

Täysistunto

Tiistai 11.11.2025 klo 14.00—18.29

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 18.29.

Puhetta johtivat puhemies Jussi Halla-aho (14.00—15.59), ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko (15.59—16.58) ja toinen varapuhemies Tarja Filatov (16.58—18.29). Sveitsin kansallisneuvoston puhemies Maja Riniker seurueineen oli seuraamassa täysistuntoa.

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

Puhemies Jussi Halla-aho: Arvoisat kansanedustajat! Ilmoitan, että Sveitsin kansallisneuvoston puhemies Maja Riniker valtuuskuntineen on saapunut seuraamaan täysistuntoa. Eduskunnan puolesta toivotan arvoisat vieraat tervetulleiksi. [Suosionosoituksia]

2.1. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asian U 49/2025 vp.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi jätelain, ympäristönsuojelulain, hallinto-oikeuslain ja tuomioistuinlain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 160/2025 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohlien jälkeen. — Ministeri Multala, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.02 **Ympäristö- ja ilmastoministeri Sari Multala** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Teollisuustuotannon sivuvirtojen ja jätteiden sekä niistä valmistettujen tuotteiden hyödyntäminen on keskeinen osa kiertotaloutta. Näiden niin sanottujen uusiomateriaalien

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

käyttö säästää luonnonvaroja ja vähentää päästöjä. Uusiomateriaaleja voidaan hyödyntää raaka-aineena tuotteiden valmistuksessa tai sellaisenaan tuotteina, esimerkiksi rakentamisessa tai lannoitteena. Uusiomateriaalien asemaa markkinoilla kuitenkin heikentää se, että ne luokitellaan usein jätteiksi. Jätteen hyödyntäminen edellyttää ympäristölupaa. Lisäksi jätteen kuljettamiseen ja käsittelyyn liittyy muita jätelainsäädännöstä johtuvia velvollisuuksia. Konkreettisen sääntelytaakan lisäksi jätestatus tuottaa eräänlaista stigmaa eli negatiivista mielikuvaa tuotteen laadusta, vaikka uusiomateriaalista valmistettu tuote olisi yhtä hyvä kuin neitseellisestä raaka-aineesta valmistettu tuote.

Uusiomateriaalin jätestatus ja jätessäätelyn soveltaminen voidaan päättää, jos jätedirektiivissä ja jätelaissa säädetyt muun ohella materiaalin ympäristölliseen tai tekniseen kelpoisuuteen liittyvät arviointikriteerit täyttyvät. Tämän jälkeen uusiomateriaaliin ja siitä valmistettuun tuotteeseen sovelletaan samoja tuotelainsäädännön vaatimuksia kuin muihinakin tuotteisiin. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan jätestatuksen päättäminen voidaan tehdä vain ympäristönsuojelulain mukaisessa ympäristöluvassa tai ilmoitusmenettelyssä. Varsinkin ympäristölupa on aivan liian raskas menettely, kun näin päätetään pelkäänsä siitä, onko laitoksella syntyvä tai siellä käsiteltävä materiaali jätettä vai ei. Toiminnanharjoittajat ja viranomaiset ovat yhtä mieltä siitä, että jätestatuksen päättämistä koskevaa viranomaismenettelyä tulee sujuvoittaa ja sen ennakoitavuutta tulee parantaa.

Arvoisa puhemies! Hallitus tuo eduskuntaan lakiesityksen, jolla helpotetaan uusiomateriaalien tuotteistamista. Hallituksen esityksen mukaan jätelaissa säädettäisiin uudesta kevennetystä päätöksentekomenettelystä, jossa teollisuuden sivuvirta voidaan toiminnanharjoittajan hakemuksesta luokitella sivutuotteeksi tai kerran jätteeksi luokitellun aineen tai esineen jätteeksi luokittelu voidaan päättää. Päätöksenteko keskitettäisiin valtakunnalliselle Lupa- ja valvontavirastolle. Päätöksenteon sujuvuuden vahvistamiseksi yhteisön kuulemista ja muiden kuin asianosaisten valitusoikeuksia rajoitettaisiin verrattuna ympäristölupamenettelyyn. Lupa- ja valvontaviraston päätökselle säädettäisiin kolmen kuukauden ohjeellinen määräaika.

Jos materiaalin luokittelua koskeva asia on osa toiminnan aloittamista tai sen laajempaa muuttamista, luokitteluasian voisi edelleen ratkaista myös ympäristöluvassa tai ilmoitus päätöksessä, kuten tähänkin saakka. Näin toiminnanharjoittajalle ei aiheutuisi turhaa työtä kahden eri hakemuksen jättämisestä. Jos toimivaltainen lupaviranomainen on kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, tämän olisi pyydettävä luokitteluasiassa Lupa- ja valvontaviraston lausunto. Tämä on tarpeellista päätöksenteon laadun ja toiminnanharjoittajien yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys poistaa pullonkauloja uusiomateriaalien kehittämiseen ja hyödyntämiseen liittyvältä liiketoiminnalta ja edistää samalla luonnonvarojen kestäväää käyttöä. Kun ympäristölupamenettely kestää vähimmilläänkin useita kuukausia, ehdotetun jätelain mukaisen luokittelupäätöksen voisi saada viikoissa.

Ehdotettujen lakimuutosten lisäksi tarvitaan täytäntöönpanotoimia. Ympäristöministeriö valmistelee asetusta, jossa säädetään toiminnanharjoittajan tekemän hakemuksen tarkasta sisällöstä. Lisäksi ympäristöministeriö julkaisee riskienarviointityökalun, joka auttaa sekä toiminnanharjoittajia että viranomaisia tunnistamaan materiaalien ympäristökelpoisuuteen mahdollisesti liittyviä riskejä ja riskinhallintatoimia. Näin varmistetaan, että päätökset ovat laadukkaita ja ne voidaan tehdä lain edellyttämässä määräajassa.

Esityksen mukaan tehdyt päätökset tallennettaisiin uusiomateriaalirekisteriin, jossa ne olisivat kaikkien saatavilla julkisen tietopalvelun kautta.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Ehdotetut lainsäädännön muutokset tulisivat voimaan vuoden 2027 alusta. Näin esityksen toimeenpanolle jäisi riittävästi aikaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, ministeri. — Edustaja Pauli Kiuru, olkaa hyvä.

14.06 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ympäristöministeri Multalalle hyvästä esittelystä. — Lakiuudistuksen tavoitteena on tosiaankin helpottaa uusiomateriaalin tuotteistamista ja siten edistää kiertotaloutta. Kaksi vaalikautta ympäristövaliokunnassa istuneena tervahdin näitä muutoksia aina ilolla. Hallituksen esityksen kaksi esimerkkiä kertovat siitä, millä tavoin ehdotettu uusi menettely muuttaa nykytilaa ympäristöystävällisempään ja resurssitehokkaampaan suuntaan. Käytännön esimerkit osoittavat muutoksen tarpeellisuuden. Yritysten sääntelytaakka kevenee, ja kannattavan toiminnan edellytykset paranevat. Häviäjiä tässä muutoksessa on vaikea löytää.

Tällä hetkellä uusiomateriaalien asemaa markkinoilla heikentää se, että ne luokitellaan usein jätteiksi. Käsiteltävä muutos tekee uusiomateriaalien hyödyntämisestä aiempaa helpompaa ja kannattavampaa. Jatkossa teollisuuden sivuvirta voidaan toiminnanharjoittajan hakemuksesta luokitella sivutuotteeksi. Kerran jätteeksi luokitellun aineen tai esineen jätteeksi luokittelu voidaan myös päättää. Käytännössä esitys poistaa pullonkauloja uusiomateriaalien kehittämiseen ja hyödyntämiseen liittyvältä liiketoiminnalta ja edistää samalla luonnonvarojen kestävästä käyttöä.

Yhteenvetona, arvoisa puhemies: esitys vähentää byrokratiaa, parantaa kiertotalouden toimintaedellytyksiä, helpottaa luonnonvarojen kestävästä käyttöä sekä parantaa yritysten toimintaedellytyksiä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kallio, olkaa hyvä.

14.08 Vesa Kallio kesk: Arvoisa herra puhemies! Tällä hallituksen esityksellä on tosiaankin tarkoitus helpottaa uusiomateriaalien tuotteistamista. Uusiomateriaaliahan on joko kokonaan tai osittain valmistettu teollisuuden sivuvirroista tai jättepohjaisista raaka-aineista. Jäteperäisten materiaali- ja teollisten prosessien sivuvirtojen mahdollisimman tehokas hyödyntäminen on olennainen osa kiertotaloutta. Jätteet ja sivuvirrat korvaavat käytössä neitseellisiä materiaaleja, millä on mahdollista säästää luonnonvaroja.

Hallituksen esityksen mukaan jätelaissa säädettäisiin uudesta, nopeutetusta menettelystä, jossa jätteestä tai tuotannon sivuvirrasta valmistettu uusiutuote voidaan sulkea jätelain-säädännön soveltamisen ulkopuolelle. Tämän tavoitteena on lisätä jätteistä ja sivutuotteista valmistettavien uusiomateriaalien tuotteistamista ja tähän liittyvää liiketoimintaa. Tuotteistamalla eli valmistamalla jätteistä tai teollisuuden sivutuotteista teknisesti ja ympäristön kannalta hyväksyttäviä tuotteita edistetään kiertotaloutta, säästetään luonnonvaroja ja vähennetään jätteen määrää — kaikki erittäin toivottavia tavoitteita. Taustalla tässä on se tosiasia, että luonnonvarojen ylikulutus on ilmastomuutoksen ja luontokadon merkittävä ajuri.

Euroopan unioni pyrkii edistämään kiertotaloutta. Helmikuussa 2025 julkaistun puhtaan teollisuuden ohjelman yksi keskeinen osa-alue on kiertotalouden ja materiaalien saatavuuden edistäminen. Yhtenä keinona ohjelmassa mainitaan jätteeksi luokittelun päättämistä koskevien kriteerien kehittäminen.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä muutettaisiin jätelakia, ympäristönsuojelulakia, hallinto-oikeuslakia ja tuomioistuinlakia. Jätelakiin lisätään säännökset uudesta päätöksentekomenettelystä, kuten täällä on tullut esille. Tähän saakka jätteeksi luokittelun päättämisestä on voinut päättää vain ympäristölupamenettelyssä, joka soveltuu huonosti pelkästään materiaalin luokittelusta päättämiseen. Säädettyä uudessa menettelyssä toiminnanharjoittaja voisi hakemuksesta saada päätöksen aineen tai esineen sivutuotteeksi luokittelusta tai jätteeksi luokittelun päättymisestä eli luokittelupäätöksen. Luokittelupäätöksen tekisi vuoden 2026 alusta lukien toimintansa aloittava Lupa- ja valvontavirasto.

Yleisön kuulemista ja valitusoikeutta luokittelupäätöksestä rajoitettaisiin verrattuna ympäristölupa- ja muihin jätelain mukaisiin asioihin. Tätä on syytä varmaan tarkastella valio-kuntakäsittelyssä. Muutoksenhaku luokittelupäätöksestä ohjattaisiin alueellisen hallinto-oikeuden sijaan ympäristönsuojeluasioihin erikoistuneelle Vaasan hallinto-oikeudelle. Ehdotuksen mukaan aineen tai esineen luokittelua koskevan asian voisi edelleen ratkaista myös osana ympäristönsuojelulain mukaista ympäristöluvan myöntämistä sekä ilmoitus-päätöstä, jos luokitteluasia sisältyy toiminnan ympäristölupahakemukseen tai ilmoitukseen.

Lain toimeenpanoa edistetään säätämällä asetuksella tarkemmin luokittelupäätöstä koskevasta hakemuksen sisällöstä sekä ohjeistamalla toiminnanharjoittajia viranomais- ja uusiomateriaalien tuotteistamiseen liittyvistä riskinarvioinneista. Tämä ohjeistaminen — siihen liittyy myös neuvonta — on tällaisissa uudistuksissa aina äärimmäisen tärkeää.

Arvoisa puhemies! Keskusta kannattaa kiertotaloutta ja sen edistämistä Aidosti kestävä yhteiskunta ei anna arvoa kertakäyttökulttuurille vaan satsaa kiertotalouteen ja laatuvaatimuksiin. Tavaroiden elinkaarta on parannettava, ja tämä hallituksen esitys voi antaa mahdollisuuden siihen. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä. [Tuomas Kettunen: Oli niin hyvä puheenvuoro, että olisi debatin paikka!] — Jaahas. Vastauspuheenvuoro, edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

14.12 Tuomas Kettunen kesk (vastauspuheenvuoro): Kunnioitettu herra puhemies! Kiitoksia tästä vastauspuheenvuoromahdollisuudesta ennen kuin edustaja Hänninen pääsee esittämään tärkeään aiheeseen liittyviä omia kommentteja ja kysymyksiä.

Mutta kun tämä edustaja Kallion puheenvuoro nytten viitoitti tähän vastauspuheenvuoroon — puhutaan siis teollisuuden sivuvirroista ja puhutaan kiertotaloudesta — niin haluaisin kysyä ministeriltä, kun ollaan erittäin tärkeän aiheen ympärillä: Tänä päivänä tässä meidän yhteiskunnassamme on useampi energialaitos, siis polttolaitoksia, jotka käyttävät siis biomassaa, turvetta, erilaisia sekapolttoaineita. Tämähän tuottaa sieltä lämpölaitoksesta tuhkaa, ja tätä tuhkaahan käytetään kiertotalouden yhtenä aineena, siis lannoitteena, metsien suuntaan. Kysynkin: onko nyt tämä lainsäädäntö vaikuttamassa siihen, että tätä tuhkaa pystyttäisiin entistä paremmin käyttämään kiertotalouden aineena, lannoitteena, niin että metsät kasvaisivat paremmin?

Puhemies Jussi Halla-aho: No niin, kiitoksia. — Sitten palaamme takaisin listalle, ja nyt edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

14.13 Juha Hänninen erk: Arvoisa puhemies! Maailmamme kaipaa kiertotalouden uusia innovaatioita. Tänään käsittelemme hallituksen esitystä, jonka tavoitteena on päivittää jäte- ja ympäristölainsäädäntö vastaamaan tätä päivää, siis aikaa, jossa kiertotalous ei ole enää pelkkä tavoite vaan välttämättömyys. Esityksen tarkoituksena on purkaa turhaa sääntelyä siten, että jatkossa teollisuuden sivuvirtojen ja jätteiksi luokiteltujen materiaalien uusiokäyttö olisi helpompaa. Näin toimimalla mahdollistamme sen, että arvokkaita raaka-aineita ei päätyisi hukkaan vaan ne voitaisiin palauttaa hyötykäyttöön osaksi tuotantoa. Tämä on ratkaisu, joka palvelee sekä ympäristöä että taloutta.

Arvoisa puhemies! Esitetyt muutokset vähentävät byrokratiaa ja nopeuttavat päätöksentekoa. Tarkoituksena on, että uusi Lupa- ja valvontavirasto saa vastuulleen teollisuuden sivutuotteiden ja jätteiksi luokiteltujen materiaalien arvioinnin yritysten hakemusten kautta. Näin yritykset voivat kehittää toimintaansa joustavammin ja vastuullisemmin, kun sivuvirtojen hyödyntämisen esteitä karsitaan. Päätöksenteolle asetettava määräaika parantaa ennakoitavuutta ja kannustaa yrityksiä kiertotalouden investointeihin. Tämä on tärkeää erityisesti teollisuudelle, joka etsii nyt uusia keinoja siirtyä fossiilitaloudesta kohti uusiutuvia ja kierrätettäviä materiaaleja.

Arvoisa puhemies! Kyse ei kuitenkaan ole pelkästään hallinnollisesta uudistuksesta. Tämä on teko Suomen huoltovarmuuden, puhtaan siirtymän ja työllisyyden puolesta. Kun uusiomateriaaleja ja teollisuuden sivuvirtoja voidaan hyödyntää kotimaassa entistä paremmin ja laajemmin, vähenee riippuvuutemme tuontiraaka-aineista ja haavoittuvista toimitusketjuista. Siksi kyse ei ole vain muutaman lainkohdan muuttamisesta. Tällä esityksellä on suora vaikutus myös kokonaisturvallisuuteen. Kriisitilanteessa omat materiaalivirratt ja kierrätykseen perustuva tuotanto varmistavat, että yhteiskunta toimii ja tuotanto pyörii, vaikka kansainväliset toimitusketjut olisivatkin epävarmoja. Kokonaisturvallisuutemme rakennetaan tässä maassa meidän toimestamme. Yhtä lailla huoltovarmuus ei ole vain energiaa ja ruokaa, vaan se on myös kykyä hyödyntää omia resurssejamme tehokkaasti ja vastuullisesti. Tämä esitys vahvistaa juuri sitä, ja siksi se on iso askel kohti kestävämpää ja turvallisempaa Suomea.

Arvoisa puhemies! Hallitus tekee nyt sen, mitä vastuullisen hallituksen kuuluukin tehdä: se poistaa esteitä kestäväen kasvun tieltä ja antaa suomalaisille yrityksille mahdollisuuden näyttää, että puhdas siirtymä ja kilpailukyky voivat kulkea käsi kädessä. Tämä uudistus on osa suurempaa kokonaisuutta, jossa talous, ympäristö ja turvallisuus tukevat toisiaan. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

14.17 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia ministerille erinomaisesti esitellystä ja erinomaisen hyvästä lakiesityksestä. — On aivan erinomaista, että pääsemme vihdoinkin ja viimein siihen asian ytimeen. Elikkä tämä määritelmä ”jäte” on käytännössä melkein, voisi sanoa, kaiken pysäyttävä sana. Jos joku sitä jätettä rupeaa käsittelemään, niin täytyy olla semmoinen valtava määrä lupia, vaikka kysymyksessä olisi järkevä toiminta. Muuan yritys on monta vuotta tehnyt esityksiä, jääköön nimi sanomatta — kun metalliteollisuudessa valmistetaan vaikka rautaa tai muita metalleja, siitähän syntyy sivuvirtoja, tällaisia kuona-aineita, jotka eivät sillä hetkellä ole käyttökelpoisia, mutta kyseisellä firmalla on jo valmis kaava, millä he aikovat käsitellä tämän kyseisen kuona-aineen, ja siitä saadaan erinomaisia tuotteita jatkossa — ja nyt se aina törmää siihen ympäristölu-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

paan, aina ja aina. Se on johtanut siihen monen osalta, myös tämän yrityksen osalta, että ollaan varmasti painopistettä siirtämässä Suomesta kokonaan ulkomaille, ja ovat menneetkin jo joihinkin maihin toimimaan, koska siellä tämä homma on paljon helpommin hoidettu.

Arvoisa ministeri, kysynkin teiltä, kun on tilaisuus, kun tämä laki nyt on tässä: kun jollekin tehtaalle, vaikka nyt metallitehtaalle tai muulle vastaavalle tehtaalle, sivuvirtaa syntyy, niin voitaisiinko määritellä jo samassa yhteydessä, kun se toimintalupa annetaan, että siinä syntyvät sivuvirrat eivät ole jätettä, vaan ne ovat seuraavan jalostusasteen raaka-ainetta? Siihenhän tässä pitää pyrkiä, eli se end of waste -määritelmä pitäisi nyt saada heti voimaan näille tuotteille. Turha meidän on kasvattaa byrokratiaa, paremminkin vähentää.

Tämäkin yritys, minkä aika hyvin tunnen jo muutamien käyntienkin perusteella, tarvitsee tällaisia lupia, että he saavat näitä sivuvirtoja hyödyntää jatkojalostukseen. Tällä hetkellä sille firmalle tämä on täydellinen stoppi. Kun jäte-sana jollekin tavaralle annetaan, on se melkein kuin se olisi plutoniumia niin että sitä ei saa liikuttaa kukaan muu. Herra varjele, jos joku käypi ottamassa vaikka peräkärriin kuorman — linnareissuhan siitä tulee. En tarkoita tulevia juhlia tasavallan presidentin Linnassa vaan ihan semmoista paikkaa, missä on huonompi tarjoilu.

Joka tapauksessa, arvoisa ministeri, tässä asiassa kiitän teitä erinomaisesta esityksestä ja esittelystä ja toivon, että tätä asiaa viette yhtä määrätietoisesti eteenpäin. Tätä varmasti kaikki Suomen eduskunnassa tukevat, ja kun te saatte semmoisen lakiesityksen läpi, jota kaikki tukevat, se on muuten melkoinen meriitti sitten, kun jatkotehtäviä haetaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Seppänen, olkaa hyvä.

14.20 Sara Seppänen ps: Arvoisa herra puhemies, arvoisa ministeri! Perussuomalaiset suhtautuvat myönteisesti tähän hallituksen esitykseen, jolla kehitetään viranomaisten tapauskohtaista päätöksentekoa jätteiden ja uusiomateriaalien luokittelussa. On todellakin erikoista, että tässä kuvitellussa kiertotalouden mallimaassa eli Suomessa on ollut tosiaan kuvitelma, että me olemme jotenkin edelläkävijöitä, ja tämä kuvitelma ei perustu yhtään mihinkään. Esimerkiksi kaivoksien sivuvirroista tehtävät materiaalit suomalaisen yhtiön toimesta kelpaavat kyllä Italiassa teiden pohjustusmateriaaliksi, mutta meillä Suomessa ne ovat jätettä. Kaikki hyvät ideat ja kokeilut ovat jääneet byrokratian ja luvituksen kymmenvuotisiin rattaisiin.

Toivottavasti tällä esityksellä nyt tätä päätöksenteon sujuvuutta ja ennakoivuutta koko järjestelmän kehittämisen näkökulmasta saadaan eteenpäin. Yritykset eivät nimittäin pysty kehittämään jätteistä tuotteita, mikäli he eivät tiedä, mitä heiltä odotetaan, tai mikäli säännöt muuttuvat jatkuvasti.

Tässä uudessa ehdotetussa menettelyssä esine voidaan luokitella sivutuotteeksi tai jätteeksi. Toivottavasti nämä käyttökelpoiset materiaalit eivät jää nyt tarpeettomasti jätesääntelyn piiriin, vaan niitä voidaan jatkossa hyödyntää tuotteena kestäväällä ja ympäristön kannalta turvallisella tavalla.

Tässä esityksessä on hyvää myös se, että tämä päätöksenteko nyt keskitetään ja nimenomaan niin, että nämä päätökset ovat helposti löydettävissä julkisesta tietopalvelusta, eli se lisää myös sitä läpinäkyvyyttä ja yhdenvertaisuutta eri toiminnanharjoittajien välillä. Ei voi olla niin, että meillä on Suomessa erilaisia käytäntöjä näissä ympäristölupaprosesseissa.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Arvoisa puhemies! Tämä esitys on kannatettava. Nyt on tärkeä varmistaa, että Lupa- ja valvontavirastolla todellakin on mahdollisuudet toimia tämän uuden esityksen mukaisesti ja että nämä hakemukset käsitellään laadukkaasti kohtuullisessa ajassa niin, että me oikeasti saadaan kiertotalouden rattaita pyörimään paremmin Suomessa. Perussuomalaiset tukevat tätä esitystä, ja seuraamme tarkasti toimeenpanoa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Perholehto, olkaa hyvä.

14.23 Pinja Perholehto sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitos ministerille esittelystä. — Edelliseen puheenvuoroon täytyy siinä mielessä yhtyä, että kyllä itse asiassa huoli lupaviranomaisen resursseista ja luvituksesta ylipäättään on ollut aika keskeinen erityisesti ympäristövaliokunnassa, kyllä myös yli puoluerajat jaettu huolenaihe, ja siihen toivottavasti tämänkin hallituksen esityksen myötä kiinnitetään huomiota.

Mutta varsinainen puheenvuoroni ei oikeastaan koskenut tätä asiaa. Halusin jo lähetekeskusteluvaiheessa tuoda esiin sen, että tietenkin tämä hallituksen esitys on aika pieni yksittäinen asia, ei mikään suuri, valtava harppaus, mutta toki silti mahdollisesti askel kohti parempaa, sujuvampaa kiertotaloutta. Yleisesti ottaen varmasti kaikki toimet, joilla edistetään materiaalien uusiokäyttöä tai kiertotaloutta, ovat sinällään ihan kannatettavia, mutta aina kun sääntelyä sujuvoitetaan, pitäisi huolehtia siitä, että ei niin sanotusti mene lapsi pesuveden mukana. Valitettavasti ei voi ajatella niin, että tällä hallituskaudella näin olisi aina sitten tapahtunut, sillä aika monen hallituksen esityksen kohdalla ympäristön- ja luonnon-suojelunäkökulma on jäänyt muille esitysten tavoitteille alisteiseksi. Sen takia — vaikka tälläkin esityksellä on ihan hyvä pyrkimys ja toivotan tervetulleeksi sen, että nyt sitten esimerkiksi voidaan purkubetonista tehtyä mursketta käyttää paremmin teiden rakennusaineena tai vaikkapa biokaasulaitoksen jäännöksistä jalostaa lannoitetta ja niin edelleen — toivon, että valiokuntakäsittelyvaiheessa kiinnitetään huomiota siihen, onko tosiasiasa näitä osallistumisoikeuksia ihan aidosti tarkoituksenmukaista ja välttämätöntä rajata sillä tavalla kuin nyt esitetään. On toki totta, kuten tässä hallituksen esityksessäkin selostetaan, että Århusin yleissopimuksen liitteestä ei voida juontaa varsinaisesti velvollisuutta järjestää yleistä kuulemistä tässä menettelyssä, mutta yhtä totta on se, että sopimus itsessään on vaikuttanut siihen, millä tavalla me olemme omaa perustuslakia tulkinneet. Suomessa käsitteäkseni ympäristön näkökulmasta oikeutta on johdonmukaisesti haluttu tulkita niin, että ihmisten vaikutusmahdollisuuksia omaa elinympäristöään koskevassa päätöksenteossa ei pitäisi koskaan kaventaa ilman erityistä perustetta, ja sen takia tämä ehkä varmaan on yksi asia, jota valiokuntakin käsittelee.

Lopuksi, puhemies, haluaisin oikeastaan ministeriltä kysyä — jos ministeri voisi tätä avata: millaisia konkreettisia sivuvirtoja tai uusiomateriaaleja hallitus nyt sitten odottaa, että tämän esityksen myötä voisi lähteä liikkeelle, eli mitä tämä käytännössä voi positiivisesti parhaimmillaan mahdollistaa?

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Krista Mikkonen, olkaa hyvä.

14.26 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitos ministerille tämän esityksen tuomisesta tänne saliin. Niin kuin tässä keskustelussa on kuultu, niin tämä on hyvin tervetullut. Totta kai, jotta me saamme vauhtia kiertotalouteen, jotta me voimme nostaa kiertotalousastetta, meidän täytyy miettiä myös niitä keinoja, miten me löydämme uut-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

ta käyttöä sille materiaalille, joka on kierrossa. Ja tietysti tämä, että me pystymme luokittelemaan kerran käytetyn materiaalin uudelleen käytettäväksi tai luokitella sivuvirtoja niin, että ne eivät ole enää jätteitä, on tärkeää. Se, että me voimme tätä sujuvoittaa ja nopeuttaa, on hyvä edistysaskel. Totta kai siinä pitää terveys- ja turvallisuusasiat huomioida, mutta näin varmasti tässä tehdään.

Oikeastaan haluan nostaa esille niitä muita elementtejä, mitä tarvitaan, jotta kiertotaloutta saadaan eteenpäin ja jotta esimerkiksi näistä materiaaleista, jotka nyt sitten luokitellaan uudelleen käytettäväksi, toimijoilla on tietoa, ja toisaalta, että se hintaohjaus on sellainen, että sitä kannattaa tehdä. Sen takia haluaisinkin kysyä ministeriltä, millaisia suunnitelmia on näitä elementtejä vahvistaa. Elikkä miten me saisimme sen uusiomateriaalin hinnan houkuttelevammaksi kuin neitseellisen materiaalin, ja miten esimerkiksi estämme sen, että kaatopaikalle ei menisi käyttökelpoista materiaalia?

Myös tiedonsaanti on tietysti oleellinen. Meillä on tällä hetkellä lakisääteinen Materiaalitori, jossa nimenomaan kerätään tietoa olemassa olevista sivuvirroista, jäte-eristä ja uudelleen käyttöön sopivasta materiaalista. Mutta valitettavasti tämän rahoitus on nyt päätymässä, ja olisin tästä ministeriltä kysynyt, että miten varmistetaan, että tämä Materiaalitori jatkossakin pystyy toimimaan niin, että toimijoilla on tietoa näistä mahdollisista jätteistä, mitä voidaan uudelleen käyttää ja mitä nyt tämänkin lakiesityksen myötä toivottavasti saamme enemmän sinne uudelleen käytettäväksi.

Sitten haluaisin vielä nostaa esille sen, että Pohjoismaissa myös yhteisesti mietitään rakennusalan kiertotalouden edistämistä, ja sielläkin on noussut esille materiaalin kierrättäminen Pohjoismaiden kesken. Tämä tietysti vaatii yhteisiä pohjoismaisia standardeja. Olisin kysynyt ministeriltä, että onko tämä miten ollut Pohjoismaiden keskustelussa, niin että saisimme tämän uusiokäytön ulottumaan myös koko Pohjolan alueelle. Tiedämme, että ainakin rajaseuduilla olisi tärkeää, että sitä uudelleen käytettävää materiaalia voitaisiin liikutella myös rajan yli.

Puhemies Jussi Halla-aho: Keskustelulle tässä vaiheessa varattu aika lähestyy nyt loppuaan. Annan vastauspuheenvuoron ministeri Multalalle, ja mikäli listalle jää sen jälkeen puheenvuoropyyntöjä, niin asian käsittely ja keskustelu keskeytetään. — Ministeri Multala, kolme minuuttia, olkaa hyvä.

14.29 Ympäristö- ja ilmastonministeri Sari Multala: Arvoisa puhemies! Kiitos hyvästä keskustelusta ja, tulkitsen, kuitenkin pääosiltaan oikein positiivisestakin vastaanotosta tälle hallituksen esitykselle.

Tosiaan tämä on yksi pieni palanen siinä, että kiertotaloutta voitaisiin edistää vahvemmin ja sujuvoittaa erityisesti niitä menettelyjä. Tässä on nimenomaan niistä menettelyistä nyt kysymys, miten joku materiaalivirta, joka on ollut toiselle jäte, voisi jollekin toiselle olla helpommin raaka-aine, ja saadaan aidosti tätä markkinaa vauhditettua tätä kautta. Nimenomaan menettelystä on nyt kysymys.

Sitten toinen kysymys on tietysti se, että yleensä jäte tai materiaali, kun joku on sen käyttänyt, ohjautuu sinne, mikä on edullisinta, eli siinä tulevat sitten nämä taloudelliset ohjauskeinot, ja niitäkin tietysti tarvitaan.

Edustaja Kettunen kysyi tästä lentotuhkasta. Siihen erityisesti tarvitaan kyllä vielä lisää kannusteita, taloudellisia kannusteita, ja siinä esimerkiksi jäteveron laajentaminen on yksi keino, jota tässä valmistellaan. Se valmistelutyö on käynnissä nyt tuolla valtiovarainminis-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

teriössä, ja ympäristöministeriö on vahvasti osallistunut siihen, koska tämä on tällaista poikkihallinnollista, kokonaisuus vaikuttaa kaikkeen. Mutta kyllä on käynnissä tämäkin valmistelutyö, ja tosiaan viedään sitä eteenpäin. [Tuomas Kettunen: Oikein hyvä!]

Sitten toinen kysymys tuli, muun muassa edustaja Hoskonen kysyi nyt tästä nimenomaan, onko tämä nyt helpottava ja miten pystytään luokittelemaan näitä erilaisia jätteitä uudelleenkäytettäviksi materiaaleiksi. Tässä nimenomaisesti on nyt kaksi vaihtoehtoa eli nimenomaan tämä, että edelleenkin siellä ympäristölupamenettelyssä tehdään se. Jos on esimerkiksi uudesta toiminnasta kyse, niin helpostihan se ehkä kannattaa siinä samassa hoitaa, kun muutenkin ympäristölupaa tarvitaan. Mutta jos on nykyinen toiminta käytössä, niin sitten kun toiminta on siis käynnissä olevaa toimintaa, toiminnalla on ympäristöluvut ja niin edelleen, voitaisiin jatkossa käyttää myös tätä toista menettelyä, tätä kevyempää menettelyä, joka on huomattavasti nopeampi. Eli Lupa- ja valvontavirasto olisi siinä tietysti yhtenä lausunnonantajana. Täytyy se vielä nostaa esille, että tosiaankin tämä on pitkä valmistelutyö yhteistyössä viranomaisten ja alan toimijoiden kesken, ja tämä on nimenomaan sieltä noussut toive, että näin voitaisiin nyt toimia, että olisi huomattavasti kevyempi menettely.

Siihen liittyen myöskin on sitten nähty, että tämä muutoksenhaun rajoittaminen tällaisissa tilanteissa on täysin perusteltua, koska tämä tulee nimenomaan sieltä, että meillä on kuitenkin lainsäädännössä vahva perusta sille, että mitään ympäristöä pilaavaa sinne ympäristöön ei voi edelleenkään laittaa eikä muutenkaan huonosti kohdella, ja meillä on tulossa myös tähän lisäsääntelyä asetuksen muodossa ja toisaalta sitten ohjeistuksen muodossa, että erilaisia riskejä voidaan välttää. Eli siinä mielessähän mikään vapaa kenttä tämä ei jatkossakaan tule olemaan, eli kaikista meidän ympäristönormeistamme jatkossakin on huolehdittava. Tässä vain pyritään nimenomaisesti siihen, että jos on sellaista materiaalia käytetty, vaikkapa juuri jotakin mursketta, jota halutaan sitten käyttää johonkin toiseen tarkoitukseen, niin silloin kun se on järkevää ja mahdollista, aidosti helpotetaan sitä byrokraatia tässä, millä tämä olisi nopeammin käytettävissä. Tässä tosiaan on jo hyviä esimerkkejä muista maista, [Puhemies koputtaa] missä on käytetty tätä.

Vielä ehkä yksi, arvoisa puhemies, nopeasti: tosiaan pohjoismaista harmonisointia on nostettu esiin erityisesti pohjoismaisissa ympäristö- ja asuntonministerien palaverissa, [Puhemies koputtaa] ja sitä työtä viedään yhdessä eteenpäin. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.33.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.23.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Lahdenperä.

18.23 Milla Lahdenperä kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Tämä niin sanottu UTU-laki on hyvä esimerkki siitä, miten järkevällä sääntelyn keventämisellä voidaan aidosti edistää

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

kiertotaloutta ja kestäväää kasvua. Tällä hetkellä uusiomateriaalien hyödyntämistä jarruttaa raskas lupabyrokratia. Materiaalit, jotka voisivat olla arvokas raaka-aine, jäävät jätteeksi byrokraattisessa jonossa.

Esitys korjaa tämän. Kun ympäristölupaprosessi voi kestää kuukausia, uusi kevennetty menettely mahdollistaa päätöksen jopa viikoissa. Se vähentää hallinnollista kuormaa ja antaa yrityksille mahdollisuuden kehittää kiertotalouden ratkaisuja nopeammin ja kilpailukykyisemmin. Samalla on tärkeää todeta, että ympäristöperusoikeus ei tässä vaarannu. Menettely koskee tuoteluokittelua, ei ympäristövaikutusten arviointia. Uusiomateriaalin käyttöä ohjaavat jatkossakin tuote- ja kemikaalilain säädännöt.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys vie Suomea askeleen lähemmäksi toimivaa kiertotaloutta: vähemmän byrokratiaa, enemmän järkeä ja vastuullista resurssien käyttöä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

18.24 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Tämän esityksen tavoitteena on selkeyttää ja nopeuttaa päätöksentekoa silloin, kun pitää ratkaista, onko jokin aine tai esine jätettä vai voiko sitä käyttää uudelleen tuotteena. Tämä tukee kiertotaloutta ja varmistaa, että materiaaleja hyödynnetään järkevästi ilman haittaa terveydelle tai ympäristölle.

Uusi jätelain mukainen päätösmenettely tekee prosessista sujuvamman ja ennakoitavamman. Yritykset tietävät etukäteen, mitä tietoja ja selvityksiä tarvitaan, ja viranomaisilla on yhtenäiset pelisäännöt. Toiminnanharjoittajia kohdellaan tasapuolisesti, ja päätökset julkaistaan avoimesti julkisessa tietopalvelussa. Tämä lisää luottamusta ja vähentää epävarmuutta, mikä on tärkeää yrityksille, jotka suunnittelevat investointeja kiertotalouteen.

Päätöksenteon keskittäminen parantaa luokittelupäätösten laatua. Yrityksille tämä on parempi ratkaisu kuin pelkkä ohjeistus, jonka perusteella jokainen tekisi omia tulkintojaan. Viranomaisen tekemä päätös on luotettava ja valituskelpoinen, mikä tuo varmuutta toimintaan ja vähentää riskejä.

Arvoisa rouva puhemies! Menettely nopeutuu verrattuna nykyiseen ympäristölupamenettelyyn, koska yleisön kuulemista ei vaadita ja valitusoikeuksia rajoitetaan. Lisäksi päätökselle ehdotetaan ohjeellista kolmen kuukauden aikarajaa. Tämä on merkittävä parannus nykytilanteeseen, jossa prosessit voivat venyä pitkiksi. Nopeus riippuu kuitenkin siitä, riittävätkö lupa- ja valvontaviraston resurssit käsittelemään hakemukset ja kuntien lausunnot laadukkaasti.

On todennäköistä, että hakemusten määrä kasvaa, kun menettely helpottuu. Samalla uusia materiaaleja siirtyy jätesääntelystä tuotesääntelyn piiriin. Tämä tukee kiertotaloutta ja vähentää jätettä, mutta turvallisuus ja ympäristönsuojelu pysyvät keskiössä. Yrityksille tämä tarkoittaa selkeämpiä pelisääntöjä ja nopeampaa päätöksentekoa, mikä helpottaa uusien tuotteiden kehittämistä ja markkinoille pääsyä.

Arvoisa rouva puhemies! Tavoitteena on päätöksenteko, joka on sujuvaa, laadukasta ja läpinäkyvää. Näin varmistamme, että kiertotalous etenee ja suomalaiset yritykset voivat toimia kilpailukykyisesti ja vastuullisesti. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ympäristövaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 166/2025 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Tervetuloa takaisin, ministeri Multala. Olkaa hyvä.

Keskustelu

14.33 Ympäristö- ja ilmastoministeri Sari Multala (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Jätelain mukaan eräiden kertakäyttöisten muovituotteiden tuottajien on vastattava kustannuksista, joita kunnille koituu tuotteistaan aiheutuvan roskaantumisen ennaltaehkäisemiseksi ja siivoamiseksi toteutetuista toimista. Tuottajan kustannusvastuu perustuu tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutusten vähentämisestä annettuun direktiiviin eli niin sanottuun SUP-direktiiviin. Sääntelyn toimeenpano on osoittautunut erittäin työlääksi valvontaviranomaisena toimivalle Pirkanmaan ely-keskukselle ja kunnille.

Lisäksi nikotiinipussien aiheuttaman roskaantumisen on havaittu lisääntyneen. Suomen rantaroskaseurannan mukaan nikotiini- ja nuuskapussit olivat lukumäärältään neljänneksi yleisin roska merenrannoilla vuosina 2023—24. Ainakin osa nikotiinipusseista sisältää muovia. Muoviroskat ovat erityisen haitallisia, sillä muovi säilyy ympäristössä pitkään ja hajoaa mikromuoviksi. Roskaantuminen vähentää myös ympäristön viihtyisyyttä ja aiheuttaa haittoja eläimille. Myös nikotiinipussien sisältämällä nikotiinilla voi olla haitallisia vaikutuksia ympäristöön.

Arvoisa puhemies! Hallitus tuo eduskuntaan lakiesityksen, jolla helpotettaisiin tuottajan kustannusvastuun toimeenpanoa ja puututtaisiin nikotiinipussien aiheuttamaan roskaantumiseen. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että ensi vuoden alusta alkaen kertakäyttöisten muovituotteiden tuottajien kunnille maksamat korvaukset perustuisivat pääsääntöisesti kiinteämääräiseen asukaskohtaiseen vuosikustannukseen. Myös korvausmenettelyä kevennettäisiin. Tuottajien maksamien korvausten perusteena olevista kustannuksista ja niiden jakamisesta tuoteryhmittäin säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Valmistelussa käytettäisiin perusteena kuntien kustannuksista sekä jäteastioihin kerätyn ja maasta siivotun roskan koostumuksesta saatavilla olevia tietoja. Vuoden 2027 alusta alkaen tuottajan kustannusvastuuta ehdotetaan laajennettavan nikotiinipussien tuottajiin. Nikotiinipussien valmistajien ja maahantuojien olisi korvattava kunnille kustannukset nikotiinipusseista aiheutuvan jätteen keräämisestä ja roskien siivoamisesta tietyillä julkisilla alueilla sekä roskaantumisen ehkäisemiseen liittyvästä tiedotuksesta ja neuvonnasta. Valmistajien ja maahantuojien olisi liityttävä tuottajayhteisöön, joka maksua vastaan hoitaisi tuottajien velvoitteet.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen tavoitteena on vähentää eräiden kertakäyttöisten muovituotteiden tuottajan kustannusvastuun toteuttamisesta valvontaviranomaisille ja kunnille aiheutuvaa sääntelytaakkaa. Nikotiinipussit rinnastuvat suodattimellisiin tupakatuotteisiin ja tupakansuodattimiin, jotka jo nykyisin kuuluvat tuottajan kustannusvas-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

tuun piiriin. Nikotiinipussien lisääminen sääntelyn soveltamisalaan varmistaisi näiden tuotteiden tuottajien yhdenmukaisen kohtelun ja saattaisi nikotiinipussien tuottajat kustannusvastuuseen tuotteidensa aiheuttamasta roskaantumisesta saastuttaja maksaa -periaatteen mukaisesti. Ehdotuksen tarkoituksena on myös vähentää nikotiinipussien aiheuttamaa roskaantumista.

Ehdotetun jätelain muutoksen olisi tultava voimaan ensi vuoden alussa, jotta tuottajien maksamien korvausten kustannusperusteen muutos saadaan voimaan samalla, kun kustannusperustetta koskevan SUP-direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä säädetty siirtymäaika päättyy. Siirtymäajan jälkeen tuottajien kunnille maksamien korvausten on tarkoitus perustua kokonaan kuntien ilmoittamiin toteutuneisiin kustannuksiin, mikä lisäisi merkittävästi korvausmenettelystä Lupa- ja valvontavirastolle ja kunnille aiheutuvaa taakkaa. Nikotiinipussien tuottajan kustannusvastuuta alettaisiin soveltaa vuoden siirtymäajan jälkeen, jotta tuottajille jäisi aikaa järjestäytyä tuottajayhteisöksi. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pauli Kiuru, olkaa hyvä.

14.37 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitos jälleen kerran ministerille esittelystä. Erittäin hyvä asia, että tähän puututaan. Saastuttaja maksaa -periaate on hyvä lähtökohta: kustannukset niille, jotka kuluja aiheuttavat. Tämä ympäristön likaantuminen, epäsiisteys, on yleinen ongelma.

Kysymykseni ministerille tässä yhteydessä on se, että kun näitä korvauksia kunnille ruvetaan maksamaan aiheutuvista jätehuolto- ja siivoustoimien kustannuksista, niin onko meillä mitään työkalua varmistaa sitä, että kunnat myös käyttävät aidosti saamansa rahat siihen tarkoitukseen, mihin tässä aivan oikein pyritään, vai menevätkö ne yleiskatteelliseksi kulujen peittämiseksi, jolloin mitään todellista lisäponnistelua lähiympäristön siisteyden ylläpitämiseksi ei tapahdu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

14.38 Juha Hänninen erk: Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen ytimessä on yksinkertainen mutta tärkeä periaate: jokaisen on kannettava vastuunsa siitä, mitä markkinoille saattaa ja mitä ympäristöön päätyy. Nikotiinipussit ovat valitettavasti viime vuosina yleistyneet nopeasti. Samalla niiden aiheuttama roskaantuminen on kasvanut näkyväksi ongelmaksi, jota emme voi sivusta seuraten katsoa sormiemme lävitse. Nuo pussit ovat pieniä, muovisia sisältäviä tuotteita, jotka eivät katoa luonnossa vaan päätyvät kaduille, puistoihin ja rannalle. Tähän ongelmaan hallitus nyt tarttuu.

Arvoisa puhemies! On oikein ja kohtuullista, että tuotteiden valmistajat ja maahantuojat kantavat vastuun myös tuotteidensa ympäristövaikutuksista. Tämä esitys laajentaa jätelain mukaista tuottajavastuuta koskemaan myös nikotiinipusseja. Käytännössä se tarkoittaa, että nikotiinipussien valmistajat ja maahantuojat tulevat jatkossa vastuuseen tuotteidensa aiheuttamista jäte- ja siivouskustannuksista. Tämä on hyvää ja tervettä markkinataloutta. Jokainen kantaa kustannukset omasta toiminnastaan. Kuntien ja veronmaksajien ei pidä vastata yksin kaduille, puistoihin ja rannoille päätyvien nikotiinipussien siivoamisesta. Nyt kustannusvastuu jaetaan oikeudenmukaisesti niiden kesken, jotka tuotteista hyötyvät ja niitä käyttävät. Tämä on konkreettinen esimerkki siitä, miten saastuttaja maksaa -periaate toimii käytännössä.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Arvoisa puhemies! Tahdon korostaa, että tämä uudistus on askel kohti puhtaampaa elinympäristöä. Kunnille maksettavat korvaukset auttavat rahoittamaan roskaantumisen ehkäisyä, siivousta ja valistusta. Tämä työ näkyy suoraan meidän kaikkien arjessa siistimpinä rantoina, puhtaina kaupunkikatuina ja terveempänä ympäristönä. Samalla esitys vahvistaa myös terveellisten elämäntapojen edistämistä. Emme voi hyväksyä sitä, että terveydelle haitalliset tuotteet aiheuttavat myös ympäristöhaittoja, joiden lasku kaatuu muiden maksettavaksi. Tehtyjen arvioiden mukaan muutoksen vaikutus nikotiinipussien hintoihin on hyvin maltillinen ja oikeudenmukainen. Se on pieni hinta vastuullisuudesta mutta merkittävä askel kohti ympäristövastuullisempaa yhteiskuntaa. Samalla tämä uusi laki kannustaa yrityksiä etsimään ympäristöystävällisempiä ratkaisuja.

Arvoisa puhemies! Tämä muutos jätelaissamme on esimerkki siitä, miten vastuullinen sääntely ja terveet elämäntavat voivat kulkea rinnakkain. Kun haitallisten tuotteiden aiheuttamista haitoista vastataan suoraan, yhteiskunta voi suunnata voimavaroja sinne, missä niistä on eniten hyötyä, kuten koulutukseen, terveyteen ja turvallisuuteen. Näin rakennamme yhdessä turvallisempaa ja terveempää yhteiskuntaa tulevaisuudessa. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

14.43 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Näin kuntapäättäjänä tämä kiinnostaa myöskin erityisen paljon, koska tämä vaikuttaa kuntien taloudelliseen tilanteeseen. Roskista ja tällaisista kertakäyttöt tuotteista aiheutuu kunnille aika paljon ylimääräistä kuluja, ja tässä puututaan nytten ihan oikealla tavalla tuottajavastuuseen. Kun tätä tuottajavastuuta hoidetaan sillä tavalla, että korvaukset näistä tulevat kunnille keskimääräisen asukaskohtaisen vuosikustannuksen perusteella, niin se on hyvä lähtökohta. Se vähentää, niin kuin tässä lakiesityksessä myös on tuotu esiin, tällaista hallinnollista taakkaa. Myös tästä työstä, joka kunnissa joudutaan kuitenkin tekemään, sitten tuottajat ovat vastuussa. Erityisen mielissäni olen tästä nikotiinipussiasiasta, että se on nostettu tänne mukaan, ja nyt kun näitä nikotiinipusseja on tässä laajennettu, niin nyt tässä onneksi sitten kustannusvastuuta siirretään näille tuottajille ja saadaan sitä kautta myöskin ennaltaehkäisemiseen ja siivoamiseen lisää apua.

Se, mikä tässä esityksessä mietityttää, on tämä, että nyt kun tässä on arvioitu vuoden 23 jälkeen kulut, niin se on vajaa viisi euroa, 4,79, ja sitten kun kunnille on tehty tästä kysely, niin kustannus on ollut noin kolminkertainen kaiken kaikkiaan, ja tässä on nyt päädytty siirtymäkaudella ilmeisesti tähän suuruusluokkaan. Kysyisin ministeriltä, joka hyvin esiteli tämän kokonaisuuden, miten tämän osalta on sitten jatkossa, voidaanko kuntien taholla odottaa tältä osin kasvavia kuluja. Nämä nikotiinipussit ilmeisesti tuovat lisää kuntiin kohdistuvia korvauksia, ja sillä tavalla saadaan sitä siivouskuluja katettua. Kaikki ymmärrämme, kun katsomme ympäristöä uimarannoilla tai katsomme kaupunkiympäristössä tai missä tahansa, että kertakäyttöroskaamista ja muovituotteita on paljon, ja sitten nämä nikotiinipussit ovat selvä haitta.

Arvoisa puhemies! Vielä semmoinen asia, että kun meillä on tällainen hyvä Suomen muovitiekartta ”Vähennä ja vältä, kierrätä ja korvaa”, niin tämä varmasti yhdellä tavalla auttaa myöskin tämän ison tavoitteen toteutumista, koska tässä ovat myös muovijätteet aika keskeisessä roolissa. — Kiitoksia.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen, olkaa hyvä.

14.46 Petri Honkonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Näihin hyviin puheenvuoroihin tässä edellä on kyllä hyvä yhtyä. — Tässä on hyvä hallituksen esitys kyseessä, mitä tulee näihin kaikkien meidän arjessa näkyviin ilmiöihin, kuten vaikka nikotiinipussien ynnä muiden muodossa tapahtuvaan roskaamiseen. Se ilmiö on ainakin omien ja monien kansalaisten havaintojen mukaan kasvanut, ja täytyy sanoa, että se on törkeän, ellei jopa hävyttömän, näköistä. On kyllä erittäin hyvä, että pienenä asiana siihen nyt puututaan, ja tietysti muihinkin muovituotteisiin, jotka sitten roskaamisen myötä luontoon heitettyinä ympäristöhaittoja aiheuttavat.

Mielelläni kuulisin myös tästä kuntien näkökulmasta, siitä, kuinka tämä järjestely nyt on tarkoitus toteuttaa ja kuinka riittävä tämä rahoitusosuus tältä osin on. Tämä tuottaja vastaa -periaate on erittäin hyvä.

Laajemmin tästä SUP-direktiivistä, josta tässä nyt puhutaan, eli näiden muovihaittojen vähentämiseen tähtäävästä lainsäädäntökokonaisuudesta, olisin kyllä mielelläni ministeriltä näkemystä kuullut, kuinka tehokkaana näette sen ja näettekö, että Euroopan unionin toimenpiteet tällä hetkellä näiden muovihaittojen torjumiseen ovat riittäviä. Siinä omasta mielestäni kyllä vielä tekemistä on vaikka kuinka paljon.

Itse toivoisin näkeväni jonakin päivänä tätä erilaisten muovipakkausten, joita käytetään, standardisointia ja niiden kierrättämisen helpottumista myös sitä kautta. Tämä ei ole mielestäni laajemmin Euroopassa vielä edennyt tarpeeksi pitkälle.

Me ollaan nähty monista kehittyvistä maista, kuinka valtava ongelma jäte ja ylipäättänsä kehittymätön jätehuolto on, mutta kyllä me voidaan täällä Suomessa ja Euroopassakin paljon tälle asialle tehdä, varsinkin kun me ollaan nyt tästä mikromuovista saatu yhä enemmän tutkimusnäyttöä siitä, kuinka pitkäaikaisia ja pysyviä ne vaikutukset ympäristöön ja luontoon saattavat olla.

Joka tapauksessa näin yhteenvetona: hyvä lainsäädäntöhanke on tässä kyseessä, ja toivon, että Suomi vaikuttaa Euroopan tasolla jatkossakin laajasti sen puolesta, että muoviteollisuus kantaa vastuunsa ympäristöhaitoista, joita se aiheuttaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

14.48 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia ministerille taas hyvästä lakiesittelystä ja hyvästä lakiesityksestä sinällään. — Ongelma on tietenkin siinä, kun tällaisia haitallisia tuotteita tulee markkinoille, että nikotiinipussien ja muiden tällaisten tuotteiden kuoria ja nuuskapaketteja löytyy melkein mistä tahansa tänä päivänä. Kieltämättä onhan se erittäin, erittäin ilkeää katseltavaa: keväisin varsinkin, kun lumet sulavat, niin se näky on lohduton. Kyllähän kotikunnassanikin nämä kunnan eri puhtaanapidon ihmiset, jotka hoitavat katuja ja kunnan omistamia alueita, toki siivoavat ne sieltä, mutta jos siitä nyt joku vero tulee ja siitä vähän rahaakin saa, niin hyvä näin.

Se, mikä tässä pitäisi nyt ainakin koulussa ruveta lapsille opettamaan — tai paremminkin jo kotona, kun lapsi syntyy ja häntä kasvatetaan — on se, että ei roskata ja roskat panna roskalaatikkoihin tai -koreihin, missä nyt sattuuukaan se sopiva keräilypaikka olemaan.

Ihmettelen hieman sitä, että erilaisia muitakin roskia tuolla tienvarressa näkee, kaljapulloja ja vaikka mitä tölkkejä. Toisaalta tässä tämä suomalainen kierrätysjärjestelmä toivotavasti vielä Euroopan unionin paineetkin kestää, niin ettei tarvitse uutta järjestelmää ruve-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

ta luomaan. Siitä olisin kysynyt teiltä, arvoisa ministeri, vaikka tämä ei suoraan tähän nyt esillä olevaan kysymykseen kuulukaan, miten on nyt tämän pullojen kierrätysjärjestelmän kanssa, kun Suomessahan se pelaa erittäin hyvin. Siitä on käyty julkisuudessa ja myös erilaisten huoltoasemien kahvipöydissä vilkasta keskustelua, saako tämä suomalainen erinomaisesti toimiva järjestelmä jatkoa. Voin vakuuttaa, että kotikunnassanikin jos joku heittää kaljapullon tienvarseen, niin kyllä jotkut vievät sen samana päivänä ja ottavat siitä sen pienen pantin itselleen. Jatkuuhan tämä Suomen järjestelmä? Se on minusta maailman paras, kannustava ja erittäin tuottoisa ympäristön kannalta. Pullot ja tölkit häviävät sieltä kyllä kierrätykseen erittäin nopeasti.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Rintamäki, olkaa hyvä.

14.50 Anne Rintamäki ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys jätelain muuttamisesta on tärkeä askel kohti tehokkaampaa roskaantumisen ehkäisyä ja siivousta erityisesti kaupunkialueilla ja luonnossa.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia tuottajavastuuseen, joka koskee kertakäyttöisiä muovituotteita ja uutena tuoteryhmänä nikotiinipusseja. Tuottajavastuun laajentaminen nikotiinipusseihin vastaa kansallisiin tarpeisiin. Niiden tuotteiden aiheuttama roskaantuminen on lisääntynyt, ja kunnilla on ollut vaikeuksia kattaa siivouksesta aiheutuvia kustannuksia.

Esityksen mukaan tuottajat maksaisivat kunnille korvauksia kiinteämääräisenä asukas-kohtaisena vuosikustannuksena, mikä yksinkertaistaa nykyistä, monimutkaista korvausmenettelyä. Esityksessä on huomioitu myös Euroopan unionin SUP-direktiivin vaatimukset, jotka velvoittavat jäsenvaltioita varmistamaan, että kertakäyttöisten muovituotteiden tuottajat vastaavat tuotteidensa aiheuttamista kustannuksista. Tämä ei ole pelkästään ympäristökysymys, vaan myös oikeudenmukaisuuskysymys. Se, joka saattaa tuotteen markkinoille, kantaa myös vastuuta sen ympäristövaikutuksista.

Arvoisa puhemies! Esitys tuo selkeyttä ja ennustettavuutta kunnille, jotka voivat jatkossa luottaa siihen, että siivous- ja jätehuoltokustannukset korvataan yhdenmukaisesti. Samalla se kannustaa tuottajia kehittämään tuotteitaan ympäristöystävällisemmiksi. Samalla on kuitenkin syytä nostaa esiin huoli siitä, että huomioidaanko esityksessä riittävästi pienten kotimaisten yritysten asemaa. Kiinteämääräinen korvausmalli voi johtaa tilanteeseen, jossa pienet toimijat maksavat suhteellisesti enemmän kuin suuret kansainväliset yritykset. Tämä sotii sitä vastaan, että tavoitteena meillä on kotimaisen yrittäjyyden tukeminen ja hallinnollisen taakan keventäminen. Lisäksi on syytä varmistaa, ettei uusi sääntely johda kustannusten siirtymiseen kuluttajille. Moni suomalainen on jo valmiiksi hintojen nousun puristuksissa, ja mielestäni ei ole hyväksyttävää, että ympäristösääntelyä käytetään erilaisen maksujen lisäämiseen.

Kun matkustaa maailmalla, huomaa aina kotiin palatessa, miten siisti meidän katukuvamme pääsääntöisesti on. Muualta Suomeen rantautunut kulttuuri kuitenkin ajattelee siisteydestä ja etenkin kierrättämisestä usein aivan eri tavoin. Se, mikä meille suomalaisille on itsestäänselvyys, tulisi takoa myös uudisasukkaille päähän niiden ensimmäisten asioiden joukossa, koska muuten meidänkin katukuvamme muuttuu samanlaiseksi kuin tulijoiden lähtömaassa.

Arvoisa puhemies! Kannatan tätä esitystä, ja toivon sen vievän Suomea edelleen kohti siistimpää ja vastuullisempaa tulevaisuutta. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Mikkonen, olkaa hyvä.

14.53 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Muoviroska on todella iso ongelma niin globaalisti kuin myös meillä täällä Suomessa, ja tiedämme myös ne mikromuovin merkittävät vaikutukset. Meistä jokaisesta löytyy sisältämme mikromuovia merkittäviä määriä, vaikka emme ole kuvitelleet itse sitä syöneemme, mutta näin se vain on.

Tosiaan tässä SUP-direktiivissä eli kertakäyttömuovidirektiivissä on monia keinoja vähentää muoviroskaantumista, ja mielestäni tässä nyt esitetty muutos, että tätä laajennettua kustannusvastuuta selkeytetään ja siihen otetaan nämä nikotiinipussit mukaan, on todella tärkeä. Nämä nikotiinipussit ovat tietysti semmoinen uusi roskaantumisen muoto, ja niitä todellakin näkyy valitettavan paljon kaikkialla.

Tässä edustaja Honkonen jo kysyi edellä vähän laajemminkin siitä, miten tämä kertakäyttömuovidirektiivi on toiminut, ja oikeastaan olisin sitä samaa halunnut ministeriltä kysyä. Siinähan on ollut esimerkiksi tiettyjä kieltoja pilleille ja kertakäyttölautaisille, -mukeille ja niin edelleen ja sitten on tuotevaatimuksia, niin kuin se, että sen korkin pitää olla kiinni siinä pullossa, mikä aikoinaan herätti meillä paljon keskustelua. Mutta olisi mielenkiintoista kuulla, minkälaista seurantaa on tehty ja miten tämä muoviroskan määrä näytetään, eli ollaanko me saatu sitä vähennettyä tai ollaanko me ainakin saatu taitettua sitä kasvua.

Todellakin täällä edustaja Lyly nosti esille myös tuon muovitiekartan, joka tehtiin jo Sipilän hallituksen aikana silloin aikoinaan. Tietysti tietyllä tavalla monet nämä direktiivin toimetkin vievät meitä sitä kartan viitoittamaa tietä eteenpäin, mutta tietysti olisi myös mielenkiintoista kuulla, onko sitten joitakin muita toimia vireillä.

Sitten nostan vielä muoviroskaan liittyen sen, että nythän tämän vuoden loppuun mennessä meidän muovikassien vuosikulutus olisi pitänyt saada tiputettua siihen 40 pussiin per kansalainen. Valitettavasti ainakin toissa vuonna oltiin vielä yli 60 pussissa, ja kun tämä urakka alkoi vuonna 2016, niin oltiin yli 90 pussissa. Alaspäin on toki tultu, mutta nyt näyttää vähän siltä, että aika meinaa loppua kesken, ja olisin ministeriltä kysynyt myös tästä, mitä toimia siinä aiotaan tehdä, jotta tätä muovikassiroskaa saadaan myös vähennettyä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Seppänen, olkaa hyvä.

14.56 Sara Seppänen ps: Arvoisa herra puhemies! On erittäin hyvä, että tässä esityksessä laajennetaan tätä tuottajan kustannusvastuuta myös näihin nikotiinipusseihin, aivan kuten muissa kertakäyttöisissä muovituotteissa on. Nämä nikotiinipussien ympäristövaikutukset näkyvät jo nyt katukuvassa, ja on oikeudenmukaista, että nämä tuottajat sitten kantavat myös vastuuta. Tämä esitys edistää saastuttaja maksaa -periaatetta, joka on olennainen osa kestävästä ympäristöpolitiikasta. Kun tuottajat maksavat aiheuttamastaan roskaantumisesta, se toivottavasti kannustaa vastuullisempaan tuotesuunnitteluun ja vähentää ympäristöhaittoja.

Arvoisa puhemies! Esitys on käytännönläheinen ja hallinnollisesti järkevä ja ympäristön kannalta vastuullinen. Se myös vastaa tähän kansalaisten huoleen roskaantumisesta erityisesti näiden nikotiinipussien osalta ja vie jätelainsäädäntöä eteenpäin — eli erittäin kannatettava esitys.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pauli Kiuru, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

14.57 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Rintamäki nosti puheessaan esiin Suomen siisteyden moniin muihin maihin verrattuna. Totta onkin, että jos verrataan esimerkiksi moniin kehitysmaihiin, niin tiet ja lähiympäristö ovat siistejä, mutta taas toisaalta voi kyllä sanoa, että luvattoman holtitonta se meno kuitenkin Suomessa paikka paikoin on. Ei tarvitse katsoa kuin Helsingin katuja, jopa kansallispuistoissa sitä, mikä sinne kannetaan: osa kantaa tavaransa mukana pois sieltä, niin kuin pitää — vie mennessäsi ja tuo tullessasi — mutta kyllä niitä löytyy sieltä maastosta vaikka kuinka paljon. Sitten metsäautoteiden varsilta ja päästä löytyy sohvia, rakennusjätettä ynnä muuta. Japani on hyvä esimerkki siitä, miten ympäristöä kohdellaan näissä roskaamisasioissa — aivan huikean siistiä. Ministeriltä kysyn: onko mitään tehtävissä jätelain roskaamiskieltokohdan osalta? Näihin roskaamisasioihin puututaan aika vähän, ja sanktioita jaetaan hyvin varovaisesti. Toivoisin siihen jonkinlaista korjausliikettä, niin että yhä useampi joutuisi vastuuseen aiheuttamastaan epäsiisteydestä ja roskaamisesta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Multala, kolme minuuttia, olkaa hyvä.

14.59 Ympäristö- ja ilmastoministeri Sari Multala: Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitos hyvästä keskustelusta ja kysymyksistä. — Valtaosa kysymyksistä kosketti jotain muuta kuin tätä varsinaista esitystä, jota lähestulkoon pelkästään kiiteltiin, mutta tähän liittyen oli kysymys siitä, miten huolehditaan, että kunnat todella sitten tekevät näitä toimenpiteitä. Siitä nimenomaan huolehditaan sillä, että näistä toteutuneista kustannuksista ja tehdyistä toimenpiteistä pitää vuosittain raportoida Lupa- ja valvontavirastolle, ja se on ehto sille, että näitä korvauksia voi saada. Eli vaikka se tuottajalle aiheutuva korvaus tulisikin sieltä asukaskohtaisesta keskiarvokustannuksesta, sen arvioidaan kyllä olevan hyvin pieni — kun tässä oltiin huolissaan yrityksistä, niin sen arvioidaan olevan hyvin pieni suhteessa siihen hintaan, mutta sitten ne kunnat saavat ne korvaukset raportoitua niistä, mitä on tehty. Eli ikään kuin jälkijättöisesti aina arvioidaan sitten sitä, paljonko on tehty neuvontaa ja sitten varsinaista siivousta ja esimerkiksi näitä pieniä jättesäiliöitä sinne asenneltu.

Mutta, arvoisat edustajat, olen aivan samaa mieltä kanssanne, että on todella tarpeen, että juuri näihin nikotiinipusseihin nyt tulee tämä tuottajavastuu, koska kun tuolla kulkee, niin kyllä siellä valtaosin ihan kohtuullisen siistiä on. Toki paikkoja löytyy, ja valitettavasti usein, niin kuin tässä edustaja Hoskonen viittasi, ne kaikista roskaisimmat paikat löytyvät valitettavasti koulujen lähetyviltä. Ajattelisin näin, että kyllä meidän pitää onnistua koko yhteiskunnassa paremmin siinä, että lapset ja nuoretkin ymmärtävät ihan pienestä pitäen, että roskat kuuluvat roskikseen eivätkä sinne meidän yhteiseen luontoon tai pihoilta ja puistoihin. Mutta joka tapauksessa nikotiinipussien määrä on selvästi kasvanut viime aikoina siellä luonnossa ja pihoilta, ja se ei tietenkään ole luonnon näkökulmasta hyvä mutta ei myöskään, jos ajatellaan, että pieniä lapsia leikkii siellä. Helposti semmoiset sitten päätyvät myöskin suuhun, ja siinä on se terveys- ja turvallisuusnäkökulma ehdottomasti myös.

No, kertakäyttömuovidirektiivistä ja muutenkin laajemmin tästä kiertotalouden edistämisestä kysyttiin: On, totta kai, selvää, ettei tämä kertakäyttömuovidirektiivi kaikkea missään nimessä voi ratkaista. Siinähan rajoitetaan ylipäätään joidenkin tuoteryhmien valmistusta kertakäyttöisesti muoveista, ja tässä tulikin joitain esimerkkejä täällä, mutta eihän se sinällään yksinään ratkaise tätä muovin kierrätyksen haastetta. Osaltaan me ollaan pyritty tähän vastaamaan ja osittain myös kaupankassien osalta siihen, että meillä on tällaisia kiertotalouden green deal -sitoumuksia, joihin eri alat ovat sitoutuneet. Se on ollut aika toi-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

miva keino, mutta jos katsotaan laajemmin tätä kiertotalouden kehittymistä Suomessa, niin me ollaan todella lapsenkengissä vielä. Meidän kiertotalousasteemme on noin neljä prosenttia, kun EU:n keskiarvo muistaakseni on noin 11—12 prosenttia, ja tavoite vuoteen 2030 mennessä olisi noin tuplata tämä sinne 25 prosenttiin, siis kaikesta materiaalista, että se kiertäisi. Tähän tarvitaan, kuten edellisenkin esityksen kohdalla todettiin, paitsi sääntelyä, joka helpottaa sen jätteeksi päätyvän materiaalin uudelleenkäyttöä, myöskin erilaisia taloudellisia ohjauskeinoja, ja niitä on myös odotettavissa nyt komissiolta, unionilta, kun heillä on siellä tämmöinen kiertotalouden green deal valmistelussa — kiertotalous-act, mikä se nyt suomeksi onkaan, lainsäädäntöesitys, ja sitten aikanaan tulee nähtäväksi, miten se tänne laitetaan toimeen. [Puhemies koputtaa]

Pullojen kierrätykseen minulla ei valitettavasti ole pysyvää vastausta, mutta tähän vai-
kutamme vahvasti, että nykymalli saisi jatkua Suomessa myös myöhemmin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ympäristövaliokuntaan.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n poliittisen mainonnan avoimuutta ja kohdentamis- ta koskevaa asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 57/2025 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2025 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 12/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Lakivaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Eerola, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.03 Juho Eerola ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä hallituksen esityksessä on kyse Euroopan unionin poliittisen mainonnan asetuksen toimeenpanon edellyttämästä täydentävästä kansallisesta sääntelystä. EU:n asetuksen tarkoituksena on parantaa poliittisen mainonnan avoimuutta ja luoda poliittisen verkkomainonnan kohdentamiselle säännöt, jotta unionin kansalaiset tunnistavat jatkossa paremmin, mitkä ovat poliittisia mainoksia, ja saavat helposti tiedon näitten taustalla olevista toimijoista sekä tietävät, milloin ja millä ehdoin heihin kohdistetaan tätä poliittista verkkomainontaa. Lisäksi asetus pyrkii estämään haitallista hybridivaikuttamista muun muassa vaaleissa.

Asetus sisältää poliittisen mainonnan rahoittajille ja palveluntarjoajille erilaisia avoimuus- ja huolellisuusvelvoitteita. Näistä suurin osa kohdistuu palveluntarjoajiin, etenkin poliittisen mainonnan julkaisijoihin.

Tässä esityksessä ehdotettu täydentävä sääntely taas koskee pääosin kansallisen viran-
omaisvalvonnan järjestämistä. Lakivaliokunnan yksimielisessä mietinnössä lakivaliokun-
ta puoltaa esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä mietinnössä ehdotetu-
in täsmennyksin ja myös täydennyksin.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Sitten muutama sana näistä toimivaltaisista viranomaisista tämän asian suhteen. Pääasialliseksi valvontaviranomaiseksi ehdotetaan Valtiontalouden tarkastusvirastoa. Lisäksi asetuksesta seuraa valvontatehtäviä muun muassa tietosuojavaltuutetulle ja koordinoituntehtäviä Liikenne- ja viestintävirastolle. Lakivaliokunta tässä mietinnössään toteaa, että asetukseen liittyvät viranomaistehtävät ovat uusia ja ne perustuvat asetuksen ja hallituksen esityksen sisältämään uuteen, paikoitellen verraten monimutkaisinkin kokonaisuuden muodostavaan sääntelyyn.

Asetuksen toimeenpano edellyttää siis viranomaisten riittävästä resursseista ja osaamisesta huolehtimista. Lakivaliokunta korostaa etenkin tarkastusviraston ohjaus- ja neuvontapalvelujen riittävän resursoinnin turvaamista jatkossa. Uuden sääntelyn vaikutuksia ja toimivuutta tulee tulevaisuudessa seurata sekä meillä täällä ihan kansallisesti että myöskin sitten EU:n tasolla.

Sananen näistä viranomaisten tutkintamenettelyistä ja valvontatoimenpiteistä, arvoisa puhemies:

Perustuslakivaliokunta meille lakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa kiinnittää huomiota hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 5 §:ssä säädettyyn tarkastusviraston toimivaltaan tehdä lain noudattamisen valvontaan liittyviä tarkastuksia ja sen suhteeseen sananvapauslain 16 §:ssä turvattuun lähdesuojan turvaamiseen. Lakivaliokunnan näkemyksen mukaan tämän lakiehdotuksen 5 §:ään sisältyvän tarkastustoimivaltaa koskevan sääntelyn suhde lähdesuojan turvaamiseen jää avoimeksi ja myöskin tulkinnanvaraiseksi, ja pykäläehdotuksesta voi saada sen käsityksen, että tämä tarkastustoimivalta voi koskea myös lähdesuojan suojaamia tietoja, vaikka tämä ei ole tämän esityksen tarkoitus. Sama koskee ykköslakiehdotuksen 3 §:ssä säädettyä tarkastusviraston tiedonsaantioikeutta. Lakivaliokunta ehdottaakin tämän lähdesuojan huomioimista sekä ykköslakiehdotuksen 3 että 5 §:ssä jatkossa.

Perustuslakivaliokunta edelleen kiinnittää huomiota myös siihen, että esityksen valossa ei ole täysin selvää, edellyttääkö poliittisen mainonnan asetus 5 §:ssä säädetyn tarkastustoimivaltuuden ulottamista myös kotirauhan suojaamaan tilaan. Jos asetuksesta ei seuraa suoraan tällaista velvoitetta, niin tarkastusoikeus olisi perustuslakivaliokunnan mielestä sääntelyn oikeasuhtaisuuden vuoksi syytä rajata sillä viisiin, että se ei kohdistu kotirauhan suojan piiriin kuuluviin tiloihin.

Lakivaliokunnan oikeusministeriöltä saaman selvityksen mukaan poliittisen mainonnan asetuksesta seuraa velvoite ulottaa tämä tarkastusoikeus myös kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin, joita käytetään elinkeinotoimintaan. Tältä osin asiassa ei ole kansallista liikkumavaraa. Kansallisen liikkumavaran puitteissa tarkastusoikeuden käytölle voidaan kuitenkin asettaa korkeampi kynnyksen osana asetuksen vaatimia menettelytakeita siten kuin esityksessä on ehdotettu.

Seuraamuksista sen verran, että tämän poliittisen mainonnan asetus edellyttää jäsenvaltioiden säätävän asetuksen tiettyjen artiklojen rikkomisesta määrättävistä seuraamuksista, joiden on oltava tehokkaita, oikeasuhtaisia ja myös varoittavia. Asetuksen seuraamussääntelyä täydennetään hallituksen esitykseen sisältyvillä hallinnollisia seuraamuksia koskevilla säännöksillä. Valiokunnan näkemyksen mukaan ehdotetussa seuraamusmenettelyssä on otettava asianmukaisesti huomioon asetuksen sisältämä sääntely sekä asetuksen mahdollistama kansallinen liikkumavara. Myöskin poliittisen mainonnan asetuksen läheinen suhde digipalveluasetukseen ja sen kansalliseen toimeenpanoon on tässä nyt huomioitu. Seuraamusjärjestelmän tehokkuuden varmistamiseksi esityksessä pidetään välttämättömänä,

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

että tiettyjen asetuksen velvoitteiden rikkomisen seuraamukseksi säädetään rangaistusluonteinen hallinnollinen seuraamusmaksu. Asetuksen määrittämä seuraamusmaksun enimmäismäärä, eli kuusi prosenttia, otetaan asetuksen mahdollistamin tavoin kytkettäväksi palveluntarjoajan liikevaihtoon.

Arvoisa herra puhemies! Lakivaliokunta toteaa, että tällä seuraamusmaksulla sanktioituneen käyttäytymisen ala määrittyy asetuksen paikoin monimutkaisen sääntelyn perusteella. Tämän valossa ja ottaen huomioon, että ehdotettu sääntely mahdollistaa varsin ankarienkin seuraamusmaksujen määräämisen, lakivaliokunta korostaa seuraamusmaksujen oikeasuhtaisuutta ja viimesijaisuutta sekä valvontaviranomaisen neuvonnan ja ohjauksen ensisijaisuutta. Seuraamussääntelyn vaikutuksia ja toimivuutta tulee seurata tarkoin. Seuraamusjärjestelmästä ei tule muodostua sellaista pelotevaikutusta, joka muodostuisi ongelmalliseksi poliittisen ja yhteiskunnallisen osallistumisen kannalta.

Hallituksen esitystä ei ole ollut mahdollista käsitellä eduskunnassa siten, että ehdotetut lait olisivat voineet tulla voimaan esityksessä tarkoitettussa aikataulussa, minkä vuoksi tämä voimaantulo siirtyy vuoden 2026 vaihteeseen. Tarkastusviraston lisämäärärahat, jotka esityksen täytäntöönpano vaatii vuoden 26 alusta lähtien, sisältyvät valtion vuoden 26 talousarvioesitykseen. Hallituksen esitys liittyy siten valtion vuoden 26 talousarvioesitykseen ja tulee käsitellä sen yhteydessä. — Kiitokset.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kaunistola, olkaa hyvä.

15.12 Mari Kaunistola kok: Arvoisa puhemies! Tämän esityksen tarkoitus ja tavoitteet ovat tarpeellisia ja tarkoituksenmukaisia. Kyse on EU:n asetuksen toimeenpanosta ja kansallisella tasolla siis pääosin siitä, miten kansallinen viranomaisvalvonta asiassa järjestetään. EU:n asetus sisältää poliittisen mainonnan rahoittajille ja palveluntarjoajille erilaisia avoimuuteen ja huolellisuuteen liittyviä velvoitteita. Näitä ovat esimerkiksi tiedonantamis- ja säilytysvelvoitteet sekä mainosten merkitsemis- ja taustainformaation tarjoamisvelvoitteet. Suurin osa velvoitteista kohdistuu palveluntarjoajiin, etenkin poliittisen mainonnan julkaisijoihin. Asetus on suoraan jäsenvaltioissa sovellettavaa lainsäädäntöä, mutta kansallista sääntelyä vaaditaan muun muassa niin valvontaviranomaisten kuin sanktioituneidenkin suhteen.

Arvoisa puhemies! Ehdotetusta sääntelystä seuraa myös pääasialliselle valvontaviranomaiselle eli Valtiontalouden tarkastusvirastolle lisämäärärahatarpeita. Asetuksen toimeenpano edellyttää tässäkin tapauksessa viranomaisten riittävästä resursseista ja osaamisesta huolehtimista. Siksi on hyvin tärkeää, että muutokseen ohjataan myös asianmukaiset resurssit. Lisämäärärahat tarkastusvirastolle onkin huomioitu ensi vuoden talousarvioesityksessä. Ensi vuoden talousarvioesityksessä vahvistetaan lisäksi myös tietosuojavaltuutetun resursseja, mikä on osaltaan myös myönteistä tämän asetuksen valvonnan täytäntöönpanon kannalta. Lisäksi on keskeistä, että uuden sääntelyn vaikutuksia ja toimivuutta seurataan jatkossa niin kansallisesti Suomessa kuin EU:nkin tasolla.

Yksi asia, johon on kiinnitettävä paitsi vielä lakia säätäessä myös sen voimaan astumisen jälkeen huomiota, on lähdesuojan turvaaminen. Perustuslakivaliokuntakin katsoi lausunnossaan, että jos sananvapauslaissa turvatun lähdesuojan turvaamisesta tätä lakia sovellettaessa jää epäselvyyttä, sääntelyä tulisi vielä täsmentää. Samalla linjalla on myös lakivaliokunta, jossa asiaa käsitelimme.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Lakivaliokunnan näkemyksen mukaan lakiehdotukseen sisältyvän tarkastustoimivaltaa koskevan sääntelyn suhde lähdesuojan turvaamiseen jää vielä tällaisenaan avoimeksi ja tulkinnanvaraiseksi. Sama koskee tarkastusviraston tiedonsaantioikeutta. On tärkeää, että tämä lähdesuojaa koskeva tulkinnanvaraisuus noteerataan ja sääntelyä selkeytetään siltä osin. Lähdesuojan turvaaminen on keskeinen osa kansalaisyhteiskuntamme toimintaa, ja sen toimivuus on taattava myös jatkossa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Viitala, olkaa hyvä.

15.14 Juha Viitala sd: Arvoisa puhemies! Tämän poliittisen mainonnan avoimuutta ja kohdentumista sääntelevän EU-asetuksen valvontaa käsittelevän lain tavoitteena on lisätä läpinäkyvyyttä ja ehkäistä vaalivaikuttamista, ja nämä tavoitteet ovat oikein hyviä. Läpinäkyvyys poliittisessa mainonnassa varmistaa, että kansalaiset tietävät aina, mikä taho mainoksen maksaa ja miten mainos kohdennetaan. Tämän tarkoituksena on myös erityisesti vähentää epämääräisten toimijoiden mainostamista.

Yhtenä lainsäädännön tavoitteena onkin ulkopuolisten vaalivaikuttamisen mahdollisuuksien vähentäminen. Tämä on tärkeätä tässä kiristyneessä maailmantilanteessa, jossa meillä on jo useita esimerkkejä muun muassa Venäjän pyrkimyksistä vaikuttaa Euroopan valtion vaaleihin.

Vaalivaikuttamisen keskeisenä työkaluna ovat olleet sosiaalisen median kanavat. EU-asetuksella sekä käsiteltävänä olevalla kansallisella lainsäädännöllä tehdään sähköisten poliittisten mainosten käyttäminen vaalivaikuttamiseen entistä vaikeammaksi. Tavoite on tärkeä yhteiskunnan avoimuuden varmistamisessa.

Esityksessä puhutaan myös seuraamusmaksuista, jotka tuossa edellisissäkin puheenvuoroissa tulivat esille. Seuraamusmaksu sanktiona on kuitenkin viimekätinen keino. Ensisijaisina ovat neuvonta ja ohjaus, ja tämän pelotevaikutuksen ei tule heikentää poliittista osallistumista eikä yhteiskuntaan vaikuttamista muutoinkaan.

Me olemme nähneet jo EU-asetuksen vaikutuksiakin, kun kaikki keskeiset sosiaalisen median alustat ovat kieltäneet poliittisen mainonnan EU:ssa. Tämä oli alustoilta aika kova reaktio, ja se tulee varmasti vaikuttamaan puolueiden ja poliitikkojen lisäksi myös monien järjestöjen mahdollisuuksiin mainostaa sosiaalisessa mediassa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

15.17 Juha Hänninen erk: Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen ytimessä on demokraattisen yhteiskunnan vahvistaminen: poliittisen mainonnan avoimuus ja sen läpinäkyvyyden parantaminen. Tämä esitys selkeyttää EU:ssa tehtyä poliittisen mainonnan sääntelyä ja varmistaa, että kansalaiset voivat tietää, kuka poliittisen viestin taustalla on ja mihin tavoitteisiin viestintä pyrkii. Läpinäkyvyys on keskeinen keino torjua ulkopuolista vaikuttamista ja suojella demokratian luotettavuutta.

Arvoisa puhemies! Lakivaliokunta on käsittelyssään tehnyt tähän esitykseen merkittäviä ja tärkeitä täsmennyksiä, jotka vahvistavat lain tasapainoa lain tavoitteiden ja sananvapauden välillä. Erityisesti tekemänne lisäys lähdesuojan piiriin kuuluvien tietojen rajaamisesta tiedonsaantioikeuden ulkopuolelle on keskeinen muutos turvallisuutemme puolesta. Se varmistaa, ettei poliittisen mainonnan valvonta voi vaarantaa toimijoiden, kansalaisten

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

tai viestinnän osapuolten luottamuksellisuutta. Tämä korjaus poistaa epäkohdan, joka olisi voinut heikentää luottamusta viranomaisiin ja sananvapauden suojaan.

Tehdyt muutokset vahvistavat koko lain tarkoitusta, reilun ja turvallisen julkisen keskustelun varmistamista. Siksi lakivaliokuntaa on syytä kiittää siitä, että se on löytänyt tasapainon avoimuuden, turvallisuuden ja yksilön vapauksien välillä. Juuri nämä periaatteet ovat demokraattisen järjestelmän kulmakivet.

Arvoisa puhemies! Poliittisen mainonnan avoimuus on olennainen osa kansalaisten luottamusta päätöksentekoon. Tämä laki valiokunnan korjausten myötä tukee turvallista ja avointa yhteiskuntaa, jossa vaalivaikuttamista ja ulkopuolisia painostusyrityksiä voidaan torjua tehokkaasti. Samalla sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus säilyvät vahvoina.

Näiden muutosten ansiosta Suomi ottaa jälleen askeleen kohti läpinäkyvämpää ja turvallisempaa demokraattista toimintaympäristöä. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen, olkaa hyvä.

15.20 Petri Honkonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tässä asiassa tähän lakivaliokunnan mietintöön ei varmaan sen enempää lisättävää ole. Nämä tehdyt muutokset ovat ihan perusteltuja, mutta kyllähän tämä Euroopan unionin säädösehdotus, johonka tämä hallituksen esitys nyt liittyy — tässä taisi edustaja Viitala siihen edellä vähän viitatakin — on kyllä todella iso ja periaatteellinen kysymys. Nythän tilanne on siis se, että Meta, joka hallitsee näitä useita merkittäviä somealustoja, on ilmoittanut tämän poliittisen mainonnan lopettavansa, ja niin kuin tietysti ymmärrämme, mitenkä laajasti ihmiset elävät tuolla digitaalisessa maailmassa tänä päivänä, sillä tietenkin on valtava vaikutus siihen, mitenkä vaaleja käydään ja mitenkä pystytään viestimään siitä omasta ehdokkuudesta äänestäjille ja ne tulkin-tarajaukset siinä.

Se, että Meta on nyt ilmoittanut, että vetäytyy koko Euroopasta, kertoo kyllä siitä, mitenkä valtava on näiden somealustojen ja niiden taustalla toimivien liikeyritysten vaikutusvalta demokratiaan ja kansalaisten käyttäytymiseen ja mahdollisuuksiin saada tietoa ja toimia yhteiskunnassa. Minun mielestäni on aivan oikein, että kun tätä vaikutusvaltaa on näin paljon, niin sillä tulee ollakin rajat, ja sitten sen pelisääntöjä pitää lainsäätäjän niin Suomessa kuin Euroopan laajuudesta voidaan lainsäädännöllä asettaa. Nämä pelisäännöt pitää olla, kun kerran vaikutusvaltakin on niin valtava. Ei voi olla näin, että meille joku Meta tulee ja sanoo, kuka saa täällä julkisuutta ja kuka ei. Todellisuudessa nämä algoritmit ja kaikki niiden taustalla olevat kysymyksethän ovat todella epämääräisiä ja epäavoimia ja vaaleihin pyritään vaikuttamaan monella tavalla, ja ne eivät ole suinkaan tasapuolisia.

Olin itse Moldovassa vaalitarkkailijana reilu vuosi sitten presidentinvaaleissa, ja näimme siellä, kuinka epäasiallisesti Venäjä yrittää vaikuttaa vaalien tulokseen ja käyttää näitä samoja somealustoja, mistä tässä nytkin on keskusteltu, häikäilemättä hyödykseen, ja se kansalaisten mahdollisuus sitten erottaa nämä toisistaan on todella rajattu. Tavallaan tämä asia ansaitsisi kyllä isompaa huomiota, siis se painostus, mikä tässä nyt demokraattisesti valittuja päättäjiä kohtaan on ison kansainvälisen suuryrityksen taholta. Se painostus, mitä nyt harrastetaan, kyllä ansaitsisi enemmän huomiota.

Pidän hyvänä, että tämä laki nyt ollaan säätämässä, ja toivon, että sitä nyt määrätietoisesti viedään eteenpäin eivätkä vaaleilla valitut päättäjät alistu ison suuryrityksen, bisneksen tai minkään muunkaan tarkoituksen alla.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Seppänen taitaa olla poissa. — Edustaja Lehtinen, olkaa hyvä.

15.23 Rami Lehtinen ps: Arvoisa puhemies! Täällä on käytetty hyviä puheenvuoroja tästä laista, ja sinänsä tavoitteet ovat hyvin ymmärrettäviä ja asiallisia. Mahdollisimman reilut ja avoimet vaalit ovat varmasti kaikkien tavoite.

Se, että tämä lainsäädännön muutos on välttämätön — tulee suoraan EU-asetuksesta — tuottaa tietyllä tapaa tähän suomalaiseen ympäristöön ehkä myöskin ongelmia, joita tietysti asetuksen suomissa määrin voidaan kansallisesti muuttaa. Ennen kaikkea tämä jossakin määrin lisää hallintoa, jota me olemme kaikin keinoin pyrkineet välttämään. Se lisää myöskin merkittävästi byrokratiaa, joka monesti johtaa siihen, että lailliset, ennen kaikkea kansalliset toimijat saattavat myöskin vetäytyä markkinoilta, ja silloin, jos laillisia markkinoita ei ole, niin helpolla tulee sitten laittomia tilalle. Eli tässä on siinä mielessä myöskin tiettyjä uhkakuvia, mitkä toivottavasti pystytään sitten lainsäädännön voimaan tullessa torjumaan.

Toki myöskin on riskinä, että kun byrokratia paljon lisääntyy ja käytännössä vaaditaan lakimiehiä toimimaan muutama, ennen kuin uskalletaan mainoksia laittaa, niin myöskin kustannukset saattavat kasvaa. Se ehkä tuo taas sitten sen ongelman, että ne, joilla on rahaa, pystyvät mainostamaan enemmän, mutta ne, joilla ei ole rahaa, eivät pääse sitten enää perinteisille mainosmarkkinoille, joita vaaleissa käytetään.

Seuraamusmaksuista olisin itse toivonut, että niitä olisi voinut kohdistaa myöskin näihin rahoittajiin. Oltaisiin päästy ikään kuin kiinni sinne alkulähteelle, joka haluaa laittomasti vaaleihin vaikuttaa, ei pelkästään siihen välilliseen toimijaan, joka koskee mediaa, eli oltaisiin päästy ikään kuin siihen ongelman ytimeen kiinni. Mutta sitä tämä nyt tässä ei mahdollistanut, ja se jää sitten tulevaisuuteen säädettäväksi.

Kokonaisuutena voi sanoa, että toivottavasti nämä pahimmat uhkakuvat kuitenkin vältetään, niin että perinteinen, hyväksi koettu, luotettava vaalimainonta Suomessa voi jatkossakin jatkua ja myöskin sananvapaus säilyy. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Perholehto, olkaa hyvä.

15.25 Pinja Perholehto sd: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Siinä mielessä on helppo yhtyä edellä käytettyihin puheenvuoroihin, että varmasti se, että edistetään mainonnan avoimuutta ja esimerkiksi torjutaan disinformaatiota, on kaikkien yhteisesti jakama tavoite.

Haluaisin kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että tällä hetkellä sosiaalisen median suuret toimijat ovat jo ilmoittaneet, että jatkossa niissä ei voi harrastaa poliittista mainontaa ollenkaan. Erityisesti jos demokraattisissa vaaleissa, vaikkapa kuntavaaleissa, eduskuntavaaleissa, europarlamenttivaaleissa, katsotaan ensikertalaisehdokkaita, niin kyllä ajattelen niin, että tässä suomalaisessa toimintaympäristössä tähän liittyy hyvin paljon hankaluuksia. Monien vaalikampanjoiden kokonaiskustannukset ovat pitkään olleet kasvavassa suunnassa, siitäkin on käyty eduskunnassa varsin hyvää keskustelua monessa otteessa, ja nimenomaan sosiaalinen media on ollut ehkä se kaikista helpoiten saavutettavissa oleva tapa käydä kampanjaa myös silloin, kun itsellä ei ole takana joko omaa suurta varallisuutta tai yrityksiä, erilaisia yhdistyksiä, seuroja, jotka ovat sitten kampanjaa voineet rahoittaa. Sen vuoksi se, että nyt ainakin toistaiseksi esimerkiksi Metan alustoilla ei ole mahdollista tätä mainontaa sitten ollenkaan tehdä, tulee kyllä todennäköisesti vaikuttamaan hyvin pal-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

jon siihen, millaisella tavalla Suomessa voidaan vaalikampanjoita käydä, ja siinä kyllä pelkään pahoin, että häviäjiä ovat paitsi nämä ensikertalaisehdokkaat noin yleisesti myös esimerkiksi nuoret. Heillä ei ole takana työuraa, ei ole todennäköisesti ollut mahdollisuutta säästää pidempää aikaa varallisuutta.

Joten kyllä jokaista kannustan siihen, että jatkossa kaikki paikat, joissa on mahdollista etenkin Euroopan unionin suuntaan asiasta viestiä, varmaan kannattaa käyttää siihen, että itsessään hyvällä tavoitteella, pyrkimyksellä, ei ajauduta ojasta allikkoon ja tulla aiheutta-neeksi lopulta enemmän ongelmia kuin mitä niitä kyetään sääntelyllä ratkaisemaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Karlsson, olkaa hyvä.

15.27 Anette Karlsson sd: Arvoisa puhemies, ärade talman! Keskustelu, mitä täällä salissa on tänään käyty, on ollut erittäin arvokasta, sillä näemme koko ajan, että maailma muuttuu ja kansalaisten on jatkuvasti vaikeampaa tunnistaa mainos ystävän suosituksesta tai muusta kuvasta tai tiedosta, joka sosiaalisessa mediassa meidän eteemme tulee.

Näen, että tämä uudistus parantaa läpinäkyvyyttä ja sillä tavalla vahvistaa suomalaista demokratiaa ja tulevaisuutta, mutta edustaja Perholehdon esille nostama huoli demokratian tulevaisuudesta on erittäin perusteltu. Demokratiassa päättäjinä tulisi aina olla hyvin erilaisia ihmisiä. Demokratia tarvitsee monimuotoisuutta, ja se tarkoittaa juuri sitä, että me tarvitsemme näkyvyyttä kaikille puolueille, ehdokkaille ja henkilöille, jotka ovat mukana samalla tavalla. Kun tämä sosiaalisen median käytön eli Metan alustojen käytön mahdollisuus sieltä poistuu, niin tilanne heikkenee, ja se voi johtaa myös demokratian vääristymiseen tavalla, mitä tässä asetuksessa ja laissa ei ole haettu takaa.

Sen sijaan se, mikä on positiivista, on, että olemme heränneet disinformaatiokampanjoihin ja haluamme varmistaa ja vaikuttaa siihen, että poliittinen toiminta on läpinäkyvää. Se lisää luottamusta ja uskoa demokratiaan, ja puolestaan näen sen positiivisena asiana, sillä se vahvistaa rehellistä toimintaa ja rehellistä viestintää ja tekee myös viestinnästä avoimempaa. Sanktiot on hyvä olla, mutta näen senkin erittäin tärkeäksi, että on korostettu neuvonnan ja ohjauksen ensisijaisuutta, ja sen tulee olla myös se viesti, että kukaan ei jää pois poliittisesta toiminnasta tai poliittisesta mainonnasta sanktioiden pelossa. Tämä ei ole millään tavalla ollut tarkoitus, mutta meidän tulee myös seurata, mitä seurauksia tällä lailla tulee poliittiseen toimintaan olemaan, ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen, olkaa hyvä.

15.30 Petri Honkonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Haluan vielä sanoa tähän, että siitä, mitä edustaja Perholehto ja edustaja Karlsson edellä totesivat, olen täysin samaa mieltä ja jaan tismalleen saman tilannekuvan, että nyt tällä Metan ratkaisulla tämän lainsäädännön johdosta vetäytyä pois Euroopasta on omat vaikutuksensa demokratiaan, ja ne eivät mielestäni ole myönteisiä. Minä en millään pysty uskomaan, etteikö tällaisen asian ratkominen ja tähän lainsäädäntöön mukautuminen näille kyseisille yrityksille olisi mahdollista. Minusta tämä vain kertoo sen, että niillä kyseisillä alustoilla eivät ole puhtaat jauhot pussissa ja tätä käytetään nyt verukkeena ja sitten vielä painostetaan Eurooppaa tällä tavalla.

Pidän selvänä sitä, että nämä pelisäännöt pitää olla. Jos nyt ajatellaan perinteistä mediaa, jonka rooli koko ajan pienenee esimerkiksi vaalikampanjoissa, ja kuvitellaan tilanne,

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

jossa vaikkapa sanomalehdessä pystyisi mainostamaan hyvin kyseenalaisia asioita ja esittämään siinä yhteydessä vaikkapa väärä väitteitä ja tämän tyyppisiä asioita, mitä tällä lainsäädännöllä pyritään suitsimaan siellä sosiaalisessa mediassa, niin kyllähän tällainen olisi aika vaikeasti kuviteltava tilanne. Meillä on Suomessa median itsesääteilyvälineet ja siihen liittyvät periaatteet, joita meidän mediatilat pääosin noudattavat, joten tuntuisi vähän erikoiselta sellainen tilanne. Siksi pidän ihan oikeana tätä, että pelisäännöt ovat mediasta riippumatta. Sosiaalisen median alustoilla ja muillakin pitää olla pelisäännöt, kun puhutaan näin herkästä asiasta, verronkin kun tämän digitaalisen maailman ja sosiaalisen median rooli on kasvava. Kannan huolta tästä, miten sitten varsinkin nuori tai muuten ensimmäistä kertaa ehdolla oleva pääsee näkyville nyt kun tässä näin käy, mutta mielestäni tässä on kyse vielä isommista periaatteista.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Perholehto, olkaa hyvä.

15.32 Pinja Perholehto sd: Arvoisa puhemies! Olen edustaja Honkosen kanssa tismalleen samaa mieltä siitä, että ei varmastikaan näillä sosiaalisen median jäteillä ole kyse siitä, että ne eivät kykenisi tähän sääntelyyn sopeutumaan, vaan siitä, että ne ovat haluttomia niin tekemään. Itse asiassa se, missä voi olla aidosti haasteita tätä implementoida, on varmaan tämä perinteisempi mediakenttä. Meillä on Suomessakin aika suuria vaikkapa tällaisia sanomalehtikonserneja, ja niillä on varmasti erilaiset resurssit ja mahdollisuudet tähän sopeutua kuin vaikkapa yksittäisellä pienellä maakuntalehdellä. Eli lähinnä halusin vain sanoa, että en ole eri mieltä siitä johtopäätöksestä, johon edustaja Honkonen tuli, mutta ehkä tämä tilannekuva olikin se olennaisin asia.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 57/2025 vp sisältyvien 1.—7. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pakkokeinolain 8 luvun muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 70/2025 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 13/2025 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 13/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Lakivaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Eerola, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.34 Juho Eerola ps (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tässä esityksessä on kyse pakkokeinolain kasiluvun laite-etsinnästä ja siitä päättämistä koskevan sääntelyn saattamisesta EU-oikeuden mukaiseksi ottaen huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Tämän hallituksen esityksen taustalla on Euroopan unionin tuomioistuimen antama tuomio, jonka mukaan toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuus saada pääsy matkapuhelimen sisältämiin tietoihin edellyttää asianmukaisesti perusteltuja kiireellisiä tapauksia lukuun ottamatta sitä, että tällaisen mahdollisuuden käyttämisen edellytykseksi on asetettu kansallisessa lainsäädännössä tuomioistuimen tai sitten riippumattoman hallintoelimen suorittama etukäteisvalvonta.

Tässä esityksessä pakkokeinolain kasiluvun 29 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että tuomioistuin päättää laite-etsinnästä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta tiettyjä erikseen määriteltyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Voimassa olevassa pakkokeinolaisissa ei edellytetä tai mahdollisteta tuomioistuimen ennakollista valvontaa laite-etsinnän toimittamiseksi, ja laite-etsinnän toimittamisen saattaminen tuomioistuimen käsiteltäväksi jälkikäteisestikin on rajattu ainoastaan tiettyihin tilanteisiin.

Lakivaliokunta pitää tätä esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa siihen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä eräin melko vähäisin huomioin ja muutosehdotuksin. Lakivaliokunta katsoo, että esityksessä ehdotettu ratkaisu on nykytilaan verrattuna selkeä parannus oikeusturvaan koskien laite-etsinnästä päättämistä.

Tämän esityksen mukaan ehdotetusta sääntelystä johtuvat uudet tehtävät hoidetaan nykyisten määrärahojen puitteissa. Lakivaliokunta ilmaisee mietinnössään tämän johdosta vakavan huolensa viranomaisten ja tuomioistuinten riittävästä resursseista ja ehdotetun muutoksen vaikutuksista muidenkin asioiden käsittelyn mahdolliseen hidastumiseen jatkossa.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että lain täytäntöönpanon kustannuksia tullaan jatkossa seuraamaan, ja valiokunta katsoo, että tilannetta tulee tarkastella myöhemmissä talousarvioissa. — Kiitokset.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

15.37 Juha Hänninen erk: Arvoisa puhemies! Nyt puhumme turvallisuudesta. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pakkokeinolakia siten, että laite-etsinnästä päättäisi jatkossa tuomioistuin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta tiettyjä kriittisiä tai tarkoin rajattuja poikkeuksia lukuun ottamatta. Tämä muutos on tarpeellinen ja tärkeä, jotta Suomen lainsäädäntö vastaa Euroopan unionin tuomioistuimen linjauksia ja täyttää EU-oikeuden asettamat vaatimukset yksityiselämän ja henkilötietojen suojaamista. Samalla uudistus vahvistaa kansalaisten oikeusturvaa, turvallisuutta ja luottamusta siihen, että viranomaistoiminta perustuu riippumattomaan ja puolueettomaan harkintaan.

Arvoisa puhemies! Pakkokeinojen käyttö liittyy aina yhteiskunnan perustavanlaatuihin tehtäviin, turvallisuuden takaamiseen. Siksi tämä ei ole vain yksilöoikeuksien asia. Poliisin, Rajavartiolaitoksen ja muiden viranomaisten on pystyttävä torjumaan rikollisuutta tehokkaasti. Yhtä tärkeää on se, että tämä tehdään perusoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta kunnioittaen. Tässä esityksessä varmistetaan, että vakavissa rikosasioissa viranomaisilla on edelleen käytössään tehokkaat tutkintakeinot, mutta samalla kansalaisten yksityisyydensuoja vahvistuu.

Arvoisa puhemies! On ensiarvoisen tärkeää, että Suomi on sekä turvallinen että oikeudenmukainen maa. Turvallisuus ei ole vain fyysistä turvallisuutta ja rajojemme valvontaa. Se syntyy yhteisistä pelisäännöistä ja kansalaistemme luottamuksesta viranomaisiin ja oikeusjärjestelmään. Kun rikostutkintaa koskeva päätöksenteko nojaa riippumattomaan tuo-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

mioistuimeen, lisää se kansalaisten luottamusta koko järjestelmää kohtaan. Samalla tämä uudistus tukee myös laajemmin kokonaisturvallisuutta. Luotettava, oikeudenmukainen ja avoin oikeusjärjestelmä rakentaa perustan Suomen turvallisuudelle. Se suojaa meitä paitsi rikollisuudelta myös liialliselta vallankäytöltä.

Arvoisa puhemies! Tämä uudistus tekee juuri sen. Se vahvistaa Suomen oikeusvaltiota, lisää luottamusta viranomaisiin ja turvaa kansalaisten yksityisyyttä ilman, että rikostorjunnan tehokkuus kärsii. Kiitos valiokunnalle esityksen huolellisesta työstämisestä. Suomen on pysyttävä maana, jossa turvallisuus ja vapaus kulkevat käsi kädessä. Tämä lakimuutos on pieni mutta merkityksellinen askel siihen suuntaan. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Keto-Huovinen, Pihla, olkaa hyvä.

15.41 Pihla Keto-Huovinen kok: Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on todellakin kiireellinen ja tarpeellinen, koska nykyinen oikeustila laite-etsinnän päättämisessä on epäselvä ja aiheuttaa selkeän riskin tiedon käytettävyydelle tällä hetkellä oikeudessa. Nykyisin rikoksesta epäillyn puolustus usein vaatii hyödyntämiskieltoa oikeudessa eli pyrkii estämään laite-etsinnällä saadun tiedon ja siihen perustuvan todistusaineiston käytön. Näihin väitteisiin ja vaatimuksiin varautuminen ja vastaaminen vaatii jo nyt hyvin kuormittuneilta syyttäjiltä merkittävää työpanosta, ja sama koskee myöskin tuomioistuimia, eli tuomarit kirjoittavat sivujen pituisia perusteluja sille, miksi väitteestä ja vaatimuksesta huolimatta todisteiden hyödyntäminen sallitaan. Nämä toistuvasti esitetyt hyödyntämiskieltovaatimukset hidastavat siten osaltaan rikosprosessien etenemistä. Tämä ei koske pelkästään oikeudenkäyntejä, vaan jo esitutkinnan aikana voidaan myös vaatia näiden todisteiden hävittämistä, kuten Varsinais-Suomen käräjäoikeuden ja Turun hovioikeuden päätökset ovat osoittaneet. Tämä hovioikeuden ratkaisu vahvistaa sitä käsitystä nykyisten laite-etsintöjen menettelyn laittomuudesta, ja vaarana on se, että esitutkintaviranomaiset luopuvat sen käytöstä kokonaan, vaikka se nykyisenkin lainsäädännön mukaan on mahdollista. Tämän takia on erittäin tärkeää, että tämä asia saadaan nopeasti täältä eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Valiokunnassa kävimme keskustelua myös siitä, että haluamme varmistaa sen, että olennaiset tiedot säilyvät siitä huolimatta, että tämä asia viedään tuomioistuimeen. Haluankin korostaa sitä, että esityksessä on huomioitu se, että kiiretilanteissa tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta voidaan poiketa ja pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä, jos viivästys vaarantaisi olennaisten tietojen säilymistä. Tällaisissa tapauksissa tuomioistuimen päätös on saatava kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluessa. Tällainen välttämätön, kiireellinen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun voidaan olettaa olevan olemassa korostunut riski siitä, että rikoksen selvittämisen kannalta olennaiset tiedot häviävät laitteelta lyhyen ajan kuluessa, tai siitä, että epäilty tai joku muu henkilö tuhoaa laite-etsinnän kohteena olevan materiaalin. Tämä välttämättömyysarviointi on tapauskohtaista, eikä esimerkiksi pelkkä laitteen asettaminen lentokonetilaa aina suojaa tietoja riittävästi. Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi tapauskohtaiseen harkintaan perustuen arvioida, onko esimerkiksi pelkästään tämä lentokonetilaa asettaminen riittävä todisteiden turvaamiseksi vaiko ei.

Arvoisa puhemies! Lainmuutos aiheuttaa lisäkustannuksia niin poliisille kuin tuomioistuimille erityisesti henkilöstöresurssien sekä tietojärjestelmien osalta. Esityksen perustelujen ja asiantuntijakuulemisten perusteella tällä hetkellä ei ole olemassa sellaista tietojärjestelmäratkaisua, joka soveltuisi sellaisenaan käytettäväksi poliisin ja tuomioistuimen väli-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

sessä yhteistyössä laite-etsintöjen kannalta. Eli tällä hetkellä nämä tietojärjestelmät eivät mahdollista näitten laite-etsintöjen ratkaisemista siten, että asiat siirtyisivät poliisilta käräjäoikeuteen suoraan rajapinnan kautta, vaan asiat on kirjattava manuaalisesti ja päätökset luotava samoin. Tämä on tietysti selkeä epäkohta ja hidastaa käsittelyä mutta vie myös merkittävästi enemmän resursseja.

Resurssien osalta todellakin esityksessä on todettu, että tehtävät hoidetaan nykyisten määrärahojen puitteissa ja että toiminnan tehostaminen kuuluu tuomioistuimen sisäisen työn järjestämisen piiriin. Asiantuntijakuulemisten, joita valiokunnassa oli useampia, nojalla on selvää, että noin kymmenentuhannen laite-etsinnästä päättämispäätöksen tekeminen tulee lisäämään resurssitarvetta. Lisäksi on huomioitava myös se, että käräjäoikeuksien resurssit vaihtelevat, ja laite-etsinnöistä päättäminen tulee vaatimaan myös päivystysajan resursseja. Esimerkiksi Helsingin käräjäoikeus toimii päivystävänä tuomioistuimena arkipäivisin koko maalle, ja viikonloppuisin päivystys on keskitetty hovioikeuspiireittäin.

Lakivaliokunnassa pidimme hallintovaliokunnan tavoin välttämättömänä sitä, että lain täytäntöönpanon kustannuksia seurataan ja tilannetta tulee tarkastella myöskin myöhemmissä talousarvioissa, kuten valiokunnan puheenjohtaja jo tuossa esittelypuheenvuorossaan totesi. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Viitala, olkaa hyvä.

15.46 Juha Viitala sd: Arvoisa puhemies! Kyseessä on ajankohtainen muutos, muutos, joka vahvistaa kansalaisten oikeusturvaa ja yksityisyydensuojaa. Esityksen taustalla on Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisu, joka linjasi, että viranomaiset eivät saa tutkia yksityishenkilön laitteita, kuten puhelimia, ilman ennakkovalvontaa, ellei kyse ole aidosti kiireellisestä tilanteesta.

Puhelimen käyttötarkoitus on muuttunut viimeisen kymmenen vuoden aikana erittäin paljon, ja puhelimet sisältävätkin meistä valtavat määrät tietoa, josta merkittävä osa on monestikin hyvin henkilökohtaista, joten on oikeudenmukaista, että puhelimen kaltaisen laitteen tutkiminen edellyttää tuomioistuimen ennakkolupaa. Tämä muutos tuo selkeyttä ja ennustettavuutta viranomaistoimintaan, ja ennen kaikkea se vahvistaa kansalaisten luottamusta oikeusvaltioon.

Uudessa sääntelyssä laite-etsinnästä päättää tuomioistuin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Käsittely tapahtuu kiireellisenä, ja se voidaan hoitaa myös etäyhteyksin. Kiiretilanteissa virkamies voi päättää laite-etsinnästä itse, mutta tällöinkin päätös on vietävä tuomioistuimeen viipymättä, ja jos tuomioistuin katsoo, ettei edellytyksiä laite-etsinnälle ollut, aineisto on hävitettävä.

Oikeusturvan kannalta keskeistä on myös tämä jälkikäteinen kontrolli, joka tässä on. Jos virkamies on käyttänyt poikkeusperustetta, laitteen haltijalla on oikeus vaatia tuomioistuimen arviota etsinnän laillisuudesta. Tämä takaa sen, että viranomaistoiminta ei jää vaille riippumatonta valvontaa.

Lakivaliokunta nostaa esiin tärkeän resurssikysymyksen. Muutos lisää tuomioistuinten ja poliisien työmäärää, ja hallituksen linjaus on, että tehtävät hoidetaan nykyresurssein. Tämä herättää huolta, sillä käsittelyaikojen piteneminen, muiden juttujen mahdollinen ruuhkautuminen ja käytännön toteutuksen ontuminen ovat todellisia riskejä, ja tätä tilannetta on kyllä seurattava.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Koko oikeudenhoidon ketjun toiminta on tietenkin tärkeätä, ja tämän vuoksi koko ketjun tasapainoinen resursointi on sellainen asia, mihin on kiinnitettävä huomiota. Jos haluamme sekä vahvan yksityisyydensuojan että tehokkaan rikostutkinnan, niin resursseja on seurattava ja tarvittaessa korjattava. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen, olkaa hyvä.

15.49 Rami Lehtinen ps: Arvoisa puhemies! Jälleen kerran puhutaan välttämättömästä muutoksesta, joka tulee EU-lainsäädännön kautta tai ennen kaikkea EU-lainsäädännön soveltamisen kautta EU-tuomioistuimesta. Edustaja Keto-Huovinen tässä toi esiin niitä seikkoja, joista itsekkin ajattelin puhua, mutta muutamat niistä tässä toistan.

Ennen kaikkea, mikä tässä on tärkeintä, on se, että nykytilanne on kestävä, koska kännyköissä olevia todisteita ei voida käyttää rikostutkinnassa ja näyttönä tuomioistuimissa, ja siksi tämä on kiireellinen ja pitää nopeasti korjata. Eli tästä kaikilla on hyvin yhtenäinen näkemys, ja siksi on hyvä, että tämä saadaan nyt nopeasti eteenpäin. Mutta se huoli tulee sieltä, että kun tulee 10 000 uutta pakkokeinopäätöstä vuosittain tuomioistuimeen, niin väistämättä herää kysymys siitä, mitkä jutut sitten näiden sijaan jäävät istumatta tai miten pitkälle ne viivästyvät, koska resursseja nopealla aikataululla, kuten tämä laki vaatii, ei ymmärrettävästi saada aikaan. Jo nykyisellään meillä on iso ongelma se, että tuomioistuinten päätökset kestävät niin pitkään, että se uhkaa oikeusturvaa tässä yhteiskunnassa, ja tämä tulee entisestään sitä pahentamaan. Mutta kuten sanottu, niin tämä on välttämätöntä tehdä, en sitä kiistä ollenkaan.

Tietysti tätä tilannetta vielä heikentää se, että kun tämä tulee näin nopealla aikataululla, niin tietojärjestelmät eivät ole valmiina, vaan ainakin alkuvaiheessa joudutaan tekemään nämä pyynnöt ja järjestelyt manuaalisesti. Hyvää on se, että tässä tuodaan mukaan kiireelliset tilanteet, joissa sitten meillä jää tutkinnanjohtajalle mahdollisuus tehdä ilman oikeuden päätöstä niissä tilanteissa, joissa on aidosti vaarana, että se tieto puhelimesta häviää, ja kun nykyteknologia kehittyy niin nopeasti, että kaikenlaiset etähallinnat ja muut saattavat hyvinkin nopealla aikataululla mahdollistaa sen, että jo välittömästi, kun puhelin ei tiettyjä toimintoja käyttäjältään saa, tieto alkaa automaattisesti hävitä.

Mutta se, mikä itseäni tässä tietyllä tapaa harmittaa, on se, että nykymallissa ei ole jälkikäteisvalvonnassa havaittu suuria puutteita. Eli kun niitä on nykyisellään tehty niin, että tutkinnanjohtaja on päättänyt ja sitten jälkikäteen on tuomioistuin voinut sen harkita, että oliko se oikein vai väärin, niin niissä juurikaan ei ole havaittu virheitä eikä ongelmia. Siinä määrin herää itselleni kysymys siitä, korjataanko tässä ikään kuin ehjää konetta, jonka toki EU velvoittaa korjattavaksi — mutta 10 000 uutta juttua oikeusjärjestelmään ja merkittävä määrä lisää resursseja hallintoon tilanteessa, johon Suomessa ollaan kuitenkin tällä hetkellä oltu tyytyväisiä jo aikaisemmin. Suomalaiset luottavat voimakkaasti viranomaisiin, ja siksi tämä tilanne meillä on ollut ehkä parempi kuin eurooppalaisittain, ja nyt me sitten mennään siihen samaan malliin kuin eurooppalainen järjestelmä muutoin. Mutta tämän mukaan on mentävä, ja toivotaan, että me näillä nykyresursseilla pärjätään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Karlsson, olkaa hyvä.

15.52 Anette Karlsson sd: Arvoisa puhemies, ärade talman! Laite-etsintöjen lain päivittäminen selkeyttää laillisuutta, mikä vahvistaa ihmisten oikeusturvaa. Edustaja Lehtinen

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

toi esille sen, että suomalaiset luottavat viranomaisiin, ja ajattelen myös itse, että se on ollut yksi Suomen tärkeä vahvuus. Se, että laite-etsinnöissä siirrytään aikakauteen, jossa ensisijaisesti tarvitaan tuomioistuimen päätös, on oikeusturvan ja oikeusvaltion periaatteiden mukaista, mutta jaan huolet — jotka täällä ja lakivaliokunnassa on nostettu esiin — oikeuslaitoksen resursseista.

Keto-Huovisen esille nostamat näkemykset tietoturvajärjestelmistä ja niiden toimivuudesta ja yhteensopivuusongelmista ovat aihealue, joka esiintyy aika monella sektorilla, kun oikeudenhoidosta puhutaan. Me tarvittaisiin Suomeen kokonaisajattelua, kokonaisuudistus, niin että me saataisiin meidän oikeusjärjestelmä ketterämmäksi, paremmin yhteentöimiväksi muiden viranomaisten kanssa, ja nämä laite-etsinnät ovat yksi osa tätä. Todennäköisesti tätä ruuhkautumista tulee tulemaan lisää, kun juttumääriä tulee lisää. Silloin on erittäin tärkeää, että pystymme seuraamaan resurssienlisäystarpeita ja mahdollisesti korjaamaan tilannetta, mutta tämän ohella olisi erittäin hyödyllistä rakentaa kokonaisvaltainen tietojärjestelmä, jossa eri viranomaiset pääsevät ketterämmin puhumaan toistensa kanssa, jolloin myös eri prosessien kustannuksia saadaan hillittyä.

Uusi laki kansalaisen oikeusturvan kannalta tarkoittaa, että se parantaa yksityisyyden suojaa, oikeusturvaa ja luottamusta viranomaisiin ilman, että vakavan rikollisuuden tutkinta estyy. Tämä on ehdottomasti tärkeä tavoite, ja on hyvä, että se edistyy, mutta lain sivuvaikutuksia on ehdottomasti seurattava ja resursseja tarvittaessa korjattava. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 70/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vesihuoltolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 40/2025 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Elomaa, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.55 Ritva Elomaa ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on siis hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vesihuoltolain muuttamisesta, ja esittelen maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön:

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vesihuoltolakia siten, että vesihuollon omistus ja päätösvalta säilyvät julkisissa käsissä. Muutos perustuu pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan sekä Vesi on meidän -kansalaisaloitteeseen, jonka perusteella eduskunta edellytti toimenpiteitä vesihuollon julkisomisteisuuden turvaamiseksi. Keskeinen muutos on, että kunnat eivät saa jatkossa myydä vesihuoltolaitoksiin tai vesihuolto-omaisuuteen

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

liittyvää omistustaan yksityisille toimijoille. Vesihuoltolaitos tai sen omaisuus voidaan luovuttaa vain toiselle kunnalle tai kokonaan kunnan omistamalle vesihuoltotoimijalle. Lisäksi kunnille säädetään etuosto-oikeus, mikäli yksityisessä omistuksessa oleva vesihuoltolaitos tai vesiosuuskunta myydään. Jatkossa uusia vesihuoltolaitoksia voidaan perustaa vain kunnallisina tai asiakasomisteisina osuuskuntina.

Lakiin tehdään myös muita uudistuksia, joilla pyritään edistämään alueellista yhteistyötä ja vesihuoltolaitosten rakennemuutoksia, kehittämään vesihuollon pitkän aikavälin suunnittelua muun muassa kunnan vesihuoltosuunnitelman ja vesihuoltolaitosten omaisuudenhallintasuunnitelmien avulla, parantamaan varautumista häiriötilanteisiin ja vesihuoltojärjestelmän kriisinkestävyyttä, selkeyttämään vesihuoltolaitoksen toiminta-alueiden määrittelyä sekä kiinteistöjen liittämismahdollisuutta vesijohtoon ja jätevesiviemäriverkostoon, lisäämään maksujen läpinäkyvyyttä ja kustannusvastaavuutta sekä varmistamaan investointien suunnitelmallisuus korjausvelan pienentämiseksi ja tehostamaan lain valvontaa, jossa toimivaltaiseksi viranomaiseksi tulee aluehallintouudistuksen jälkeen elinvoimakeskus nykyisten ely-keskusten sijaan.

Valiokunta pitää esitystä perusteltuna sekä kansallisen huoltovarmuuden että perus- ja ihmisoikeuksiin kuuluvan vedensaannin näkökulmasta. Vesihuolto on kriittinen infrastruktuuri- ja välttämättömyyspalvelu, jonka hallinnan tulee säilyä julkisella sektorilla.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksellä toimeenpannaan hallitusohjelman linjaus, jonka tavoitteena on turvata vesihuollon toiminta ja varmistaa, että vesivarat pysyvät kansallisessa omistuksessa. Esityksen keskeinen sisältö on vesihuoltolain muuttaminen siten, että kunnan järjestämismahdollisuuden piiriin kuuluvat vesihuoltotoiminnot pysyvät kuntien omistuksessa ja määräysvallassa. Kunta ei jatkossa saa myydä vesihuolto-omaisuuttaan muille kuin toisille kunnille tai kunnan omistamille vesihuoltolaitoksille. Lisäksi kunnille säädetään etuosto-oikeus tilanteissa, joissa yksityinen vesihuoltolaitos myydään eteenpäin. Myös asiakasomisteisten vesihuolto-osuuskuntien toiminta turvataan jatkossakin.

Keskeiseksi perusteeksi sääntelylle nostetaan vesihuollon merkitys yhteiskunnan välttämättömyyspalveluna ja kriittisenä infrastruktuurina. Vesihuolto liittyy terveydenhuoltoon, ympäristönsuojeluun, yhdyskuntarakenteeseen, huoltovarmuuteen ja maanpuolustukseen. Muuttunut kansainvälinen turvallisuustilanne on entisestään korostanut tarvetta pitää päätösvalta vesihuollossa julkisissa käsissä.

Vesihuoltojärjestelmän toimivuutta ja varautumista parannetaan. Vesihuoltolaitoksille tulee velvollisuus laatia omaisuudenhallintasuunnitelma sekä varautumissuunnitelma, joka sisältää häiriötilanteisiin puuttumisen ja riskienhallinnan. Näillä pyritään vähentämään vesihuollon korjausvelkaa sekä parantamaan infrastruktuurin kuntoa pitkällä aikavälillä. Kunnille säädetään lisäksi velvollisuus laatia koko kuntaa koskeva vesihuoltosuunnitelma.

Arvoisa puhemies! Vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden tulee vastata muuttuvia palvelutarpeita, ja alueiden tarkistaminen tulee tehdä vähintään kymmenen vuoden välein. Kiinteistöjen liittämismahdollisuutta vesihuoltolaitosten verkostoon täsmennetään, ja vapauttaminen liittamisestä on jatkossakin mahdollista kohtuussyyihin perustuen.

Valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä muutamin teknisin ja sisällöllisin täsmennyksin, kuten viranomaisnimikkeiden päivittämisellä ja rikosoikeudellista virkavastuuta koskevan säännöksen poistamisella perustuslakivaliokunnan linjauksen perusteella. Ehdotettu laki on tarkoitus saattaa voimaan 1.1.2026.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Lopuksi totean, että todella tämä mietintö oli valiokunnassamme yksimielinen. Se ei ole aivan tavanomaista, joten kiitän kovasti kaikkia valiokuntamme jäseniä ja tietysti myös valiokuntaneuvosta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen.

16.00 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! On kyllä todella iloinen asia ennen kaikkea isänmaan kannalta, että tämä vesihuoltolainsäädäntö on nyt tässä muutetussa muodossaan etenemässä eteenpäin. Kannoimme keskustassa silloin reilu vuosi sitten todella isoa huolta siitä, kun hallituksen alkuperäisessä esityksessä hallitus esitti, että mikä tahansa taho, esimerkiksi kiinalainen yritys tai joku muu, olisi voinut omistaa 49 prosenttia kunnallisesta vesihuoltoyhtiöstä. On äärimmäisen hyvä, että nyt ennen hallituksen esityksen antamista ja käsittelyn aikana on näitä muutoksia tähän tehty, ja nyt tämä on etenemässä siinä muodossa, että vesihuollon pitää olla kokonaan julkisessa omistuksessa. Se on meidän aivan keskeistä kansallista infraa. Vesi on meidän kaikkien yhteinen asia. Sillä ei tule tehdä vääränlaista bisnestä, eikä tule antaa myöskään meidän julkista perusinfraamme kenenkään muun, kenties suomalaiselle yhteiskunnalle tai laajemminkin vaarallisen tahon haltuun. Hyvä, että näitä muutoksia on nyt tehty, ja hyvä, että myöskin näiden yksityisten vesihuolto-osuuskuntien asema on huomioitu.

Mitä näihin osuuskuntiin sitten tulee, niin valtaosa vesiosuuskunnista pyörii tietysti vapaaehtois pohjalta. Niitä vapaaehtoiset pyörittävät, mutta kyllä niitä on raskautettu kovin monella hallinnollisella asialla ja lisävelvoitteella viime aikoina. Tämä on semmoinen asia, mihin meidän kyllä jatkossa pitää kiinnittää huomiota, kun nämä vesiosuuskuntien henkilöt, jotka sitä hallintoa pyörittävät ja ylläpitävät, ikääntyvät. Meidän pitää siihen kehittää uusia innovatiivisia ratkaisuja, ja osittain niitä tässäkin esityksessä tuodaan esille.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Strandman poissa, edustaja Hoskonen poissa. — Edustaja Rintamäki [Anne Rintamäki: Paikalla!] — paikalla.

16.03 Anne Rintamäki ps: Arvoisa puhemies! Maa- ja metsätalousvaliokunta on saanut valmiiksi mietinnön tähän hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi vesihuoltolain muuttamisesta. Kiitos valiokunnan puheenjohtaja Elomalle mietinnön esittelystä.

Esityksen tarkoituksena on toteuttaa hallitusohjelman mukainen linjaus vesihuollon turvaamisesta ja vesivarojen kansallisessa hallinnassa pitämisestä. Esitys tavoittelee vesihuoltolakiin muutoksia, joiden mukaan kunta ei saisi myydä vesihuoltoon liittyvää omistustaan, eikä vesihuoltolaitoksen omistus saa siirtyä yksityiselle. — Puhemies, tämä minun kelloni nyt jostain syystä paukkuu kolmea minuuttia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No, ei se haittaa, antaa mennä vain.

Selvä. — Elikä esitys tavoittelee vesihuoltolakiin muutoksia, joiden mukaan kunta ei saisi myydä vesihuoltoon liittyvää omistustaan, eikä vesihuoltolaitoksen omistus saa siirtyä yksityiselle. Kunnalle annettaisiin etuosto-oikeus yksityisomisteisten vesihuoltolaitosten kaupoissa. Mietinnössä en havainnut vastalauseita, joten oletan, että kaikki eduskunta-puolueet ovat tähän tahtotilaan tyytyväisiä. Jonkin verran saimme kuulla, varsinkin alku-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

kaudesta, kyseenalaistamista tästä kyseisestä aiheesta. No, tässä se nyt on. Se, mikä hallitusohjelmaan on kirjattu, pyritään kyllä saamaan tehdyksi. Se vain ottaa oman aikansa.

Me perussuomalaiset olemme jo pitkään vastustaneet vesihuollon yksityistämistä. Meidän mielestämme vesivarojen tulee säilyä kansallisessa omistuksessa. Vesihuolto on kriittinen infrastruktuuri, jota ei voida antaa ulkomaisten käsiin. Vesihuollon tulee olla Suomen valtion ja sitä kautta Suomen kansan hallussa ja päätösvallassa. Tämä on meidän kansallinen etumme. Jälleen kerran on syytä mainita Ukrainan tilanteen tuoma epävarmuus — mitä meidän vesihuollollemme olisi vaarassa käydä, jos sota ja tai jokin muu suuri katastrofi iskisi Suomeen ja vesihuolto olisi vaikkapa kiinalaisten hallussa. En halua edes spekuloida pidemmälle, eikä tarvitsekaan enää. Tilanne onneksi nyt korjataan.

Arvoisa puhemies! Esitys edistää myös alueellista vesihuoltoyhteistyötä, parantaa vesihuollon talouden ja suunnittelujärjestelmän toimivuutta sekä selkiyttää vesihuoltolaitosten toiminta-alueen määrittämistä. Myös vesihuollon maksujen kustannuskattavuutta ja läpinäkyvyyttä parannettaisiin ja lainvalvontaa tehostettaisiin. Yhdyskuntajätevesidirektiivin täytäntöönpanemiseksi lisätään sääntö, joka velvoittaa taajamat liittymään vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriverkostoon. Esitykselle on arvioitu vaikutuksia kunnille, vesihuoltolaitoksille sekä asiakkaille. On totta, että lyhyellä aikavälillä ainakin maltillisia kustannuksia ja lisää työtä saattaa syntyä. Suuressa kuvassa ja hieman pitemmällä aikavälillä esitys on kuitenkin näiden arvoinen ja enemmänkin.

Lausuntopalaute oli pääosin positiivista, ja esitystä kannatetaan laajasti. Lausuntopalautte on huomioitu mietinnössä, mutta joitain kysymyksiä jäi kuitenkin myös avoimiksi. Joka tapauksessa olen tyytyväinen siihen, että tällaisen tärkeän aiheen parissa Suomen eduskunta näyttäisi puhaltavan yhteen hiileen. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lohikoski.

16.07 Pia Lohikoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Vesi on perustarve ja ihmisoikeus, ei sijoituskohde eikä kauppatavara. Se ei saa päätyä osakesijoittajan tahtotilan alaiseksi hyödykkeeksi. Meillä on yhteisiä tarpeita ja yhteistä omaisuutta, johon meillä kaikilla tulee olla pääsy. Näistä lähtökohdista vasemmistoliiton aktiivit lähtivät alun perin valmistelemaan ja ajamaan Vesi on meidän -kansalaisaloitetta. — Kiitos Joona Mielonen, Olli Kohonen, Hilikka Haaga, Vesa Plath, Heidi Hietalahti ja Jouni Jussinniemi, että laitoitte tämän kansalaisaloitteen liikkeelle. — Yli 80 000 kansalaista allekirjoitti aloitteen ja sanoi, että ei enää ikinä, Caruna-kauppojen kaltaista virhettä ei saa toistaa. Tänäpäin voimme sanoa, että virheistä on opittu: vesihuolto on ja pysyy julkisena ja meidän kaikkien yhteisessä omistuksessa. Kiitos aktiivisille kansalaisille, joiden ansiosta voimme tänäpäin tässä salissa varmistaa, ettei vedellä tehdä voittoa. Kansalaisaloite sai vaaditut 50 000 allekirjoitusta hieman yli vuorokaudessa. Viesti oli selvä, suomalaiset eivät halua, että yhteisestä peruspalvelusta tehdään voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa. Me olemme nähneet, mitä siitä seuraa: hinnat nousevat, palvelu heikkenee ja yhteinen omaisuus lipuu pois käsistämme. Tästä on esimerkkejä ympäri maailman. Siksi useat kaupungit ovatkin ottaneet yksityistetyin vesihuollon takaisin julkiseen omistukseen ongelmien vuoksi. Meidän velvollisuutemme on varmistaa, että puhdas vesi pysyy kaikkien ulottuvilla.

Arvoisa puhemies! Lopputulokseen ei tultu täysin tyylipuhtaasti. Alun perin hallituksen lakiluonnoksessa olisi sallittu vesilaitosten osittainen yksityistäminen jopa 49,9 prosenttiin saakka. Kun vuosi sitten lokakuussa 2024 edustaja Meriluoto nosti kyselytunnilla on-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

gelman esiin ja kysyi hallitukselta, miksi hallituksen lakiluonnos jätti oven auki yksityistämiseksi, ministerin vastaus oli ylimielinen. Hän väitti, että me emme muka ymmärtäneet asiaa. Lopputulos kuitenkin osoitti, että ymmärsimme asian varsin hyvin. Lausuntokierroksen ja laajan julkisen paineen myötä pykälää muutettiin. Jatkossa vesihuolto pysyy kokonaan julkisessa omistuksessa. Onneksi hallitus itse ymmärsi korjata esityksensä kansalaisaloitteen tarkoituksen mukaisesti. Laki oli menossa läpi siten, että siihen olisi jäänyt porsaanreikä, mutta onneksi sitä ei enää siellä ole, ja näin kunnat eivät voi enää myydä vesilaitostensa omistusta edes osittain. Tämä on todella tärkeää, koska vesihuolto on luonnollinen monopoli. Hetkellinen plussamerkki julkistaloudessa ei lämmitä, jos vesilaitoksen yksityistämisen takia kansalaisten kukkarot köyhtyisivät pysyvästi.

Arvoisa puhemies! Kiitokset vielä kansalaisaloitteen tekijöille ja allekirjoittaneille asian esiin nostamisesta, edelliskauden eduskunnalle kansalaisaloitteen hyväksymisestä, palautteen antajille lakiluonnoksen ongelmallisen pykälän esiin nostamisesta ja lopulta myös kiitos Orpon hallitukselle lausuntopalautteeseen reagoimisesta sekä koko salilliselle edustajia, jotka puolustavat tätä perusoikeutta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kinnari.

16.10 Teemu Kinnari kok: Arvoisa rouva puhemies, hyvät kollegat! Mukava päästä puhumaan asiasta, joka sai meillä maa- ja metsätalousvaliokunnassa yksimielisen, selkeän käsittelyn ja lopputuloksen — asian tärkeyden ymmärtäen oikeastaan ainoan lopputuloksen, jota tässä voi tavoitella.

Eli esitys vesihuoltolain muutoksesta on ollut hyvin odotettu esitys, ja pohjautuu toki tässä jo aiemmin kuultuun kansalaisaloitteeseen ja siitä lähteneeseen poliittiseen keskusteluun. Kyseessä on ratkaisu, joka vahvistaa suomalaisten peruspalvelujen turvaa ja kansallista huoltovarmuutta. Samoin lakimuutos estää yksiselitteisesti vesihuollon tai sen osuuk-sien myymisen yksityisille toimijoille, ja tämä linjaus on vielä tarkentunut tässä lainsäädäntötyön yhteydessä. Tällä kaikella on iso periaatteellinenkin merkitys.

Vesihuolto, puhtaan juomaveden tuotanto ja jätevesien käsittely, on selkeä yhteiskunnallinen ja elintärkeä perusrakenne, ja se on sinällään erittäin luonnollinen monopoli ja myös osa kriittistä infrastruktuuria. Se, että hanasta tulee juotavaa, juomakelpoista vettä, ei ole itsestäänselvä asia, eikä ole myöskään yhdentekevää, kuka omistaa ja hallitsee tätä järjestelmää. Nyt laki varmistaa todellakin sen, että omistus säilyy kunnilla ja kuntalaisilla eikä markkinasijoittajilla tai väliyrityksillä.

Voidaan todeta, että Orpon hallituksen linja on ollut tässä asiassa johdonmukainen ja päättäväinen. Hallitus on tehnyt, ja esityksessä on tehty, näitä tarkennuksia, mikä nyt käytännössä tekee sen, että näitten vähemmistöosuuksien myyminen sijoittajille on poissuljettu tässä esityksessä, niin kuin kuuluukin. Laki ei jätä takaportteja eikä tulkinnanvaraakaan, joten vesihuollon osalta voidaan todeta, että sitä ei yksityistetä edes osittain.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä päätös on suomalaisista suomalaisille, eli se on päätös, joka vahvistaa huoltovarmuutta, turvaa peruspalvelut ja varjelee elämän edellytyksiä. Samalla se on päätös kunnallisesta itsehallinnosta ja yhteisestä omistuksesta, joka kantaa tulevaisuuteen. Vesi on suomalaisten yhteistä omaisuutta, ja se pidetään jatkossakin kuntalaisten omistuksessa, ja tämä on selkeä linjaus. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Seppänen poissa. — Edustaja Kalmari, olkaa hyvä.

16.13 Anne Kalmari kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä on niitä hetkiä, jolloin tulee hyvä mieli, kun on eduskunnassa: tietää tehneensä jotain hyvää. Keskusta pystyi painostamaan hallitusta oppositiosta käsin niin, että vesihuolto pysyi suomalaisten kuntien näpeissä. Hyvä niin, sillä vesi on kansallinen turvallisuuskysymys. Sitä ilman ei voi elää. Vesi on ruuan kanssa huoltovarmuuden perusta. Se on kansallisomaisuuttamme, jonka omistamisen täytyy jatkossakin säilyä julkisissa käsissä. Ja niin se säilyy, kiitos kaikille.

Maapallo kuivuu, ja vedestä kilpaillaan. Maailmassa käydään jo sotia vedestä. Suomessa on tällä hetkellä kaikkiaan noin 1 800 vesihuoltopalveluja tuottavaa organisaatiota. Niistä kuntien omistamia laitoksia on 450 ja lähinnä käyttäjien tai asiakkaiden omistamia laitoksia noin 1 350. Käyttäjien tai asiakkaiden omistamista laitoksista suurin osa on osuuskuntamuotoisia, eli ne ovat käytännössä yksityisomisteisia mutta voittoa tavoittelemattomia. Vesihuolto-osuuskunnat vastaavat itse verkostojensa rakentamisesta ja vesihuoltopalvelujen tuottamisesta, joten kuntien omistusoikeuden ei tule koskea niitä. Osuuskunnissa asukas maksaa vedestä sen hinnan, mitä toiminta vaatii — osakeyhtiöissä sen, mitä sijoittaja vaatii.

Koska vesi on välttämättömyyshyödyke, sitä ei tule antaa sijoittajien käsiin rahantekokoneeksi, ei kiinalaisille tai arabeille tai varsinkaan venäläisten oligarkkien välikäsijoi-
tajille. Vesihuolto on luonnollinen monopoli, kun kilpailevia vesihuoltoverkostoja jo olemassa olevien rinnalle ei voi syntyä. Jos vesihuoltolaitokset olisi yksityistetty, veden hinta olisi noussut tavallisille ihmisille. Sijoittajat olisivat kiittäneet aivan samoin kuin silloin, kun kokoomushallitus myi sähköverkot Carunalle.

Kunnat ovat vaikeassa taloudellisessa tilanteessa. Jos alkuperäinen lakiesitys olisi mennyt läpi ja puolet vesihuollosta olisi voinut myydä sijoittajille, tämä olisi myös tapahtunut monissa kunnissa. Valtiovarainministeriö epäili kuntien myyntikiellon perustuslaillisuutta, kunnilla kun on itsemääräämisoikeus. Mielestäni kuitenkin on näyttöjä lukuisista julkisen omaisuuden myymistä ehkäisevistä rajoitteista. On hyvä, että maa- ja metsätalousministeri löysi keinot, miten laki voidaan toteuttaa. Ostajia oli jo runsaasti liikkeellä, kun he haistoivat bisneksen.

Mikäli vesihuollon yksityistämistä olisi ehtinyt toteutua jo kansainvälisille toimijoille, omistuksen palauttaminen julkisille tahoille olisi ollut hintavaa muun muassa WTO:n investointisuojan vuoksi. Suoja on mahdollistanut isojen kansainvälisten yritysten oikeustaistelut valtiota vastaan, ellei bisnesmalli toteudukaan. Kuuluisin vesitaisto käytiin Etelä-Afrikassa.

Vesihuollon lainsäädäntöön kirjattiin etuosto-oikeus kunnille, mikäli jo yhtiöitetyn vesihuollon osakkeita on yksityisessä omistuksessa ja niillä käydään kauppaa. Asukkaiden ja muiden palveluiden käyttäjien omistamien vesihuolto-osuuskuntien toiminta voi jatkua ennallaan, mutta vesihuollon resursointiin on syytä kiinnittää huomiota myös valtion taholta. Myös pohjaveden kunto on itseisarvo, josta tulee huolehtia jatkossakin. Vaikka vesihuoltoa ei tule yksityistää, erilaisia vesihuollon palveluita ja laitteita voidaan ostaa ulkopuolisilta toimijoilta. Koko vesihuollon yksityistäminen ei yleensä kansainvälisesti ole johtanut toivottuihin tehohyötyihin, vaan se on johtanut vesimaksujen hintojen nousuun.

Arvoisa puhemies! Jyri Häkämiehen ollessa omistajaohjausministeri myytiin Kemira norjalaiselle Yaralle. Kemiraa ei katsottu strategiseksi omaisuudeksi, vaikka samassa kau-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

passa menivät Suomen ainoat fosforia tuottavat apatiittikaivokset Siilinjärvellä ja Soklis-
sa. Viljelijät maksoivat muutamana vuonna Yaralle takaisin koko kauppasumman lannoit-
teiden hintojen nousun myötä. Sähköverkko myytiin Carunalle, ja seuraukset ovat kulutta-
jat saaneet tuntea. Omistajaohjauksesta tuolloin vastannut ministeri Pekka Haavisto on it-
sekin myöntänyt teon olleen virhe. Olen todella iloinen, että samoja yksityistämismisvirheitä
ei enää toisteta. Nyt kyse olisi ollut vielä paljon pahemmasta. Vesihuoltoverkko olisi ollut
tarvittaessa myös oiva sabotaasin kohde. Onneksi laitosten turvallisuuteen on jo kiinnitet-
ty huomiota.

Olen kiitollinen siitä, että jyvaskyläläiset Aila Paloniemi ja Kirsi Knuuttila rohkeasti
nostivat vesihuollon myynnin asiat keskusteluun, mikä aktivoi kansalaisaloitteen. Kiitos
niille toimijoille. Toimittaja Katri Nieminen nosti asiaa kiitettävästi, ja asia levisi valtakun-
nan julkisuuteen.

Johtamani maa- ja metsätalousvaliokunta edellytti, että valtioneuvosto ryhtyy mahdol-
lisimman pian valmistelemaan lainsäädäntöä, jolla varmistetaan vesihuoltotoimintojen säi-
lyminen kunnan omistuksessa ja määräysvallassa. Tämä lienee ensimmäisiä kansalaisa-
loitteita, jotka on hyväksytty yksimielisesti täysistunnossa.

Nyt ministeri Essayah vei valiokunnan puheenjohtajan Elomaan avulla tämän esityksen
maaliin, ja vesihuolto pysyy julkisissa käsissä. Tarvittiin joukko vahvoja naisia, jotka eivät
antaneet periksi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Sillanpää.

16.20 Pia Sillanpää ps: Arvoisa puhemies! Suomen vesi kuuluu suomalaisille. Hallituk-
sen tavoitteena on uudistaa vesihuoltolakia. Tällä uudistuksella haluamme vahvistaa Suo-
men vesihuollon omavaraisuutta, turvallisuutta ja toimintavarmuutta. Koko esityksen
olennaisin asia on se, että vesihuolto on pidettävä kansallisessa omistuksessa ja julkisen
vallan hallinnassa. Se on asia, mitä me perussuomalaiset olemme johdonmukaisesti aja-
neet jo vuosien ajan.

Arvoisa puhemies! Suomalainen vesi ei ole kauppatavaraa, vaan se on osa elämän peru-
sedellytyksiä. Se on kansallinen luonnonvara ja osa meidän kaikkien yhteistä huoltovar-
muutta. Onkin hyvin selvää, että moni arjen perusasia lakkaa toimimasta, jos meillä ei ole
puhdasta juomavettä. Siksi on vain ja ainoastaan oikein, että kunnat eivät voi myydä vesi-
huolto-omaisuuttaan yksityisille toimijoille ja että yksityisten vesilaitosten myyntitilan-
teessa kunnalle säädetään laissa etuosto-oikeus. Näin varmistetaan se, että vedenjakelu ja
jätevesihuolto pysyvät aina julkisessa ja vastuullisessa ohjauksessa.

Me kaikki tiedämme muuttuneen maailmantilanteen, ja siksi myös Suomen täytyy teh-
dä ennakoivia päätöksiä erityisesti nyt kun on kyse vesihuollosta. Suomen ei pidä toistaa
muiden maiden virheitä, joissa kriittinen vesihuolto päästettiin osaksi kansainvälisiä mark-
kinoita. Me olemme nähneet, mihin se johtaa: hinnat nousevat, kunnossapito kärsii, ja pää-
töksenteko siirtyy kauas asukkaista. Me emme halua sellaista kehitystä Suomeen. Kansal-
linen vesihuolto on liian arvokas asia päästää yritysten käsiin, joiden ainoa tarkoitus on teh-
dä sillä bisnestä.

Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys tuo vesihuoltolakiin useita hyviä ja konk-
reettisia parannuksia. Kuntien vesihuoltosuunnitelmien ja omaisuudenhallinnan velvoit-
teet parantavat pitkäjänteisyyttä ja varautumista. Tämä lisää turvallisuutta ja auttaa varmis-
tamaan, että vesihuollon verkostoja ylläpidetään ajoissa ja ennakoivasti, eikä vasta silloin

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

kun ongelmat ovat jo käsillä. Lisäksi vesihuollon maksuihin tulee lisää läpinäkyvyyttä. Suomalaisella on oikeus tietää, mistä hän maksaa ja että vesimaksut vastaavat niiden todellisia kustannuksia. Tämän lain myötä kansalaiset voivat luottaa siihen, ettei heidän vesimaksunsa tuota voittoa yksityisille omistajille.

Arvoisa puhemies! Puhdas kotimainen vesi on suomalainen ylpeyden aihe. Me voimme luottaa siihen, että kun avaamme hanan, sieltä tulee puhdasta juoma- ja käyttövetä. Se on suomalaisen yhteiskunnan peruslupaus, eikä sitä voi ulkoistaa markkinoille. Siksi tämä laki on myös osa huoltovarmuutta ja kansallista turvallisuutta. Vedenjakelun ja jätevesihuollon toimivuus on tärkeää erityisesti kriisitilanteissa, eikä niistä saa tulla itsestäänselvyyksiä. Vesihuollon toimivuus on yhtä tärkeä osa yhteiskunnallisia toimintoja kuin esimerkiksi energiahuolto ja tieverkosto.

Tämä lakiesitys on tavoite kohti vahvempaa kansallista omistusta, läpinäkyvää taloudenpitoa ja turvallista, kaikille suomalaisille saavutettavaa vesihuoltoa. Samalla haluan muistuttaa, että tämän esityksen myötä tehtävät muutokset velvoittavat myös kuntia toimimaan vastuullisesti. Kuntien täytyy suunnitella, huolehtia ja investoida vesihuoltoon ajoissa. Vesihuollon kunnossapitoa ei pidä nähdä kulueränä, vaan sijoituksena meidän kriittisten toimintojen tulevaisuuteen.

Arvoisa puhemies! Puhdas juomavesi on meille suomalaisille enemmän kuin pelkkä luonnonvara, ja tämä laki turvaa sen, että päätösvalta omasta vedestämme pysyy meidän käsissämme nyt jatkossakin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lahdenperä.

16.24 Milla Lahdenperä kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys on tärkeä ja kannatettava. Vesihuolto on kriittinen osa yhteiskunnan perusrakennetta, ja sen luotettavuus on turvattava myös tulevaisuudessa. Tämä esitys vahvistaa juuri tätä eli varautumista, suunnitelmallisuutta ja vastuuta.

Kunnallisen omistuksen säilyttäminen vesihuoltolaitoksissa on järkevää. Vesi ei ole kauppatavaraa siinä mielessä kuin moni muu hyödyke vaan elintärkeä yhteinen voimavaramme. On oikein, että päätösvalta säilyy kunnissa ja paikallisyhteisöissä, jotka tuntevat omat alueensa ja tarpeensa parhaiten.

Lisäksi esityksessä vahvistetaan varautumista poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin. Vesihuollon on toimittava kaikissa olosuhteissa. Tämä laki antaa siihen paremmat välineet. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

16.25 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! On erittäin hienoa, että tämä pitkä prosessi, joka on lähtenyt kansalaisaloitteesta liikkeelle, saavuttaa tänään yhden merkkipaalun ja ollaan tekemässä yksimielistä päätöstä tästä, että tämä Vesi on meidän on päätöksessä, ja me saamme siitä kaikki olla tyytyväisiä täällä salissa. Omistus- ja päätösvalta pysyy julkisissa käsissä kokonaan, mikä on tässä se iso ratkaisu.

Se, mikä tässä tänä päivänä meitä varmasti puhuttaa, on se, että noin neljä ja puoli miljoonaa asiakasta on kuntien omistaman vesihuollon piirissä, ja se loppu, vähän reilu miljoona, on sitten asiakasosuuskuntatapaisissa vesihuoltolaitoksissa. Vesihuoltolaitoksia on 1 100, noin kaiken kaikkiaan, eli valtaosin tälläkin hetkellä se on, mutta nyt vielä vahvis-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

tetaan tilannetta. Tilanne pysyy myöskin sitä kautta hyvin kuntien käsissä, koska etuosto-oikeus on kunnilla, jos tällaisia vesihuoltolaitoksia tulee myyntiin.

Se, mikä tässä on myös tärkeätä, on se, että tällainen huoltovarmuus tässä kasvaa, koska näitä varautumissuunnitelmia pitää tehdä vesihuoltolaitoksissa erilaisiin häiriötilanteisiin, ja tätäkin kautta tätä pystytään tekemään hyvään suuntaan.

Arvoisa rouva puhemies! Pohdittavaa on kuitenkin aika paljon tämänkin jälkeen, koska vesihuoltolaitoksissa on erittäin suuri investointivelka ja investointitarve. He ovat itse arvioineet, että vuositasolla investointitarve on noin 777 miljoonaa, ja tällä hetkellä investoidaan noin 400 miljoonaa euroa, eli vain vähän yli puolet siitä investointitarpeesta, mitä olisi tarve tehdä. Tämä on osa huoltovarmuutta ja yleensä häiriötilanteisiin liittyvää varmuutta, että investointeja tehdään riittävästi. Tämä on erittäin iso kysymys jatkossa. Tätä suuruusluokkaa kuvaa se, että investointitarve on sataneljäkymppiä vuodessa per jokainen suomalainen, noin karkeasti ottaen. Tässä puhutaan isoista päätöksistä. Mutta erittäin hienoa, että tämä pysyy kansalaisilla.

Sitten, arvoisa rouva puhemies, tässä vesihuoltolaissa on semmoinen ison määrän tekemisen kautta tuleva seikka, että kun käsitellään vettä isoja määriä, niin se litrahinta sille vedenkäsittelylle laskee. Tämä onneksi mahdollistaa nyt myös sen, että näitä yli kuntarajojen tehtäviä vesihuoltolaitoksia ja julkisia yhtiöitä voidaan tehdä, jolloin voidaan tätä hyödyntää myöskin. Tämä on sellainen asia, jota kannattaa viedä eteenpäin, ja samalla saadaan säilytettyä myöskin meillä kohtuuhintainen vesi. Nämä polut on todella myös pidettävä mielessä, että pystytään tätä tekemään. Verkostoa pitää uudistaa, puhdistustekniikoita pitää kehittää, ja sitten jäteveden käsittelyä pitää kehittää, ja tässä ylikunnalliset ratkaisut ovat myöskin erittäin tervetulleita.

Arvoisa rouva puhemies! Tällä päätöksellä ”vesi on meidän”. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen.

16.29 Rami Lehtinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Ihan alkuun pitää minunkin kiittää aikanaan aloitteen tekijöitä. — Todella tärkeä asia, jota nyt tässä eduskunnassa käsitellään, ja erityisen hienoa tämä on siitä syystä, että eduskunta on näinkin yksimielinen jälleen silloin kun on kriittisiä asioita esillä, ja mikäpä olisi sen kriittisempi kuin puhdas vesi, josta tulevaisuudessa varmasti kilpaillaan ympäri maailman. Mutta toki jonkun verran harmittaa osa puheenvuoroista tässä, joissa pyritään tässäkin asiassa hakemaan vastakkainasettelua hallituksen ja opposition välillä. Yhtä lailla voisi täältä kysyä, mitä edellinen hallitus teki, jos haluttaisiin lähteä niin asettelemaan tai pohtia sitä lähtötilannetta, joka hallituksella oli, jossa edellisen hallituksen tekemä mietintö lähti siitä, että erityisen tarkkaan tulee ottaa huomioon perustuslain turvaama kunnallinen itsehallinto, kun tätä lainsäädäntöä tehdään, ja myöskin huomata se lähtökohta, joka monessa vesihuolto-yhtiössä, esimerkiksi omassa kunnassani, oli, että aikanaan kun sotien jälkeen ruvettiin kunnallista vesihuoltoa tekemään, niin kunnalla ei yksinkertaisesti ollut varaa, vaan yritykset tekivät omaan kuntaanikin aikanaan sen vesihuoltojärjestelmän, jonka sitten kunta myöhemmin onneksi lunasti pois, tai ennen kaikkea enemmistön siitä pois, jolloin päätösvalta saatiin julkiselle puolelle.

Katsonkin, että on todella tärkeätä, että niitä omistushäntä, joita on jäänyt vielä yksityiseen omistukseen, pyritään saamaan pois, ja siinä mielessä olen erityisen tyytyväinen tästä etuosto-oikeudesta. Eli kaikenlainen tahtotila, jossa voisi aiheutua jotain haittaa meidän vedelle, pystytään torppaamaan sillä, että kunta voi itse sen osakkeen sitten ostaa. Toivon,

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

että ne yksityiset omistajat, jotka vielä kunnallisista yhtiöistä omistavat osuuksia, ymmärtäisivät myöskin tämän yhteisen tahtotilan, joka tässä yhteiskunnassa on, ja kelvollisilla ehdoilla olisivat valmiita luopumaan niistä julkiseen omistukseen. Se olisi tärkeää hinnaltaan yhdenvertaisen vesihuoltojärjestelmän ja huoltovarmuuden kannalta, että kaikki vesihuoltoon liittyvä olisi julkisissa käsissä.

Kiitos tästä hyvästä keskustelusta ja ennen kaikkea siitä, että meillä on ollut yhteinen tahtotila tämän asian edistämiseen. Ja erityinen kiitos myöskin minulta maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtaja Elomaaalle siitä, että olette väsymättä vienyt tätä asiaa siitä, mistä lähdettiin, juuri tähän pisteeseen, joka on se kaikkein paras vaihtoehto, että ei voi myydä enää mitään ulkopuolelle pois. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Eerola.

16.32 **Juho Eerola ps:** Arvoisa rouva puhemies! Ajatukseni oli, että en tähän asiakohtaan olisi tullut puhetta pitämään. Tämä maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö on yksimielinen ja täydellinen, ja yhdyn siihen täysin. Kiitos, valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Elomaa. Kiitos myös kansalaisaloitteen alullepanijalle Joona Mieloselle sinne Kotkan suuntaan. Vesi tosiaan pysyy nyt omissa käsissä ja kupeissa ja ämpäreissä.

Se, miksi kuitenkin tulin tähän puhumaan, oli muutamat korvaani työhuoneeseen kantautuneet puheenvuorot, mitkä vähän särähtivät, etenkin muutamalta keskustapuolueen edustajalta. Täällä sanottiin ja kerrottiin, että oppositiosta vaikutettiin ja painostettiin hallitusta, jotta tämä esitys saatiin nyt sitten tähän muotoon. No, varmaan vaikutettiin, varmaan kerrottiin, ja myös hallituspuolueista tuli tätä samaa viestiä. Hienoa, kiitos siitä kaikesta viestistä. Mutta se, mitä ette sanoneet, oli se, että jopa tämä hallituksen haukuttu ja epätäydellinen alkuperäinenkin esitys olisi ollut parannus nykytilaan. Hallituksen alkuperäinen esitys olisi sallinut myydä — liikaa, mutta kuitenkin — vain puolet näistä vesiyhtiöistä ulkomaalaisille. Tätä aiemmin ja tähänkin hetkeen saakka, kun keskustapuoluekin on hallituksessa ollut ja teillä on ollut maa- ja metsätalousministeri ja näinpäin pois, on ollut sallittua myydä vaikka ihan kaikki. — Että näin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Elomaa.

16.34 **Ritva Elomaa ps:** Arvoisa puhemies! Puheeni ei ole pitkä, mutta halusin tulla tänne puhujapöytäntöön, tai tänne ylös, koska olen niin iloinen, että näin tärkeä asia ja me olemme yksimielisiä siitä, koko eduskunta, ja siitä kiitos. Ei ole kovin paljon niitä asioita, jotka aina menevät niin yhteen, mutta tämä on sellainen. Vesi on meidän, ja kansalaisaloite on ollut hyvä, ja tästä on paljon keskusteltu ja käännetty asiat joka suuntaan, ja lopputulos on loistava.

Meidän metsämme on vihreä kulta, meidän vetemme on timantti. Jos ajatellaan veden merkitystä, me tiedetään, että ulkomailla monessa maassa vedestä on pula, juomavedestä on huutava pula. Kanariansaarilla on valtava kuivuus. Siellä turisteja tarvitaan, mutta ne turistit lorauttelevat sitä vettä suihkussa ihan valtavia määriä, ja maanviljelijät eivät saa ollenkaan kasteluvettä. Tämä on vähän ristiriitaista. Mutta on tärkeää, että me pidämme huolta Suomen vedestä ja pohjavedestä.

Aivan kuten edustaja Rintamäki tässä aiemmin sanoi, perussuomalaisille tämä asia on ollut aina erittäin tärkeä — monelle muullekin puolueelle — mutta me olemme tuoneet

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

asiaa monin valtiopäivätoimin esille. Minä kaivelin omiakin, ja kymmenen vuoden takaa löysin kirjallisen kysymyksen, jossa olen tiedustellut pohjavesien säilymisen tärkeyttä suomalaisessa omistuksessa ja myös kaikkea liiketoimintaa, mikä mahdollisesti voisi tulla ongelmaksi, jos monikansalliset pääsisivät tänne vettä ostamaan ja omistamaan. Näitä asioita ollaan pidetty paljon esillä, ja se on ollut tärkeää.

Mutta nyt tämä yksimielisyys: kiitos vielä kaikille puhujille täällä, että olette tämän tärkeän asian äärellä olleet täällä. Olisi ihan hienoa, jos saataisiin monesta muustakin yksimielinen päätös loppujen lopuksi. On paljon hyviä asioita eduskunnassa käsittelyssä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kalmari.

16.36 Anne Kalmari kesk: Arvoisa rouva puhemies! En viitsinyt tuohon toiseen puheeseen sotkea asiaa, joka vielä viime metreillä muuttui tässä valiokuntakäsittelyn aikana, ja sekin on hyvä asia. Se on pieni yksityiskohta — nimittäin se, onko taajamissa pakko liittyä, kaikissa taajamissa, jätevesihuoltoon. Ei ole, vaan se arvioidaan tapauskohtaisesti, kun meidän taajamakäsitemme on vähän laaja, niin että siellä olisi varmaan tullut epätarkoituksenmukaista toimintaa ja oikeusmurhia. Mielestäni sekin on hyvä, että otettiin tällaiset maalaisjärkiset käytännöt käyttöön.

Tämä ongelma on esimerkiksi aika monissa osuuskunnissa, jotka järjestävät vesihuoltoa, niin että se tulisi kalliiksi sekä järjestäjille että sitten pakkoliittyjille.

Vielä ihan tähän loppuun nyt haluan tosiaan antaa täydet pisteet valiokunnan puheenjohtajalle, koko valiokunnalle ja ministeri Essayahille. Tiedän kokemuksesta sen, että siellä ministeriössä ne valmistelevat virkamiehet eivät olleet näin rohkeita kuin tämä porukka, joka nyt lainsäädännön veti tällaisenaan maaliin. Ollaan ylpeitä itsestämme.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Koskinen.

16.38 Johannes Koskinen sd: Arvoisa puhemies! Tässä käsittelyn aikana tapahtui merkittävä muutos myös tässä valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa. Tätä hallituksen alkuperäistä esitystähän oli perusteltu sillä, että ei voitaisi mennä niin jyrkkiin julkista omistusta suojaaviin toimiin kuin yleisesti kansalaiset vaativat. Onneksi nyt tässä käsittelyn aikana linja tarkistui, ja kiinnittäisin huomiota tuohon perustuslakivaliokunnan lausunnon viimeiseen kappaleeseen. Siinä todetaan: ”Lakiehdotuksen 4 c §:n mukaan perustettavan vesihuoltolaitoksen on oltava kokonaan kunnan omistuksessa oleva vesihuoltolaitos tai tukukuvesihuoltolaitos taikka asiakasomisteinen vesihuolto-osuuskunta. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan ehdotetulle elinkeinovapautta rajoittavalle sääntelylle on esityksen perusteluissakin mainittuja väestön terveyteen, turvallisuuteen ja huoltovarmuuteen sekä veden välttämättömyyspalveluluonteeseen kytkeytyviä hyväksyttäviä ja painavia perusteita. Valiokunnan mielestä lainsäätäjällä on luonnollisten monopoliin sääntelyssä laaja liikkumavara, eikä ehdotettu sääntely nyt käsillä olevassa sääntelyyhteydessä ole ongelmallista elinkeinovapauden kannalta.” Tämä on merkittävää myös tulevaisuuteen päin, kun tällaisten välttämättömyyshyödykkeiden tuotantoa ja turvaamista kansalaisille järjestellään.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Seppänen.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

16.39 Sara Seppänen ps: Arvoisa rouva puhemies! Perussuomalaiset pitävät erittäin tärkeänä, että vesihuolto säilyy kansallisissa käsissä. Vesihuolto ei ole kauppatavaraa, se on nimenomaan kriittinen infrastruktuuri, jonka on oltava kuntien omistuksessa ja määräysvallassa. Tämä lakiesitys toteuttaa kansalaisaloitteen ja eduskunnan Vesi on meidän -päättöksen vaatimukset. On hyvä, että hallitus varmistaa nyt lainsäädännöllä, ettei vesihuoltoa voida siirtää kaupallisille toimijoille. Kansallinen omistajuus on huoltovarmuuden ja turvallisuuden perusta.

Arvoisa puhemies! Tänään täällä meillä salissa on tämä lakiesitys vesihuoltolain muuttamisesta ja nimenomaan se, että turvaamme kansallisen omistuksen. Me olemme korostaneet johdonmukaisesti, että se on nimenomaan kriittistä infrastruktuuria ja elämän edellytys, ei liiketoimintaa. Esityksellä toimeenpannaan pääministeri Orpon hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan vesihuollon toiminta turvataan ja vesivarat pidetään kansallisissa käsissä.

Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys tuo myös selkeyttä liittymisvelvollisuuteen. Sosiaaliset syyt on huomioitu vapautusperusteena taajaman ulkopuolella ja nyt myös taajaman sisällä. Tämä uudistus, vaikka se voi lyhyellä aikavälillä aiheuttaa nousupainetta maksuihin, parantaa pitkällä aikavälillä kuitenkin hinnoittelun tasaisuutta ja ennakoitavuutta. Erittäin tärkeä asia kuluttajien kannalta. Omaisuuden hallinnan parantaminen ja talouden valvonnan tehostaminen lisäävät luottamusta vesihuoltolaitosten toimintaan.

Tuemme tätä esitystä. Se turvaa vesihuollon kansallisen hallinnan ja vahvistaa nimenomaan huoltovarmuutta ja vastaa erityisesti kansalaisten tahtotilaan. Vesi kuuluu suomalaisille, ei markkinoille.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Krista.

16.42 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Täytyy sanoa, että yhdyin näihin juuri kuultuihin sanoihin. Mekin olemme tätä kannattaneet, ja asia on kyllä kovin ajankohtainen, kun kuntatalouden hätää katsoo. Eri puolilla voi tulla monenlaisia asioita mieleen. Itse tulen kaupungista, Porista, jossa esimerkiksi energiayhtiö vähimmäisomistuksena myytiin, joten kyllä myös vesihuollon asiat ovat tärkeitä, kun tätä katsotaan.

Minusta tämä hyvä esitys on parantanut juoksua myöskin perustuslakivaliokunnassa, jossa saatiin tähän esitykseen vielä muutoksia. Tätä on ilo tukea.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 40/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle lentoliikenteestä Ruandan tasavallan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 154/2025 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 18/2025 vp

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 154/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n data-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 128/2025 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 19/2025 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 128/2025 vp sisältyvien 1.—4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 87/2025 vp

Valiokunnan mietintö StVM 15/2025 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 15/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelua, ja mahtaako siellä olla valiokunnan puheenjohtaja. Olkaapa hyvä, edustaja Kiuru, Krista.

Keskustelu

16.44 Krista Kiuru sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen valiokunnan kannat tässä. Asia on varsin monimutkainen, joten ihan lyhyt tästä puheesta ei tule.

Ensinnäkin todetaan, että tässä esityksessä ehdotetaan siis muutettavaksi sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annettua lakia. Tässä ehdotetaan tehtäväksi muutoksia niin kliinisestä lääketutkimuksesta annettuun lakiin, lääkinnällisiin laitteisiin sidottuun lakiin, lääketieteellisestä tutkimuksesta annettuun lakiin kuin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annettuun lakiin. Lisäksi myöskin asiakirjojen käsittelyä koskevaa lakia muutettaisiin yhden pykälän verran.

Tässä tehdään merkittäviä muutoksia sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annettuun lakiin. Tämä niin sanottu toisiolaki tuli aikoinaan voimaan 1.5.2019. Tässä on tarkoitus korjata tuota annettua lakia, parantaa sitä monin puolin ja nimenomaan varmistaa, että tieteellinen tutkimus ja kehittämis- ja innovaatiotoiminta vahvistuisivat nimenomaan siksi, että toissijaista tietoa ja toissijaisia käyttötarkoituksia olisi mahdollisuus hyödyntää. Tässä esityksessä onkin niin paljon kannatettavia puolia, että myös valiokunta on mietinnössään yksimielinen.

Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tästä hajautetusta mallista:

Tällä esityksellä mahdollistetaan nyt se, että toisiolain mukaisten tietolupien ja tietopyyntöjen käsittelyssä käytettäisiin jatkossa niin sanottua hajautettua mallia. Silloin yhden

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

luukun sijasta hakija voisi käyttää sekä tätä nykyistä yhden luukun keskitettyä mallia että sitten pyytää hajautetun tietomallin mukaisesti käsittelyä sieltä, kenellä tämä tieto jo tosiasiallisesti on. Näin sekä hybridimallin että tämän keskitetyn mallin lopputuloksena on se, että tietoa voisi saada eri paikoista ja pyytää sitä lain mukaisesti.

Tietolupaviranomainen käsittelee kaikki nämä tietolupapyynnöt tässä voimassa olevassa laissa, ja ne koskisivat usean toisiolain 6 §:n organisaation tietoaaineistoja ja kaikkia toisiolain mukaisia tietopyyntöjä. Tämän muutoksen myötä tuon 6 §:n tarkoittamat organisaatiot voisivat käsitellä usean organisaation tietoaaineistoja koskevia tietolupia ja toisiolain mukaisia tietopyyntöjä. Myöskin Findatan lisäksi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, Kansaneläkelaitos, Lupa- ja valvontavirasto sekä Fimea ja myöskin jokin sosiaali- ja terveydenhuollon julkinen palvelujärjestäjä voivat koostaa ja yhdistellä näitä erilaisia usean rekisterinpitäjän tietoja jatkossa. Tämän ehdotuksen mukaan hakija voi toimittaa tietolupahakemuksen tai tietopyynnön, joka koskee myös useamman kuin yhden toisiolaissa tarkoitettujen organisaation tietoja joko Findatalle tai jokaiselle hakemuksen kohteena olevalle organisaatiolle erikseen.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa, tämän ehdotetun mallin kuulemisissa, on ollut varsin laaja samansuuntainen näkemys siitä, että ehdotus on kannatettava ja oikeansuuntainen. On haasteellista arvioida, minkälainen vaikutus tällä olisi eri rekisterinpitäjien tietoaaineistojen yhdistämiseen, mutta yhtäältä on arvioitu tulevan myös kustannushyötyjä. Toisaalta saadussa lausuntopalautteessa on myös esitetty mahdollisia kustannushyötyjä kohtaan kritiikkiä.

Valiokunta toteaa, että asiantuntijakuulemisen perusteella voimassa olevassa toisiolaissa säädetty keskitetty malli tietolupien ja tietopyyntöjen ja tietoaaineistojen käsittelylle ei ole joustava eikä sellainen, jossa ei olisi ongelmia. Siksi valiokunta onkin pitänyt kannatettavana tätä laajempaa rekisterinpitäjien mahdollisuutta käsitellä ja tuottaa näitä aineistoja. Toki olemme halunneet samalla korostaa rekisteröityjen yksityisyydensuojaa, ja tätä kautta varsin laajasti yksityiselämän suojan ydinalueelle kuuluvien tietojen käsittely toisijaisiin tarkoituksiin on tietenkin tärkeää suojata niin, että luottamus säilyy.

Tämä ehdotettu sääntely asettaa ennakkokontroleja tiedon saamiselle ja käytölle, ja myöskin kuulemisissa on korostettu sitä, että jälkikäteisen valvonnan mahdollistamiseksi toimivaltaisten viranomaisten on dokumentoitava riittävästi myös sitä, miten välttämättömyysedellytystä on sovellettu kussakin tietolupa- ja tietopyyntöpäätöksessä.

On myös tärkeää varmistaa, että rekisteröity ei joutuisi kohtuuttomaan tilanteeseen, jos hän on käyttänyt usean eri sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestäjän palveluita ja joutuu tekemään oikeuksiensa käyttämistä koskevan pyynnön jokaiselle rekisterinpitäjälle erikseen. Kuulemisissa on myös esitetty muutamia muita huomioita, joita olemme myöskin tähän valiokunnan mietintöön ottaneet mukaan.

Arvoisa puhemies! Sitten toimivaltaisen viranomaisen määräytymisestä: Tässä ehdotetaan siis lisättäväksi uusi 6 a § tietolupakäsittelyyn liittyvästä toimivallasta, tietopyyntökäsittelyyn liittyvästä toimivallasta myöskin 6 b kohta ja 6 c kohta tietolupa- ja tietopyyntökäsittelyyn liittyvän toimivallan siirrosta. Toisiolain 51 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi momentti, jossa sen mukaisesti, jos hakemus tai tietopyyntö on koskenut usean organisaation tietoja ja kukin 6 §:ssä tarkoitettu organisaatio on myöntänyt tietoluvan tai tehnyt tietopyyntöpäätöksen omien tietoaaineistojensa pohjalta, kyseiset organisaatiot voivat päättää, että joko tietolupaviranomainen tai jokin hakemuksen tai pyynnön kohteena oleva 6 §:n 2, 3, 5, 7 tai 8 kohdassa tarkoitettu organisaatio voi koota nämä aineistot. Jos organi-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

saatiot eivät pääse yhteisymmärrykseen siitä, mikä organisaatio kokoaa aineistot, tietoa-ineistot kokoa silloin tietolupaviranomainen. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa siis selkeää sääntelyn selkeyttämistä ja on sitten sitä perustellut tarkemmin tässä omassa lausunnossaan.

Sitten kliinisistä tutkimuksista: Tässä ehdotetaan nyt toisiolakiin lisättäväksi uusi 2 §:n 4 momentti, jossa säädetään siitä, että toisiolakia ei sovelleta kliinisissä tutkimuksissa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn. Näin ehdotetaan siis lakiin lisättäväksi täsmentävät säännökset siitä, millä edellytyksillä tutkittavaa koskevat rekisteritiedot on mahdollista saada kliinisen tutkimuksen käyttöön.

Valiokunta pitää tätä sääntelyä kannatettavana ja tarpeellisena. Myös aikaisemmin olemme jo korostaneet sitä, että on selkeytettävä kantaa myöskin näissä asioissa. Valiokunnassa on myöskin asiantuntijakuulemisissa lähtökohtaisesti tätä kannatettu. Lausuntopalautteessa on kuitenkin nostettu esiin myös tarvetta selkeyttää edelleen tätä sääntelykokonaisuutta. Tätä kautta sitten tärkeää on myöskin se, että niin Kelan kuin myöskin sosiaali- ja terveysministeriön osalta tätä selkeyttämistä jatketaan, ja käynnissä onkin tätä koskeva hanke.

Sitten, arvoisa puhemies, kansainvälisestä tutkimusyhteistyöstä:

Yksi tärkeä kulma tässä esityksessä on ollut myös se, että kansainvälisen tutkimusyhteistyön edistämiseksi ehdotuksessa on ehdotettu mukaan otettavaksi uusi 51 c §, jossa säädettäisiin mahdollisuudesta luovuttaa pseudonymisoituja henkilötietoja ja anonymisoituja tietoja muuhun turvalliseen käyttöympäristöön kuin 20 §:ssä tarkoitettuun tietoturvaliseen käyttöympäristöön. Näin ei ole siis aikaisemmin saanut tehdä, mutta tässä tapauksessa valiokunnan käsittelyssä on näyttänyt tulevan kyllä tarpeeseen se, että tätä sääntelyä voitaisiin puoltaa.

Arvoisa puhemies! Kansainvälinen yhteistyö on tärkeää, ja sitä kautta myöskin EU-parlamentissa on tekeillä tässä paljon asioita, jotka on syytä ottaa huomioon. Tämän esityksen suhde tulevaan EHDS-asetukseen on myöskin tärkeä tulevaisuuden valmistelussa ottaa huomioon.

Lisäksi taloudellisista vaikutuksista: Tässä syntyy joitakin taloudellisia vaikutuksia, jotka on otettu kuitenkin tässä huomioon. Totta kai on myönnettävä, että organisaatioille syntyvät taloudelliset vaikutukset ovat vielä epävarmoja. Tässä vaiheessa toimijoille ei vielä esitetä lisärahoitusta, vaan se sitten täsmentyy aikanaan.

Niin kuin totesin, arvoisa puhemies, tätä esitystä koko valiokunnan joukko yksimielisesti kannattaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Strandman poissa. — Edustaja Castrén, olkaa hyvä.

16.54 Maaret Castrén kok: Arvoisa puhemies! Päätin tulla ihan tänne pönttöön asti sen takia, että mielestäni edustaja Elomaa aika hienosti sanoi, että jos on oikein iloinen asia, niin siitä voi tulla ihan täältä kailottamaan, ja tämän takia olen nyt tässä. Olin äsken tuolla portailla neurovähemmistöjen mielenosoituksessa, ja ihmettelisin, missä meidän neurotilanne olisi ilman tiedettä ja tutkimusta. Tästä tulen jatkamaan tuonne Tutkaksen paneeliin puhumaan tieteen ja taiteen vuorovaikutuksesta ja siitä, kuinka tärkeää tämä on sivistysmaalle ja ennen kaikkea Suomelle.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Laki, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja Kiuru jo totesi, on erittäin hieno asia. Ennen edustajatehtäviäni toimin professorina, ja oli sangen masentavaa, kun oltiin ajateltu, että väitöskirjantekijä ottaa vapaata työstään ja tutkii sitten tärkeitä asioita, ja emme saaneet lupaa kahteen vuoteen, jolloin koko se hänen suunnitelmansa tehdä niitä tutkimuksiaan vesittyi. Olisimme olleet mukana aivan mahtavan hienoissa kansainvälisissä tutkimuksissa, jos ei tätäkin lupaa olisi evätty, kun ei saanut tätä niin sanottua dataa siirtää ulkomaille.

Ilman hyvää tutkimusta ei ole huomispäivän parempaa hoitoa, se on ihan selvä asia, ja ilman sitä kansainvälistä työtä. Suomalainen on tutkijana hyvin arvostettu kansainvälisesti, ja meillä on aivan liian pieni väestö, jotta me voitaisiin saada aikaiseksi minkäänäköistä järkevää tutkimustulosta omilla kansalaisilla silloin kun me puhutaan esimerkiksi vaikka harvinaissairauksista. Tämmöisiin me tarvitsemme sitä kansainvälistä yhteistyötä, ja nyt se sitten toteutuu, samalla lailla kuin klinisen tutkimuksen tekeminen helpottuu, ja kun potilas on antanut meille sen kaikkein tärkeimmän, eli luvan saada käyttää hänen tietojaan tutkimuksen avuksi, niin sitä kunnioitetaan niin, että se tutkimus todella tehdään eikä se jää sitten junnaamaan johonkin lakipykälien vaikeaselkoisuuteen.

Eli olen todella entisenä professorina ja nykyisenä edustajana ylpeä siitä, että tämä vihdoin on tullut, ja tiedän, että tiedemaailma on odottanut tätä toisilain muutosta. Tämä on valtavan hieno edistysaskel. Lainsäätäjille todella kiitos hyvästä työstä valiokunnassa, ja täällä täysistuntosalissa ei vain puheenjohtajamme, edustaja Kiuru, vaan varmasti moni muukin tulee tätä työtä kiittämään. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Sillanpää.

16.57 Pia Sillanpää ps: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä on enemmän kuin ajankohtainen. Meistä kerätään päivittäin valtavasti erilaista tietoa, eivätkä terveystiedot ole tässä tiedonkeruussa mikään poikkeus. Vaikka tässä hallituksen esityksessä onkin kyse tutkimuksen kehittämisestä, siinä on myös kyse kansalaisten luottamuksesta siihen, että heidän tietojaan käsitellään turvallisesti ja vastuullisesti.

Arvoisa puhemies! Tämän uudistuksen myötä meidän täytyy löytää tasapaino siitä, miten voimme edistää sosiaali- ja terveysalan tutkimusta ja kehittämistoimintaa ilman että yhdenkään ihmisen tietosuoja tai yksityisyys vaarantuu. Meidän täytyykin olla täysin varmoja siitä, että tietosuoja ja anonymisointi säilyvät terveystietojen keräämisessä lähtökohteisina periaatteina ja että näitä kerättyjä terveystietoja käsittelee aina luotettava ja valvottu taho.

Mielestäni on erittäin myönteistä, että tällä muutoksella helpotetaan tutkimuksen tekemistä ja puretaan tutkimusten ympäriltä turhaa byrokratiaa. Jotta voimme kehittää parempia hoitomenetelmiä ja ennalta ehkäistä sairauksia, meillä täytyy olla mahdollisimman paljon tutkimustietoa, jota hyödyntää. Se on myös kansantalouden näkökulmasta fiksua, sillä hyvin suunniteltu tutkimus säästää kustannuksia tulevaisuudessa, puhumattakaan siitä tiedosta, jonka pohjalta voimme edistää ihmisten terveyttä ja sitä kautta säästää pitkän aikavälin terveyskuluissa. Sanomattakin on selvää, kuinka arvokasta tämä on yksilölle, joka sairastaa sellaista sairautta, johon ei ole vielä keksitty hoitoa.

Arvoisa puhemies! Haluan kuitenkin nostaa esiin yhden tärkeän näkökulman tähän hallituksen esitykseen liittyen, jota ei ole tuotu tarpeeksi esille, nimittäin kansalaisten luottamuksen. Korona-aikana ihmisten luottamus viranomaisiin kohtaan heikkeni, kun viestintä

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

ja päätöksenteko olivat sekavia ja epäoikeudenmukaisia. Ihmisten terveystiedoista tuli yhtäkkiä vallankäytön väline, jolla päätettiin, kuka voi esimerkiksi mennä ravintolaan syömään ja kuka ei. Näistä toimista ei ole kauan aikaa, ja niiden täytyy säilyä muistutuksena päätöksenteossa siitä, mitä ei saa enää ikinä tapahtua uudelleen.

Nyt kun teemme päätöksiä liittyen tietojen keräämiseen ja nimenomaan terveystietoihin, on tärkeää, että tämän lain toimeenpano tehdään läpinäkyvästi ja avoimesti. Kun tietojen käsittely on avointa, ihmisten luottamus viranomaisiin vahvistuu. Ihmisten täytyy tietää, mitä tietoja heistä kerätään ja mihin tarkoitukseen. Tämän lain uudistus on myös hyvä esimerkki siitä, että Suomi voi toimia edelläkävijänä, kun puhumme tietoturvallisesta tutkimuksesta.

Arvoisa puhemies! Terveystietojen keräämisellä ja oikein hyödynnetyillä tiedoilla voidaan kehittää tulevaisuuden hoitoja eteenpäin, ehkäistä sairauksia ja parantaa ihmisten terveyttä kokonaisvaltaisesti ja pitkällä aikavälillä. Samalla meidän on pidettävä huolta siitä, että ihmisten yksityisyys on aina etusijalla ja että näitä tietoja käytetään vain siihen tarkoitukseen, mihin ne on lain mukaan kerätty. Se on asia, mikä meidän täytyy luvata ihmisille, ja sen lupauksen täytyy pitää. Parhaimmillaan tämä lakiuudistus tukee kotimaista tutkimusta ja uusia innovaatioita ja ylläpitää tietoturvaa yhtä aikaa. Tämän muutoksen myötä voimme rakentaa tulevaisuutta aidon ja oikean tiedon pohjalle, ja sen myötä tehdä vaikuttavia päätöksiä pitkälle tulevaisuuteen, ja mikä tärkeintä, tehdä päätöksiä kansalaisten terveyden parantamiseksi. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lahdenperä.

17.01 Milla Lahdenperä kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys vahvistaa tutkimuksen ja tiedonkäytön edellytyksiä, ja se on välttämätöntä, jos haluamme pitää Suomen osaaamisen kärjessä, kuten edustaja, professori Castrén äsken omassa puheessaan ansiokkaasti meille julktoi. Laadukas tutkimus tarvitsee aineistoja, ja meillä on ainutlaatuiset ja laajat sosiaali- ja terveystietorekisterit. Kun näiden rekisterissä olevien tietojen käyttöä selkeytetään ja lupamenettelyjä sujuvoitetaan, vapautamme tutkijoiden aikaa byrokratiasta itse tutkimukseen. Toisiolaki mahdollistaa nyt sen, että tietoja voidaan käyttää turvallisesti tutkimukseen, kehittämiseen ja innovaatioihin, yksityisyyttä totta kai kunnioittaen. Tämän lain ansiosta Suomessa voidaan kehittää uusia hoitomuotoja, tunnistaa sairauksien riskitekijöitä ja rakentaa parempia palveluita. Samalla se vahvistaa Suomen kilpailukykyä tutkimuksen ja investointien maana. Toisiolaki on silta tieteen ja käytännön hyvinvointityön välillä. Siksi sen merkitys Suomelle on ratkaiseva. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

17.02 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Täällä on kuultu erittäin hyviä puheenvuoroja, ja en lähde niitä toistamaan, mutta itsekin haluan tässä ilmaista tyytyväisyyteni tämän lain johdosta. Lainsäädännön kirjo täällä eduskunnassa on valtavan laaja, ja täytyy suoraan sanoa, että välillä käsitellään asioita, jotka eivät ollenkaan omaan kokemuspäiriin ja osaamisalueeseen kuulu, ja tämä toisiolaki saattaa taas olla monen mielestä sellainen. Mutta itse kun olen viimeiset 20 vuotta ennen eduskuntaan tuloani toiminut yliopistollisissa sairaaloissa hallinto- ja johtotehtävissä, tämä aihepiiri on tullut tutuksi, vaikka en ole sa-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

malla tavalla tiedemies- ja tutkijataustainen kuin täällä esimerkiksi eräät puheenvuoron käyttäjät ovat olleet.

Tässähän on kysymys, niin kuin täällä on sekä valiokunnan puheenjohtajan että puheenvuoron käyttäjien toimesta kerrottu, siitä, että voisimme käyttää nykyistä paremmin ja joustavammin sitä terveystietojen valtavaa määrää, mikä meillä väestöstä on kerättynä, tieteelliseen tutkimustoimintaan ja sillä tavalla sitten aikaansaada innovaatioita, jotka hyödyttävät meitä kaikkia meidän terveyden edistämisessä ja vaikeidenkin sairauksien parantamisessa. Tämä on yksi laki sellaisesta kokonaisuudesta, johon sinänsä liittyy muitakin lakeja, muun muassa kliinisen lääketutkimuksen laki, kliinisen tutkimuksen laki, sitten biopankkilaki ja sitten tämä toisiolaki. Ne ovat kaikki aika haastavia, ja niiden ikään kuin hallituksen esitysten taustamateriaali on tavattoman laaja. Tietenkin tutkijayhteisöt joutuvat sitten konkreettisesti tekemisiin ihan niiden käytännön tason asioiden kanssa, ja meidän tehtävä on tietysti täällä turvata se tiedon säilyminen sillä tavalla kuin se kuuluu. Se oli myös ihan hyvä, että tässä edustaja Sillanpää otti esille ne aspektit, mitkä tässä myös ovat tärkeitä, eli meidän täytyy kunnioittaa tätä tietoa ja sen arvokkuutta yksilön kannalta mutta samalla sitten anonyymisti joukkona käyttää sitä tietoa tähän tieteelliseen tutkimustoimintaan.

Olin vuonna 22 vajaan vuoden ajan ministerinä, ja silloin oli näitä EU:n terveysministerikokouksia, ja siellä putkahti sitten ensimmäisen kerran minun tietoisuuteeni se pitkä valmistelutyö, jota EU:ssa oli tehty tämän EHDS:n eli yhteisen terveystietoavaruuden, niin kuin se sanonta kuului, muokkaamiseksi. Mekin tarvitsemme vielä jatkolainsäädäntöä tässä myöhemmin, mutta nyt ollaan saavutettu erittäin tärkeä etappi, johon ainakin ne tutkijayhteisön piirit, joiden kanssa olen itse ollut tekemisissä, ovat olleet tyytyväisiä, että olemme nyt tässä vaiheessa, missä olemme. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

17.05 Juha Hänninen erk: Kiitos, arvoisa puhemies! Kyseessä on tasapainoinen kokonaisuus. Kansalaisten tietosuoja varmistetaan, mutta tieto ei jää lukkojen taakse. On tärkeää mahdollistaa tiedollisten resurssiemme käyttö silloin, kun sillä voidaan edistää terveyttä, hyvinvointia ja koko yhteiskunnan turvallisuutta.

Toisiolain voimassaolon aikana on ilmennyt konkreettisia haasteita. Tietoluvat, aineistojen käyttö ja kansainväliset tutkimusyhteistyöt ovat kohdanneet esteitä, joita ei alun perin osattu riittävästi ennakoida. Nyt nämä haasteet korjataan, ja hyvä niin. Ehdotetut muutokset palvelevat laajasti yhteiskuntamme toimijoita aina yliopistoista, sairaaloista ja hyvinvointialueilta lääketeollisuuteen ja potilasjärjestöihin.

Arvoisa puhemies! On tärkeää korostaa, että tässä ei ole kyse vain hallinnollisesta lainsäädännöstä. Tämä on osa laajempaa turvallisuuskysymystä. Tietoturvallisuus ja kansallinen turvallisuus ovat olleet tämän esityksen keskiössä. Terveystietojen pitää olla käytettävissä vain hallitusti ja suojatusti. Tähän esitys tarjoaa meille hyvän ratkaisun. Vahva tietosuoja ei ole este vaan edellytys sille, että ihmiset luottavat järjestelmään. Kun luottamus on kunnossa, myös tutkimusta ja kehittämistä voidaan tehdä vastuullisesti. Vain näin syntyy toimintaympäristö, joka on houkutteleva myös kansainvälisesti ja jossa suomalaiset potilaat hyötyvät ensimmäisenä uusista hoitomuodoista ja ratkaisuista. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Rintamäki.

17.07 Anne Rintamäki ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevan hallituksen esityksen tavoitteena on ratkaista hallitusohjelman mukaisesti toisiolain soveltamisen haasteet, edistää tutkimusta ja innovaatiotoimintaa sekä luoda houkutteleva toimintaympäristö kotimaisille ja kansainvälisille toimijoille samalla turvaten kansalaisten oikeudet ja tietosuojaa. Toisiolain selkeyttämiselle on ilmeinen tarve, sillä tutkijoiden ja muiden toimijoiden on voitava hyödyntää sotetietoja tehokkaasti ja turvallisesti. Tämä hallituksen esitys huomioi kansalaisten oikeuksien yksityisyydensuojan, kansallisen turvallisuuden varmistamisen sekä tutkimuksen ja innovaatioiden edistämisen. Lainvalmisteluun on osallistettu sidosryhmiä laajasti, ja siihen on annettu laajasti lausuntoja. Eräitä muutoksia palautteen pohjalta on lakiin tehtykin.

Arvoisa puhemies! Valiokunta pitää esitystä pääosin perusteltuna ja kannattaa sen hyväksymistä mutta tuo samalla esiin tärkeitä huomioita:

Valiokunta painottaa, että henkilötietojen suoja ja tietoturva ovat uudistuksen ehdoton edellytys. Kansalaisten luottamus siihen, että heidän tietonsa ovat turvassa, ei saa koskaan horjua.

Toiseksi valiokunta korostaa uudistuksen seurannan merkitystä. Meidän on nähtävä, miten laki toimii käytännössä eli kuinka sujuvasti lupaprosessit etenevät ja miten tutkimuksen ja hallinnon tarpeet sovitetaan yhteen kansalaisten oikeuksien kanssa.

Erityistä huomiota valiokunta kiinnittää niin sanottuun opt-out-järjestelmään, jossa kansalaisella olisi oikeus kieltäytyä tietojensa toissijaisesta käytöstä. Tämä on merkittävä periaatteellinen muutos, joka vaatii selkeän tiedottamisen ja helppokäyttöiset menettelyt, jotta kansalaisen oikeus ei jää muodolliseksi.

Kannatan valiokunnan mietinnön mukaista lakiehdotuksen hyväksymistä ja toivon, että eduskunta voi tukea tätä uudistusta laajalla yhteisymmärryksellä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Väyrynen.

17.10 Ville Väyrynen kok: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Se on juhlahetki, kun saa kilpaa opposition kanssa kehua hallituksen esityksiä. Kiitos tässä puheenvuoroista erityisesti valiokunnan puheenjohtajalle ja edustaja Lindénille.

Tämä on tosiaan semmoinen lakiesitys, mistä ehkä etenkin terveydenhuollon ammattilaiset ovat joutuneet — tai eivät joutuneet vaan päässeet — keskustelemaan omien sidosryhmiensä kanssa aika aktiivisestikin. Tästä on tullut palautetta, ja tätä on odotettu, ja nytten tämä on tässä. Tämä on oikeastaan tavoitteiltaan erinomainen, ja mitä olen kuunnellut asiantuntijoita ja luenut esitystä läpi, tämä on oikeastaan myös toteutettu parhaimmalla mahdollisella tavalla. Tässä yritetään päästä siihen kansainväliseen kenttään jälleen kiinni, niin ettemme maalaa itseämme nurkkaan sillä, että me olemme yhtäkkiä ulkona kansainvälisestä tutkijakentästä. Sitä ongelmaa tässä on ratkaistu erittäin hyvin tavoittein.

Kuten valiokunta korostaa ja kuten tässä edelläkin on puhuttu, samalla ilman muuta on tärkeää huolehtia rekisteröityjen yksilönsuojasta. Se on päivänselvä asia, mutta välillä tässä, kun tämä teknologia korostuu, on tullut semmoinen tietynlainen ajatus, että olemmeko pikkusen turhankin innokkaasti tulkinneet tiukasti tätä tietosuojalainsäädäntöä. Me olemme jääneet pikkusen jälkeen kansainvälisestä kentästä, mutta se asia on nytten korjaantumassa. Toivotan erittäin tervetulleeksi tämän esityksen siinäkin mielessä.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Sama juttu koskee tätä hajautettua mallia, mikä kyllä huomattavasti tieteen tekijöitä eri toimipisteissä helpottaa ja antaa heille mahdollisuuksia toimia oman tutkimuksensa eteen ja nimenomaan päästä sinne kansainvälisille kentille.

Suuri kiitos tästä esityksestä. Minä tuen tätä myös ja uskon, että tämä menee lentäen läpi. Toivotaan, että myös suomalainen tutkijakenttä tästä kiittää ja pitää huolta yksityisyydensuojasta, niin kuin luotan hyvin vahvasti. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Päivi.

17.12 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Tätä esitystä on todellakin ilo olla täällä käsittelemässä, ja kiitän valiokunnan puheenjohtajaa erinomaisen hyvästä asian esittelystä. Myös valiokunnassa tämän käsittely sujui hyvin. Tämä esityshän perustuu hallitusohjelman kirjauksiin, kuten täällä on tuotu esiin, mutta valiokunta teki siihen vielä tärkeitä korjauksia saamiemme asiantuntijalausuntojen pohjalta.

Kansainvälinen yhteistyö on todellakin korkeatasoisen lääketieteellisen tutkimuksen perusedellytys. Ilman lääketieteellistä tutkimusta ei myöskään ole korkeatasoista terveydenhuoltoa. Näyttöön perustuva lääketiede pohjautuu kansainvälisen tutkimuksen tuottamiin tuloksiin. Suomi ei ole mikään irrallinen yksikkö, joka voisi toimia jotenkin menestyksellä tästä irrallaan, ja siksi suomalaisten tutkijoiden ja suomalaisen tutkimusaineiston on myös oltava osa tätä kansainvälistä yhteisöä, joka tuottaa uutta tietoa. Jos suomalaiset aineistot eivät ole osana tätä, niin suomalaiset potilaat eivät saa uusimman tiedon mukaista hoitoa ja ennaltaehkäisyä.

Käytännön tasolla suomalaiset aineistot harvoin riittävät uuden lääketieteellisen tiedon tuottamiseen, ja nykyaikainen lääketieteellinen tutkimus tarvitsee erittäin isoja, jopa satojentuhansien tutkittavien aineistoja riittävän tilastollisen voiman saamiseksi, ja tätä voidaan rakentaa todellakin vain kansainvälisellä yhteistyöllä. Jos emme itse pysty tarjoamaan tietoa, emme myöskään saa tietoa riittävän nopeasti, joten todellakin on tärkeää, että myös suomalaiset pystyvät ja suomalaiset tutkijat pystyvät olemaan osana tätä yhteistä kansainvälistä tutkimuskenttää.

Tämän nykyisen voimassa olevan toisiolain voimassaoloaikana on asiantuntijalausuntojenkin mukaan ilmennyt useita tärkeitä ja korkeatasoisia tutkimuksia, joista Suomi on joutunut ikään kuin liian tiukan lainsäädäntönsä vuoksi jäämään pois. Voimassa olevat kansalliset tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset ovat estäneet käytännössä terveys-tietojen siirron näihin kansainvälisiin yhteistyötutkimuksiin, ja on kyllä vahinko, jos tutkimus on voitu tehdä kaikissa muissa Pohjoismaissa paitsi Suomessa. Siksi on todellakin tärkeää, että nyt tämä epäkohta korjataan ja pystymme osallistumaan täysipainoisesti myös näihin kansainvälisiin tutkimuksiin ja tekemään itse myös tätä tutkimusta.

Täällä on kiinnitetty huomiota tähän yksityisyydensuojaan, mikä on erittäin tärkeä. Tietojen luovuttaminen kansainvälisiin yhteistyötutkimuksiin voidaan tehdä tietoturvallisesti, ja kun puhutaan henkilötietojen luovuttamisesta, on keskeistä ymmärtää, että tutkimuksissa ei käytetä henkilötunnisteita, vaan tieto on aina anonymisoitu tai pseudonymisoitu, eli henkilöitä ei ole mahdollista suoraan tunnistaa. Tietojen luovutukset perustuvat aina asianmukaisiin sopimuksiin kuten tutkimus- ja yhteistyösopimuksiin ja henkilötietojen käsittelysopimuksiin. Tältäkin osin luotan, että tämä esitys on tasapainoinen ja tässä pystytään turvaamaan myös tämä potilaiden oikeus omien tietojensa pitämiseen tietoturvallisesti salattuina.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Kaiken kaikkiaan on hienoa, että tämä esitys saadaan pikaisesti hyväksyttyä, ja on myös ilo olla viemässä eteenpäin sellaista esitystä, jota hyvällä yksituumaisuudella on valiokunnassa ja täällä eduskunnassa myös käsitelty.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru.

17.16 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Tässä onkin jo käynyt keskustelussa ilmi, että koko valiokunta yksimielisesti näitä muutoksia kannattaa. Itse asiassa varmasti koko valiokunta kannattaisi vieläkin kovempia muutoksia tähän toisiolakiin, ja sitä kautta tietenkin tärkeää on nyt sitten se, että kun tuo EU-työ tässä etenee, niin käytännössä myöskin EHDS-asetuksen valmistelussa syntyy uusia velvoitteita avata lainsäädäntöä, ja sitä kautta samassa yhteydessä joudumme pohtimaan nykyisiä linjoja mutta myöskin mahdollisesti avautuu uusia mahdollisuuksia parantaa tätä nykyistä toisiolakia.

On hyvä muistaa, että toisiolaki säädettiin silloin Sipilän hallituksen aikana. SDP oli silloin oppositiossa, ja olen itse silloin saanut kirjoittaa sen vastalauseen, joka meillä oli. Me pelkäsimme silloin, että tästä tulee ihan hirveä suttu, millä tavalla tätä tietoa vapautetaan, ja silloin niitä järkeviä, kriittisiä näkökulmia, jotka olivat käytössä, ei pystytty siihen korjaamaan. Nyt on hienoa, että vuosien jälkeen — eletään siis useiden hallituskausien jälkeistä aikaa — on saatu tätä toisiolakia näin korjattua. Myöskin ministeriön henkilökunta on tehnyt tosi kovaa työtä, jotta näitä muutoksia on saatu aikaan.

Minusta tällainen hajautettu malli, joka tässä otetaan käyttöön tiedonluovutuksessa, on kyllä keskeinen ja isoin näistä muutoksista. Toinen tärkeä on se, että kansainväliset yhteisöt saivat tutkia suomalaisten tutkijoiden kanssa terveystietojemme toissijaisen käytön kautta yhteiskunnallisesti tärkeitä sairauksia ja ihmisiä parantavia hoitoja, ja sitä kautta saisimme myöskin tälle lakipykälälle lisäarvoa. On siis tärkeätä, että me annetaan myöskin erilaisille tutkijaryhmille mahdollisuus päästä tähän tietoon kiinni. Se, onko tutkija suomalainen ja kuinka paljon suomalaisia tutkijoita on tällaisessa tutkimusryhmässä, on kuitenkin toissijaista, kun toissijaiselle käytölle on rakennettu hyvin merkittävätkin suojausmekanismit. Siinä tapauksessa on tärkeää ajatella, että tästä tiedosta myöskin suomalaisten pitäisi päästä hyötymään, niin että myös suomalaiset tutkijat voivat maailmalla menestyä, kun tätä käyttöalaa saadaan tässä nyt laajennettua.

Näissä taloudellisissa vaikutuksissa tietysti haasteena on se, mikä tulee olemaan se todellinen, lopullinen hyvinvointialueisiin kohdistuva kustannus, kun tätä tietoa voidaan nyt sitten sieltä ruveta aktiivisesti luovuttamaan ja myöskin koordinoimaan eri organisaation porukoiden välillä. Siten onkin tärkeätä, että tässä ollaan korvat ja silmät auki ja ollaan myöskin varautuneita hallituksessa siihen, että tämän asetuksen käsittelyn yhteydessä arvioidaan myöskin tätä mennyttä ja tulevaa.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 87/2025 vp sisältyvien 1.—6. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elatustukilain, lapsen elatuksesta annetun lain sekä tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 115/2025 vp

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Valiokunnan mietintö StVM 18/2025 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 18/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Edustaja Kiuru, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

17.20 Krista Kiuru sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ajattelin tästä joitakin keskeisiä asioita esitellä. Valiokunnassa on siis käsitelty tätä elatustukilakiin ja muutamiin muihin lakeihin tulevia muutoksia huolellisesti. Me olemme esityksestä kuulleet eri tahoja ja käyneet tämän esityksen perusteellisesti läpi.

Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä on ehdotetaan muutettavaksi elatustukilakia ja muutamia muita lakeja niin, että saadaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan jo aikaisemmin kirjattu, vuosille 25—28 suunniteltu julkisen talouden suunnitelman säästö voimaan. Tässä on kysymys siis siitä, että elatustukilaissa ehdotetaan säädettäväksi elatustukilain tarkoittaman elatusvelvollisen vanhemman toimivaltuudesta ja velvollisuuksista tilanteessa, jossa elatustukea maksavan toimijan elatuskyky muuttuu. Tässä myöskin säädetään hyvinvointialueille vastaava velvollisuus ryhtyä toimiin, kun sellaisia muuttuneita tietoja saadaan. Tässä yhteydessä kysymys on siis siitä, että kun näin toimitaan, niin voidaan myöskin saada kansantalouteen elatustukeen kohdistuvia säästöjä aikaan.

Arvoisa puhemies! Tässä, kuten jo totesin, ehdotetaan elatustukilaissa säädettäväksi elatusvelvolliselle toimivelvollisuuksia, kun elatuskyky muuttuu suuntaan tai toiseen. Lisäksi elatustukilakiin ehdotetaan nyt, että jatkossa sinne säädettäisiin Kansaneläkelaitokselle oikeus saada elatusvelvollisen tulo- ja verotietoja käyttöön ja tehdä myöskin arvio siitä, tulisiko elatusvelvollisen välttämättömät tiedot luovuttaa hyvinvointialueelle. Kansaneläkelaitoksen tulee esityksen mukaan luovuttaa näitä välttämättömiä tietoja hyvinvointialueelle, jos se arvioi elatusvelvollisen taloudellisen tilanteen olevan sellainen, että näitä tietoja tulisi arvioida uudelleen. Elatustukilakia ehdotetaan muutettavaksi myös säätämällä hyvinvointialueille oikeus hakea elatustukea lapsesta, jos lapsi on hyvinvointialueen kustantamassa ympärivuorokautisessa hoidossa kodin ulkopuolella kalenterikuukautta pidemmän ajan eikä elatustukea ole jo myönnetty ajanjaksolle, jolla hyvinvointialue elatustukea hakee.

Lisäksi esityksessä lapsen elatuksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi säätämällä hyvinvointialueelle oikeus tarkistaa vanhempien tulo- ja verotietoja elatusapua koskevien sopimusten vahvistamisen yhteydessä sekä arvioidessaan elatusavun muuttamisen tarvetta. Tätä kautta säädetään tietenkin myöskin hyvinvointialueille selvittämisvelvollisuus ja tehtävät näissä kyseisissä tilanteissa.

Tulotietojärjestelmästä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi säätämällä tulorekisteristä hyvinvointialueelle välitettävistä ja luovutettavista tiedoista lapsen elatuksesta annettussa laissa säädettyjen tiedonsaantioikeuksien toteuttamiseksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää ehdotettuja muutoksia perusteltuina ja kannattaa lakiehdotusten hyväksymistä

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

muuttamattomana. Valiokunnassa olemme myös korostaneet, että elatustuen maksaminen tosiasiallisen tilanteen mukaisesti ja elatuskyvyn arviointi riittävän ajantasaisin tiedoin edistävät lapsen oikeutta riittävään elatukseen. Monet näistä tiedoista laahaavat jäljessä, ja sitä kautta tällä on mahdollisuus myöskin vähentää vanhempien välisiä ristiriitoja ja huolehtia haasteellisessakin tilanteessa paremmin lapsen hyvinvoinnista ja oikeudesta riittävään elatukseen.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että elatustukilakiin ehdotetun 36 §:n 3 momentin sanamuodon ja perusteluiden perusteella ei ole kuitenkaan aivan selvää, mitä tietoja Kansaneläkelaitoksen on tarkasteltava arvioidessaan, onko elatusvelvollisen taloudellisessa tilanteessa tapahtunut sellaisia muutoksia, joiden perusteella Kansaneläkelaitos arvioi, että elatusvelvollisen elatuskykyä olisi mahdollisesti arvioitava uudelleen, jolloin Kansaneläkelaitoksen tulee luovuttaa välttämättömät tiedot hyvinvointialueelle elatusvelvollisen elatuskyvyn arviointia varten. Tästä valiokunta kävi kyllä perusteellisen keskustelun, ja jouduimme toteamaan selkeyden vuoksi, että elatustukilakiin ehdotetun 36 §:n 3 momentin sanamuodon mukaisesti tarkastelu koskee siis vain Kansaneläkelaitoksen elatustukilain 34 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella saatuja tietoja eli Kansaneläkelaitoksen valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä saamia elatusapuoikeuden ratkaisemiseksi välttämättömiä tietoja.

Olemme saaneet selvityksen, jonka mukaan Kansaneläkelaitos voi käyttää tulotietorekisterin tietoja sekä tarvittaessa verotustietoja sen arvioimiseksi, tulisiko 36 §:n 3 momentin mukainen tietojen luovutus tehdä eteenpäin. Tätä olemme tarkemmin sitten myöskin selvittäneet ja esittäneet. Esityksessä lapsen elatuksesta annettuun lakiin ehdotettu uusi 8 d § antaa hyvinvointialueelle oikeuden saada vanhempien suostumuksesta riippumatta tietoja muun muassa tulotietojärjestelmistä sekä etuustietopalvelukelmusta. Lisäksi hyvinvointialue voi jo olemassa olevissa laeissa säädetyillä valtuuksillaan hyödyntää ja hankkia asiaan liittyviä tarpeellisia tietoja. Mutta tämän täsmentäminen oli tärkeää valiokuntavaiheessa, koska epäselvyyttä vallitsi siitä, kuka saa tehdä ja mitä noin pykälän muotoilu.

Arvoisa puhemies! Sitten valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota myös siihen, että tämä voi aiheuttaa tehtävien lisäystä hyvinvointialueilla, ja siellä on jo raskaastikin ruuhkauduttu perhepalveluiden osalta, työmäärät ovat isoja. Tätä kautta vaikutusarviointien mukaan esitetyt muutokset ja niiden vaikutukset hyvinvointialueiden työmäärään vaihtelevat hyvinvointialueittain, ja siksi valiokunta kyllä pitää tärkeänä, että lain toimeenpanossa ja sen vaikutuksissa hyvinvointialueiden lastenvalvojien työmääriin ja hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyteen seurataan näitä olosuhteita. Lisäksi valiokunta painottaa hyvinvointialueiden ohjauksen ja henkilöstön osaamisen kehittämisen tarvetta nimenomaan myöskin toimeenpanon yhteydessä.

Sitten, arvoisa puhemies, vielä muutama sana rahasta: Esityksessä elatustukimenojen säästön on arvioitu toteutuvan asteittain, kun Kansaneläkelaitos saa ilmoitettua vuosittain elatusvelvollisen tosiasiallista elatuskykyä vastaamattomia sopimuksia hyvinvointialueille ja sopimuksia saatetaan vanhempien elatuskykyä vastaaviksi. Vuonna 26 säästöjen arvioidaan olevan noin kaksi miljoonaa euroa, vuonna 27 neljä miljoonaa euroa ja vuonna 28 seitsemän miljoonaa euroa. Valiokunta korostaa, että taloudellisten vaikutusten arviointi perustuu karkeaan tulo- ja verotustietoihin perustuvaan arvioon ja vasta toimeenpano ratkaisee, miten sitten lopulta käy. Siksi valiokunta pitääkin tärkeänä, että lainsäädännön muutosten vaikutuksia myöskin seurataan.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Asiantuntijakuulemisessa on tullut myöskin esille, että täällä olisi vielä paljon tehtävissä. Tosiasiassa koko elatustukimaailmassa ja perheoikeudellisissa palveluissa on paljon kehittämistarpeita myöskin sosiaaliturvan suhteen. Tässä elatustukityöryhmä on ollut käynnissä, ja tuo loppumietintö, joka kesällä 25 valmistui, tuo tarpeen myös uudistaa lasten elatuksen järjestelmää kokonaisuutena, mukaan lukien lastenvalvojien työtä ohjaavan lainsäädäntökokonaisuuden tarkastelun ja kehittämisen osalta. Tämän selvityksen mukaan myöskin nämä tarpeet on tarkoitus ottaa huomioon käynnissä olevan sosiaalihuollon palvelu-uudistuksen yhteydessä. Myöskin parlamentaarinen sosiaaliturvakomitea selvittää näitä kokonaisuuksia. Lisäksi kansallisen lapsistrategian toimeenpanon yhteydessä on kiinnitetty näihin asioihin huomiota, ja sitä kautta valiokunta pitääkin tärkeänä, että asiantuntijatyöryhmien ehdotuksia etuus- ja palvelujärjestelmän kehittämisestä edistetään.

Niin kuin totesin, tässä on hiukan tarkennettu tätä hallituksen esitystä, ja me olemme sitä mieltä yksimielisesti, että tämä esitys on hyvä hyväksyä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

17.30 Juha Hänninen erk: Arvoisa puhemies! Lapset syntyvät ja elävät isän ja äidin välisestä rakkaudesta. Tuon rakkauden mukana kuitenkin tulee suuri vastuu, vastuu huolenpidosta, turvasta ja tulevaisuudesta. Tämä hallituksen esitys elatustukilain ja lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta selkeyttää vastuunjakoa. On vanhemman velvollisuus kantaa osuutensa lapsensa tulevaisuudesta, hoivasta ja turvasta oman elatuskykynsä mukaisesti. Uudistus tuo elatusjärjestelmään enemmän oikeudenmukaisuutta ja läpinäkyvyyttä. Siinä Kansaneläkelaitokselle annetaan paremmat mahdollisuudet arvioida elatusvelvollisuuden todellista taloudellista tilannetta ja välittää tarvittavat tiedot hyvinvointialueelle, jotta lapsen elatusta koskevat päätökset vastaavat todellisuutta. Näin lapsen etu toteutuu aidosti, ei pelkästään paperilla.

Arvoisa puhemies! On hyvä, että valiokunta on kiinnittänyt huomiota myös lastenvalvojapalvelujen resursointiin. Lakimuutokset lisäävät tehtäviä, mutta tavoitteena on ennen kaikkea vahvistaa lapsen arjen turvallisuutta ja jatkuvuutta. Lapsen etu on, että hänen elatuksensa turvaaminen ei jää epäselvyyksien tai väärin tietojen varaan.

Tämä uudistus palauttaa elatusvastuun oikeaan mittakaavaan. Lapsen elatus on ensisijaisesti vanhempien, ei yhteiskunnan tehtävä. Se kannustaa molempia vanhempia huolehtimaan lapsestaan, ei vain taloudellisesti vaan myös moraalisesti. Samalla on muistettava, että vanhemmat eivät ole yksin tuon vastuun kanssa. Kun yhteiskunta kantaa vastuunsa perheiden tukemisesta ja vanhemmat omansa lapsen elatuksesta, syntyy luottamus siihen, että perhettä on turvallinen perustaa. Se on paras kannustin lasten saamiseen. Se vahvistaa tunnetta siitä, että lapsen syntyminen on aina tervetullut ja että vanhempien rinnalla seisoo yhteiskunta, joka tukee vastuullista vanhemmuutta.

Arvoisa puhemies! On hyvä muistaa, että jokainen lapsi ansaitsee turvallisen arjen, jossa hän voi kasvaa, oppia ja unelmoida. Lapsi tarvitsee vanhemmiltaan rakkautta ja vastuun kantamista. Meidän tehtävämme on säätää lakeja, jotka tukevat tämän tavoitteen toteutumista. Tämä on yksi sellainen. Jokainen syntyvä lapsi on viesti toivosta ja siitä, että suomalaisilla on uskoa tulevaisuuteen. Meidän tehtävämme on rakentaa sellainen yhteiskunta, jossa sen toivon kantaminen on mahdollista ja jossa lapsen syntymä on aina ilo, ei huoli tai taakka. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Rintamäki.

17.34 Anne Rintamäki ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys sekä siihen liittyvä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö edustavat tärkeää uudistusta elatus-
tuen ja lapsen elatuksen järjestämisessä. Esityksessä ehdotetaan muutoksia elatustukila-
kiin, lapsen elatuksesta annettuun lakiin sekä tietojärjestelmästä annettuun lakiin. Tavoit-
teena on parantaa lapsen asemaa ja varmistaa, että elatusvastuu toteutuu oikeudenmukai-
sesti ja ajantasaisesti.

Valiokunta pitää esitystä perusteltuna ja kannatettavana. Uudistuksen myötä Kansanelä-
kelaitokselle annetaan mahdollisuus arvioida elatusvelvollisen taloudellista tilannetta uu-
delleen, jos olosuhteet ovat muuttuneet. Tämä on tärkeä parannus, sillä nykyjärjestelmä ei
aina reagoi riittävän nopeasti elatuskyvyn muutoksiin. Näin voidaan varmistaa, että elatus-
apu vastaa todellista maksukykyä ja lapsen tarpeita. Lisäksi hyvinvointialueille annetaan
oikeus saada vanhempien tulo- ja verotietoja elatusapua koskevien sopimusten vahvista-
misen yhteydessä. Tämä lisää läpinäkyvyyttä ja tukee päätöksenteon oikeellisuutta. On
myös merkittävää, että Terveiden ja hyvinvoinnin laitos saa tehtäväkseen elatusavun vah-
vistamisessa käytettävien lomakkeiden kaavan määrittelyn, mikä yhtenäistää käytäntöjä
valtakunnallisesti.

Arvoisa puhemies! Valiokunta korostaa mietinnössään, että lapsen etu on kaiken lain-
säädännön keskiössä. Esityksessä on otettu huomioon kansainväliset ihmisoikeussopimuk-
set ja erityisesti YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Lapsen oikeus riittävään elatukseen ei
saa jäädä toteutumatta vanhemman maksukyvyttömyyden tai järjestelmän jäykkyyden
vuoksi.

Uudistus tuo myös säästöjä julkiseen talouteen, mutta ennen kaikkea se tuo oikeuden-
mukaisuutta ja ajantasaisuutta elatustuen järjestelmään. Valiokunta pitää tärkeänä, että
muutosten vaikutuksia seurataan huolellisesti ja että hyvinvointialueet saavat riittävät re-
surssit tehtäviensä hoitamiseen.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys on hyvä esimerkki siitä, miten lainsäädäntöä voidaan
kehittää lapsen edun näkökulmasta samalla vahvistaen sosiaaliturvan oikeellisuutta ja te-
hokkuutta. Kannatan tätä esitystä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman poissa. — Edustaja Kiuru.

17.37 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Tässä on kysymyksessä säästölaki, mutta tääl-
lä koko sosiaali- ja terveysvaliokunnan joukkue sitä kannattaa, ja se on minusta hyvä ha-
vainto. Tässä nimittäin säästölakina toteutuu laki paremmasta elatustuesta, ja sitä kautta
myöskin oppositio on halunnut olla tukemassa tätä. Tämä säästö toteutettiin sosiaali- ja ter-
veysministeriössä tavalla, joka on kyllä perusteltu. Meidän täytyy muistaa, että tänä päivä-
nä lasten elatus on myöskin todella iso yhteiskunnallinen kysymys siinä, että kaikkien las-
ten osalta heillä täytyy olla tarpeeksi mahdollisuuksia myöskin riittävään elatukseen. Osa
näistä sopimuksista on ajan juoksussa vanhentunut, mitkä on tehty esimerkiksi vapaaehtoi-
sin toimin vanhempien välillä. On silloin tärkeätä myöskin muistaa, että jos me saamme
automatisoiduilla virkaprosesseilla ja kuitenkin perusteltavissa olevalla vähäisellä työmaa-
rällä tästä irti sen, että lapset saisivat elatusta nimenomaan tarvettaan ja vanhempien tuloja
tarkkaan vastaavalla tavalla, se on tietenkin sekä lapsen että yhteiskunnan etu.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Ja yhteiskunnan eduksi tämä kääntyy, ei vain siksi, että lasten ja nuorten osalta lapset ja nuoret voisivat saada heille kuuluvaa elatusta riittävällä tasolla, vaan kyllä tämä on tietenkin myöskin yhteiskunnan etu, koska silloin ollaan tilanteessa, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon menot kohdentuvat juuri oikealla tavalla. Ja tässä on itse asiassa sitten kysymys ei vain palveluista ja niiden tarpeesta vaan nimenomaan myöskin sosiaaliturvasta, jossa varmistetaan, että sitä riittävää kykyä tulla toimeen on. Ja kun tämä liittyy lapsiin ja nuoriimme, niin siksi on ollut myöskin tärkeää nähdä, että Kansaneläkelaitokselle kannattaa säätää moiset velvollisuudet, jotta näihin vanhentuneisiin elatustietoihin voidaan puuttua.

Tässä on tärkeää kuitenkin varmistaa pitkässä juoksussa, että myös hyvinvointialueilla riittävät resurssit turvataan, koska olemme ihan vakavissamme huolissamme siitä, että meillä tällä hetkellä perheoikeudellisia palveluja suorittavan henkilöstön tarve on valtava, ja samaan aikaan ruuhkat ovat melkoiset ja siellä on tosi iso ylikuormitus, ja tällä hetkellä myöskin lasten näkökulmasta on liian paljon lapsia suhteessa näihin henkilöihin, jotka heitä auttavat. Siksi on tärkeää varmistaa, että pitkässä juoksussa myöskin hyvinvointialueet saavat riittävät resurssit tämänkin tärkeän valvontavelvollisuuden ja toimeenpanon tehtäviin. Tätä kautta olemmekin valiokunnassa todella huomioineet tässä mietinnössämme myöskin nämä tulevat uudistukset ja tämän riittävän resurssien tarpeen.

Aivan loppuun vielä sanon, puhemies, sen, että tässä on tosi paljon muutoksia, jotka pitäisi tehdä, ja tässä ihan pienesti vasta korkattiin tätä sektoria. Me kyllä kannatamme sitä, että tehtäisiin vielä paljon enemmän.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 115/2025 vp sisältyvien 1.—3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle opintotuen muutoksenhakulautakunnan yhdistämistä sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan koskevaksi lainsäädännöksi ja eräiksi muiksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 80/2025 vp

Valiokunnan mietintö StVM 17/2025 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 17/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Edustaja Kiuru, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.41 Krista Kiuru sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me olemme olleet viime viikolla todella ahkeria näissä budjettilakiemme käsittelyissä, joten olemme tällä viikolla tosi usein täällä salissa näitä esityksiä esittelemässä ja keskustelemassa näiden sisällöstä.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä on kysymys siitä, että sosiaaliturva-asioden muutoksenhakulautakunnasta annettua lakia, opintotukilakia, koulumatkatukilakia, opetus- ja kulttuuriministeriön hallintoalan viranomaisista annettua lakia ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämisestä annettua lakia sekä opintotuen muutoksenhakulautakunnasta annetun lain kumoamista nyt tässä edistetään. Eli yhdistettäisiin käytännössä opintotuen muutoksenhakulautakunta sosiaaliturva-asioden muutoksenhakulautakuntaan. Tämän esityksen on tarkoitus tulla voimaan lakina 1.1. tulevaa vuotta. Tässä olevan voimassaoloajan jatkamista koskevan muutoksen tulee kuitenkin tulla voimaan ennen kuin sen kohteena olevan lain voimassaolo päättyy 31.12.25.

Arvoisa puhemies! Niin kuin tässä totesin, useita lakeja muutetaan, jotta saadaan yhdistettyä nämä molemmat tärkeät muutoksenhakulautakunnat yhteen.

Olemme saaneet ensinnäkin opintotuen muutoksenhakulautakunnan ja sosiaaliturva-asioden muutoksenhakulautakunnan yhdistämisen yhteydessä lausunnon myöskin sivistysvaliokunnalta, ja me yhdyimme sivistysvaliokunnan keskeisiin huomioihin. Näistä ehkä keskeisin on se, että sosiaaliturva-asioden muutoksenhakulautakunnan tulee turvata opintotukijärjestelmää ja koulutusjärjestelmää koskeva asiantuntemus. Siten tässäkin esityksessä opintotuen muutoksenhakulautakunnan henkilöstö siirtyy sellaisenaan näihin vastaaviin tehtäviin uuteen organisaatioon, ja myöskin päätoimisen puheenjohtajan virka opintotuen muutoksenhakulautakunnassa siirretään tässä mukana.

Lisäksi olemme kiinnittäneet huomiota myöskin jäsenten kelpoisuusvaatimuksiin näissä lautakunnissa siten, että osaamisvaatimukset kattavat jatkossa opintotuen muutoksenhakulautakunnassa käsiteltävät asiat. Valiokunta korostaa omassa mietinnössään sitä lähtökohtaa, että tulevaisuudessa, kun uusia ihmisiä palkataan, on otettava huomioon perehtyneisyys nimenomaan tähän laajentuneeseen kenttään. Siten asiantuntijoiden siirtymisellä voidaan varmistaa myöskin myönteinen vaikutus tämän muutoksen johdosta opiskelijoiden toimeentulon kokonaisuuden huomioimiseen muutoksenhaussa, koska sosiaaliturva-asioden muutoksenhakulautakunnassa käsitellään jo nyt monia muitakin opiskelijoiden saamien etuuksien asioita.

Arvoisa puhemies! Kuten nyt alkaa hahmottua, myöskin sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää näitä muutoksia perusteltuina, ja me kannatamme tämän esityksen hyväksymistä muuttumattomana. Myöskin sivistysvaliokunta on omassa lausunnossaan todennut, että he kannattavat opintotuen muutoksenhakulautakunnan yhdistämistä sosiaaliturva-asioden muutoksenhakulautakuntaan.

Arvoisa puhemies! Keskustelua valiokunnassa herätti se, voidaanko kaikki asiat jatkossa päättää lainopillisessa kolmijäsenisessä ratkaisukokoonpanossa, johon kuuluu puheenjohtajan lisäksi kaksi lakimiesjäsentä tai lakimiesjäsen ja lääkärijäsen mutta ei niin kutsuttua maallikko- tai intressijäsentä vastaavasti kuten nykyisin opintotukiasioden muutoksenhakulautakunnan kolmijäsenisessä kokoonpanossa. Sekä sivistysvaliokunta että myöskin sosiaali- ja terveysvaliokunta pitävät perusteltuna ehdotusta ratkaista opintotukiasiat kolmijäsenisessä lainopillisessa kokoonpanossa, nimenomaan siksi, että valtaosa opintotukeen liittyvistä asioista on nimenomaan lainopillisia. Valiokunta pitää myös tarkoituksenmukaisena, että opintotuen ratkaisutoiminnassa voidaan noudattaa samanlaista ratkaisutoimintaa kuin muiden Kansaneläkelaitoksen etuuksien ratkaisutoiminnassa.

Tässä yhteydessä korostamme nimenomaan sitä tarvetta, että muutoksenhakulautakuntien yhdistämisen täytyy tuoda myöskin positiivisia vaikutuksia. Kiinnitimme huomiota valiokunnan käsittelyssä myöskin käsittelyaikojen kohtuullisuuteen. Kohtuullisuuden

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

osalta meillä on ollut huoli siitä, miten nykyinen opintotukia käsittelevä muutoksenhaku tosiasiallisesti toimii. On ollut varsin pitkät käsittelyajat, ja siten myöskin opiskelijoiden oikeusturvan edistämisen kannalta on tarkoituksenmukaista, että tämä muutoksenhaku keskitetään yhdenmukaisesti ja uusimpien tietoteknisten mahdollisuuksien kautta tehokkaasti toimivaan järjestelmään.

Valiokunta korostaa sivistysvaliokunnan tavoin, että muutoksen tulee tietenkin olla tiedotettu opintotukiasiakkaille selkeästi ja tehokkaasti.

Lisäksi muutoksenhakulautakuntien yhdistämisen ohella esityksessä ehdotetaan, että myös työttömyysturvaa koskevat lainvoimaiset päätökset, niin sanotut poistoasiat, ratkaistaan kolmen henkilön ratkaisukokoonpanossa nykyisen viiden henkilön ratkaisukokoonpanon sijasta. Olemme tätä selvittäneet myös valiokunnassa ja kuulleet asiantuntijoiden arvioita, ja valiokunta pitää perusteltuna saamiemme tietojen valossa, että kaikki sosiaaliturvaetuksien poistoasiat käsiteltäisiin jatkossa samanlaisessa kokoonpanossa. Näitä ratkaisutoimintaan liittyviä menettelyitä voidaan myöskin keventää ja sujuvoittaa.

Arvoisa puhemies! Todetaan, että valiokunta pitää myös tarkoituksenmukaisena niin sanotun lepäämislain voimassaolon jatkamista vuoden 27 loppuun. Laki on tällä hetkellä voimassa vuoden 25 loppuun.

Arvoisa puhemies! Lopuksi on hyvä todeta, että tämä lakiehdotuksen käsittely valiokunnassa on ollut yksimielinen, ja siten myöskin mietintö on yksimielinen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset esittelystä. — Edustaja Strandman poissa. — Edustaja Lahdenperä.

17.50 Milla Lahdenperä kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys selkeyttää ja ajanmukaistaa opintotukeen, koulumatkatukeen ja sosiaaliturvan muutoksenhakuun liittyvää lainsäädäntöä. Se on tärkeää, sillä järjestelmä on ollut pirstaleinen ja monelle vaikeasti hahmotettava. Kun käsittelyprosesseja yhtenäistetään ja päätöksentekoa sujuvoitetaan, paranee ihmisten oikeusturva ja hallinto kevenee. Tämä helpottaa opiskelijoiden arkea ja tekee sosiaaliturvasta ennakoitavampaa. Erityisen tärkeää on, että koulumatkatuen uudistus ei heikennä maaseudun nuorten mahdollisuuksia opiskella. Tämä on tekninen, mutta tarpeellinen esitys, joka vie järjestelmää kohti selkeyttä ja oikeudenmukaisuutta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru.

17.50 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Jo pidempään sivistyspuolella on visioitu tulevaisuutta ja pohdittu myös sitä, pitäisikö nykyistä opintotuen muutoksenhakua terhayoitaa. Nämä käsittelyajat ovat olleet reippaasti yli sen, mitä normaalisti ajateltaisiin, että olisi hyvä, ja viime vuosina valitusten käsittelyajat ovat paikoitellen venyneet. Silloin tietysti iso kysymys on ollut se, pitäisikö satsata tämän muutoksenhaun uusimpiin teknisiin mahdollisuuksiin vai hakea sitten isompaa kokoonpanoa, jolla mennä. Eri tiekartoissa, kun koulutuksen uusia kehittämisvisioita on tehty, on myöskin tunnistettu se, että ehkä tällä puolella opintotukiasioiden muutoksenhaku voisi löytää kotipesää vahvemmassa kokoonpanosta. Tämän johdosta nyt näyttää siltä, että hallitus on ottanut ihan tosissaan opetus- ja kulttuuriministeriön tekemät ehdotukset, jotka ovat siis jo olleet pidempään esillä, ja tässä nyt tämä muutos on tehty.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Tässä yhteydessä jouduimme myöskin valiokunnassa arvioimaan sitten sitä, onko tämä ehdotus kannatettava vai ei. Niin kuin totesin, olisi tärkeää myöskin pystyä osoittamaan jatkossa, että tämä muutos on kannattanut, niin että samalla logiikalla kuin sosiaaliturvasasioissa myöskin täällä käsittelyajat saataisiin haltuun, ja sitä kautta tietenkin toivoisin, että se toisi opiskelijoille nopeaa muutoksenhakumahdollisuutta.

Toinen huoli on ollut sitten se, erityisesti meillä SDP:ssä, mitä tämä tarkoittaa poistoasioiden osalta, jos siirrytään tästä viiden kokoonpanosta kolmeen. Tämä esitys esittää siis myös sitä, että käytännössä yhdistettäisiin nämä työttömyysturvaan liittyvät poistopäätökset kolmen kokoonpanon alle. Työttömyysturvaosastossa nämä poistoasiat on aikaisemmin ratkaistu varsin isolla kokoonpanolla, joka on erottunut näissä sosiaaliasioiden käsittelyissä niin, että se on ollut ainoa toimija, jossa on oltu näin isolla kokoonpanolla liikkeellä. Tässä yhteydessä saimme myöskin parttien kannat, ja sitä kautta näyttää siltä, että on katsottu, että tähän muutokseen voitaisiin mennä. Tätä kautta onkin tärkeätä, kun otetaan huomioon, kuinka isosta volyymista tässäkin on kysymys, että tämä toisi sitten myöskin ihmisille, jotka odottavat päätöksiä omassa asiassaan, nopeutta ja myöskin sellaista läpinäkyvyyttä. Tässä pohdittiin todella meidän ryhmän toimesta, miten tähän suhtaudutaan, mutta asiantuntijaselvitykset saatuaamme olemme nyt yksimielisesti tätä ehdotusta tuke-massa.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 80/2025 vp sisältyvien 1.-6. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion eläkerahastosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 126/2025 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 11/2025 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu alkaa. Edustaja Lyly.

Keskustelu

17.54 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tästäjän käytiin ensimmäisessä käsittelyssä jo aika paljon keskustelua, ja tämä 1 050 miljoonan vippaus Valtion Eläkerahastosta sen vuoksi, että vuonna 2027 velkasuhde saataisiin näyttämään paremmalta, on tällainen puliveivaus, jota ei pitäisi tehdä valtion varoilla. Tästäjän tapahtuu sellainen tilanne, että kun Eläkerahastossa tuotto on noin viisi ja puoli prosenttia ollut viimeisten vuosien aikana ja nyt kun sieltä tämä vähän yli miljardi otetaan pois, niin tämänkokoisen lainan ottaminen olisi ehkä ollut siinä kahden tai kahden ja puolen prosentin korolla saatavissa, eli tässä tulee noin 35 miljoonaa euroa vuodessa veronmaksajille lisää kuluja tällaisella yhden vuoden siirroilla. Sitten kun tällä siirroilla kuitenkin yritetään tehdä sitä, että velkasuhde sinä

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

vuonna, vuodesta 2026 vuoteen 2027, ei kasvaisi vaan se pysyisi, niin nyt näyttää siltä, että sekään ei taida kestää. Tässä on vielä tämä vaalivuosi 2027 tulossa, niin että tässä ollaan vähän kalliita toimenpiteitä siihen vuoteen nyt tekemässä, ja siinä mielessä tämäntyppisiä asioita ei pitäisi tehdä.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä on vielä se, että myös äsken velkajarrutyöryhmässä, silloin kun sitä laitettiin liikkeelle ja sovittiin niistä periaatteista, todettiin, että tämäntyppisiä kertaottoja esimerkiksi täältä Eläkerahastosta ei pystyttäisi jatkossa tekemään. Siinäkin mielessä se kertoo sitä, että varsin poikkeuksellisesta asiasta on kysymys, ja aika kalliista asiasta myöskin veronmaksajien kannalta. Tässä mielessä kannattaa tätä asiaa kyllä pohtia jatkossa, miten näihin suhtaudutaan. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Joona, poissa. — Edustaja Hänninen.

17.57 Juha Hänninen erk: Kiitos, arvoisa puhemies! Käytän vähän vastaavan puheenvuoron kuin sillä edelliselläkin kerralla. — Tunnistan tietysti tämän jännitteen tässä. Eläkerahasto on rakennettu turvaamaan jokaisen suomalaisen työntekijän arvokas eläke. Tämän hallituksen tehtävänä on varmistaa, että tuo turva säilyy myös tulevaisuudessa ilman, että lapsillemme ja lastenlapsillemme jätetään kasvavaa velkataakkaa. Tässä päätöksessä yhdistyvät vakaus, oikeudenmukaisuus ja vastuunkanto. Me emme eläkkeiden kustannuksella leikkaa, vaan turvaamme niiden maksukyvyn kestävästi.

Tämä esitys on esimerkki siitä, miten vastuullista talouspolitiikkaa voidaan tehdä, turvataan eläkkeet, vähennetään velkaa ja huolehditaan sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta. Näin rakennamme vakaata ja turvallista tulevaisuutta suomalaisille. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

17.58 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä asia on todellakin tullut jo tutuksi itsellekin niin siellä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, jossa laadimme tästä asiasta lausunnon, kuin sitten tuolla valtiovarainvaliokunnassa ja sitten ensimmäisessä käsittelyssä täällä täysistunnossa ja nyt toisessa käsittelyssä.

Ennen kuin varsinaisen aiheen sanon, miksi pyysin tälläkin kertaa tästä puheenvuoroa, kommentoin äskeistä edustaja Hännisen puheenvuoroa: Puhuitte niin kuin tämä koskisi nyt kaikkea suomalaista eläketurvaa, mutta tähän koskee Valtion Eläkerahastoa, ja tässä ovat kyseessä vain valtion eläkkeet. No, ”vain” on tietysti ihan huono sana tässä yhteydessä, sillä nekin ovat tärkeitä eläkkeitä, mutta ne ovat itse asiassa kaikesta suomalaisesta eläkejärjestelmästä aika pieni osa.

Mutta se, miksi pyysin tästä asiasta puheenvuoron, johtui siitä, että nyt olen tässä havainnut, ehkä johtuen juuri siitä, että olen sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa että valtiovarainvaliokunnassa, että kun me käsittelemme julkista taloutta kokonaisuutena, niin meillä on siellä sosiaaliturvarahastot, jotka rahoitetaan yleensä vakuutetuilta kerätyillä lakisääteisillä maksuilla, kun on kysymys lakisääteisestä sosiaalivakuutuksesta, ja nyt tavan jälkeen tässä tapahtuu jatkuvasti sitä, että me teemme tällaisia siirtoja näiden rahastojen ja valtion budjettitalouden välillä. Ihan tänään olen ollut käsittelemässä paljon paljon pienempää asiaa, joka liittyy apteekkitalouteen ja niin sanottuun lääkkeiden ehdolliseen kor-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

vattavuuteen, jossa se, mikä aiemmin on rahoitettu merkittävässä laajuudessa valtion toimesta, siirtyy nyt rahoitettavaksi vakuutetuilta, eli tässä tapauksessa palkansaajilta, eläkeläisiltä ja yrittäjiltä, kerätyillä maksuilla. Työnantajat eivät osallistu sairaanhoitomaksuun. Sitten me teimme vuosi sitten täällä merkittävän sosiaaliturvan rahoituksen kanavoinnin, missä oli samasta asiasta kysymys. Tässä nyt sitten samalla tavalla liikutellaan Valtion Eläkerahaston ja valtion budjettitalouden välillä rahaa.

Nyt täytyy muistaa, että kun me puhumme veroasteesta Suomessa, siitä, onko se 42 prosenttia bruttokansantuotteesta vai 43 prosenttia, niin silloin siinä laskennassa ovat mukana kaikki kerätyt verot ja sosiaaliturvamaksut. Eli kun me siirrämme jotain rahaa sieltä sosiaaliturvarahastosta valtion budjettiin ja ajattelemme, että sillä voimme esimerkiksi alentaa valtion veroja, joita tarvittaisiin muutoin, niin se maksupaine lisääntyy sitten taas siellä toisella puolella, eli se ei muuta tätä kokonaisuutta miksikään. Tämä ei ole pitkäjänteistä ja järkevää, ja tästä täytyisi keskustella enemmän. Valtion budjetissa on 11 miljardin verran erilaisia eläkkeitä. Valtion eläkkeet ovat siitä viisi miljardia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

18.01 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä edellä puheenvuoroissa tuotiin esiin, että tässä turvataan eläkejärjestelmää. Tosiasia on, että Valtion Eläkerahastossa on noin 24 miljardia varallisuutta, ja nyt sieltä otetaan tämä miljardi pois, ja se tarkoittaa sitä, että se leikkaa sitä eläkepääomaa ja hidastaa tavallaan sitten kasvua ja sitä kautta myöskin heijastuu siihen varautumiseen. Meillä valtion eläkevastuut ovat noin 101 miljardia tällä hetkellä, ja kuitenkin tämä rahastossa oleva on vain noin neljäsosa siitä kokonaisvastuusta, mitä meillä valtion eläkkeitten suhteen on. Eli siinä mielessä tämä ei ole myöskään järkevä ratkaisu.

Sitten jos katsotaan tätä, mikä täällä toinen osa tätä esitystä on ollut, että sitä tuottoa sieltä rahastosta noin vähän reilulla prosentilla tuloutetaan enemmän säännönmukaisesti, niin se on ihan oikein, koska nyt voidaan ottaa hieman enempi riskiä ja saada tuottoa aikaiseksi näistä rahaston tuloista, niin kuin yksityiselläkin puolella.

Mutta tämä murtaa sitä tilannetta. Sitten kun meillä yksityisellä puolella on 270 miljardia eläkevarallisuutta suuruusluokaltaan, joka on suurin piirtein niistä eläkevastuista yksi kolmasosa, ja täällä se on noin neljäsosa, niin tässäkin on pieni ero yksityisen puolen hyväksi.

Meidän eläkejärjestelmä kestää hyvin vertailun kansainvälisesti, ja siinä mielessä kaiken, mitä tehdään täällä eläkejärjestelmässä, pitäisi olla aina ajateltu aika pitkän aikavälin kautta, ja sitä kautta pystytään arvioimaan. Lapsille ja lapsenlapsille on kaikkein tärkeintä, että eläkejärjestelmässä on näkyvissä, että sitä eläkejärjestelmää hoidetaan sillä tavalla, että hekin pääsevät asiallisesti ja asianmukaiselle eläkkeelle sitten aikanaan kun he ovat työelämässä tietyt ajat olleet ja noin poispäin.

Tämä on ollut semmoinen rakenne, että noin kymmenen vuoden välein uudistetaan eläke-etuuksia ja sitä maksatusta, ja ne etuudet ja maksut ovat pysyneet aika hyvin tasapainossa. Se on ainut osa julkisesta taloudesta, joka on nytten aika lailla tasapainossa ja hyvin hoidettu. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

18.04 **Aki Lindén sd:** Arvoisa rouva puhemies! Jatkan vielä, kun tuo paikalta pidettävän puheenvuoron maksimipituus äsken täyttyi, lyhyesti sellaisella kommentilla tästä asiasta, että tällaisessa siirrossa saattaisi olla joku järki, jos ajateltaisiin, että tehtäisiin kertasiirrola kertainvestointi, eli vaikkapa johonkin hyvin yhteiskunnallisesti hyödylliseen rahastoon laitettaisiin rahaa, josta sitten vaikkapa tutkimukseen ja innovaatioihin jaettaisiin rahaa tai tällä tavalla, mutta nythän tarkoitus tässä on pelkästään se, että kyseisenä vuonna 27 otettaisiin sen noin miljardin verran vähemmän valtion velkaa ja saataisiin sitten osoitettua, että sinä vuonna, kun otetaan miljardi vähemmän velkaa, velan suhde bruttokansantuotteen on pienempi. Seuraavana vuonna, niin kuin hyvin tiedämme, sitä miljardia sitten ei ole enää tähän samaan tarkoitukseen käytettävissä, ja siinä mielessä se, että tämä on ristitty pikavipiksi ja muilla tällaisilla sanoilla on kuvattu tätä, on kyllä oikein osuvaa. Tämä tällainen on minusta suorastaan vastuutonta taloudellista kikkailua.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly. — Mikrofoni.

18.05 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tällähän rahoitetaan valtaosin sitä yhteisöveron laskua, joka on noin 800 miljoonaa kyseisenä vuonna. Tilanne on niin, että sille yhdelle vuodelle tästä saadaan se apu aikaiseksi, ja edustaja Lindén puhui hyvin tuossa siitä, että pitäisi ajatella sitten, että jos tällainen otetaan, niin sillä pitäisi pystyä rakentamaan pitempään. Mutta entäs sitten vuonna 28, kun sitä yhteisöveroa ei enää tule, niin miten se rahoitetaan? Kyllähän täällä selkeästi on tehty nytten aukko tällä yhteisöveron alentamisella. Nyt tällaisilla keinoilla sitä myöskin yritetään paikata, ja se ei ole järkevää. Pitäisi aina miettiä näitten kevennyksienkin tarkoituksia ja sitä, milloin niitä tehdään ja kuinka tarkoituksenmukaisia ne ovat ja miten ne rahoitetaan. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 126/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 86/2025 vp
Valiokunnan mietintö StVM 14/2025 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu alkaa. Edustaja Hänninen.

Keskustelu

18.07 **Juha Hänninen erk:** Kiitos, arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta on tehnyt tähän esitykseen tärkeitä tarkennuksia. Ne muun muassa varmistavat, että hyvin-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

vointialueilla on selkeä velvollisuus antaa virka-apua Puolustusvoimille, Rajavartiolaitokselle ja Naton liittolaisjoukoille silloin, kun tilanne sitä vaatii. Tämä ei tarkoita siviilitehtävien sotilaallistamista vaan niiden yhteensovittamista. Tärkeää on ennen kaikkea varmistaa, että siviili- ja sotilassektorit toimivat saumattomasti yhdessä yhteisen turvallisuuden puolesta. Tämä rakentaa vahvaa kokonaisturvallisuutta.

Valiokunta on myös korostanut kriittisten rakenteiden turvaamista. Sairaaloiden, hoitolaitosten ja terveydenhuollon logistiikan on toimittava kaikissa olosuhteissa.

Tämän esityksen kautta hyvinvointialueiden varautuminen ei jää vain paperille tai suunnitelmaksi, vaan se yhdistyy osaksi arjen toimintaa. Erityisen tärkeää on myös, että päästään harjoittelemaan näitä kriittisiä asioita käytännössä. Kun kriisi tulee, toimintakykyä ja suorituskykyä ei enää rakenneta, sen on oltava jo olemassa.

Me tiedämme, että turvallisuus rakentuu ennakoiden ja yhdessä. Tämä esitys vahvistaa sitä, että hyvinvointialueet ovat tärkeä osa kokonaisturvallisuuttamme ja sen selkärankaa. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

18.08 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Kaivoin tässä esille uutisen, joka hätkähdytti ainakin minua tässä vuorokauden aikana. Otsikko kuuluu: ”ISW:ltä hyytävä arvio Venäjän toimista — tätä tarkoittaa ’nollavaihe’”. Sitten se johdanto siinä on näin: ”Ajatushautomo ISW arvioi jo lokakuussa Venäjän siirtyneen ’nollavaiheeseen’ operaatioissaan Eurooppaa vastaan. Samaa mieltä on saksalaiselle Weltille puhunut entinen Nato-kenraali.” Tällä nollavaiheella tarkoitetaan sitä avoimen sodankäynnin jälkeistä viimeistä vaihetta, että seuraava askel on sitten jo ihan aseellinen hyökkäys.

Nuo ovat hyytäviä puheita. Mitä tekemistä niillä on nyt käsiteltävän asian kanssa? Valitettavasti paljonkin, koska me tässä nyt toisessa käsittelyssä olevalla lailla teemme tätä varautumista terveydenhuollon palveluissa, ja siihen liittyy sitten se kolmannen lisätalousarvion 104 miljoonaa euroa, jolla sitten tiettyjen sairaaloiden tiloja voidaan suunnitella ja rakentaa niin, että ne kestävät paremmin jopa tällaisen kaikkein vakavimman tilanteen. Tietysti jokainen ymmärtää, että 100 miljoonaa on kovin, kovin vähän meidän miljardien eurojen suuruudessa sairaalarakennustaseessa. Jos mietitään vaikka täällä Helsingissä tuota Meilahden aluetta ja sitä korkeaa tornisairaalaksi kutsuttua sairaalaa siellä, niin sehän on äärimmäisen haavoittuva, niin kuin olemme nähneet nyt siellä Ukrainan tapahtumien valossa.

Kaiken kaikkiaan aika hirvittävästä asioista puhutaan, ja sitten me tietysti täällä vastuullisina päättäjinä teemme voitavamme, jotta tältäkin osin varauduttaisiin. Toistan vielä, että nämä ovat aika pieniä askeleita, mitä tässä otamme, mutta ehkä tärkeintä on ymmärtää tämä koko ajatustavan muutos, mikä tässä on kyseessä. Eli meidän täytyy nähdä nyt tämä vakava tilanne kaiken kaikkiaan, ja itse asiassa sen takia tähän asiaan liittyy ne muistaakseni kolme lausumaa, joissa korostettiin juuri tätä, että kaikessa lainsäädännössä nyt tämä valmius ja varautuminen tulee ottaa huomioon.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Väyrynen.

18.11 Ville Väyrynen kok: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tuossa oli lokakuussa mahdollisuus sosiaali- ja terveysvaliokunnan kanssa vierailla Ukrainassa Kiovassa, ja siellä hy-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

vin kirkkaasti tuli esille se, mitä merkitsee terveydenhuollon varautuminen, terveydenhuollon infrastruktuuri nykyisessä sotatilanteessa etenkin Ukrainassa ja oletettavasti myös sitten pahimmassa tapauksessa täällä. Siinä mielessä on erittäin hyvä, että tämä esitys on tullut.

Se pieni huoli, mikä itselläni on: Toivon, että meillä myös nämä erillään toisistaan kulkevat prosessit jollakin lailla koordinoivat toistensa kanssa. Meillä on hyvinvointialueilla tällä hetkellä menossa arviointimenettelyitä, ja toivon, että se viesti myös näihin instansseihin ja ryhmiin menee, että meidän täytyy kaikissa toimissamme muistaa myös varautumisaspekti. Toivon, että nämä eri esitykset, toisistaan erillä menevät prosessit todellakin kommunikoivat keskenään, niin että niin sanotusti oikea käsi tietää, mitä vasen tekee.

Tämä on erittäin tervetullut esitys. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 86/2025 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. Eduskunta hyväksyi valiokunnan mietinnössä ehdotetun uuden, 2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvät lausumaehdotukset. Asian käsittely päättyi.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuksen palvelusetelistä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 54/2025 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 9/2025 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu alkaa. Edustaja Strandman.

Keskustelu

18.13 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Varhaiskasvatus on yksi maamme merkittävimmistä lastemme kasvamisen, oppimisen ja kehittymisen tehtävistä. Se on maassamme laadukasta, ja se on erinomaista hyvinvoinnin edistämistä, kielen tukemista, vuorovaikutus- ja tunnetaitojen kehittämistä sekä myös vanhempien tukea vanhemmuudessa.

Tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki varhaiskasvatuksen palvelusetelistä sekä muutettavaksi varhaiskasvatustalakeja ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettua lakia. Varhaiskasvatuksessa sovelletaan nykyisin lakia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä. Lakia ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista enää soveltaa varhaiskasvatukseen, sillä varhaiskasvatus ei ole sosiaali- ja terveydenhuoltoa eikä varhaiskasvatuksen järjestäminen kuulu hyvinvointialueiden vaan kuntien tehtäviin.

Sivistysvaliokunnan esitys on yksimielinen, koska uusi varhaiskasvatuksen palvelusetelilaki selkeyttää sääntelyä ja vahvistaa kunnan aseman järjestäjänä samalla, kun setelin käyttö on kunnille vapaaehtoista. Tämä esitys tukee perheiden mahdollisuuksia huomioida

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

lapsensa kannalta paras mahdollinen varhaiskasvatusmuoto. Haluan tässä yhteydessä tuoda esille myös erityistä tukea tarvitsevien lasten tilanteen, sillä heilläkin tulee olla mahdollisuus palvelusetelin käyttöön.

Arvoisa rouva puhemies! Perusteluissa korostetaan kohtuullisen seteliarvon määrittämistä läpinäkyvin kriteerein ja sen säännöllistä tarkistamista, jotta omavastuu ja setelin yhteissumma kattavat varhaiskasvatuksen kustannukset eivätkä heikennä yhdenvertaisuutta. Mallin arvioidaan parantavan ennakoitavuutta, turvaavan palvelujen saatavuutta ja vähentävän hallinnollista epäselvyyttä aiempaan sääntelyyn verrattuna. Mielestäni on tärkeää, että kunnissa on yksityisiä päiväkoteja. Lisäksi eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lainsäädännön vaikutuksia yksityisen varhaiskasvatuksen määrän kehitykseen erilaisten palveluntuottajien toimintaedellytysten ja lasten yhdenvertaisuuden näkökulmasta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

18.15 Juha Hänninen erk: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Sanotaan heti tähän alkuun, että hyvin hoidettu varhaiskasvatus on parasta syrjäytymisen ehkäisyä. Se meidän on aina hyvä muistaa silloin, kun puhutaan tästä asiasta, joka ei ihan suoraan liittynyt tähän otsikon aiheeseen.

Tämän esityksen ytimessä on perheiden tasa-arvo. Palvelusetelin käyttöä selkeyttämällä ja sääntelyä täsmentämällä varmistetaan, että vanhemmat voivat tehdä päätöksiä lapsensa varhaiskasvatuksesta aidosti tasavertaisista lähtökohdista. Esityksellä halutaan myös turvata kuntien mahdollisuudet vaikuttaa palveluiden kustannuksiin, laatuun ja saavutettavuuteen. Keskiössä on tukea palvelusetelien käyttöä siten, että ne mahdollistavat varhaiskasvatuspaikkojen lisäämisen, jolloin päiväkotiin voi päästä mahdollisimman lähelle kotiaan. Samalla uudistus vahvistaa palvelujen ennakoitavuutta ja ehkäisee nykyisen lainsäädännön tulkintaeroista syntyviä ongelmia. Kunnille tämä luo mahdollisuuden kehittää varhaiskasvatuspalvelujaan pitkäjänteisemmin. Pitkälle katsova kasvatuksen kehittäminen on jokaisen lapsen etu, ja juuri heistä meidän tulee huolehtia, sillä lapsissa ja nuorissa on se tulevaisuus ja lapset ovat jo nyt.

Arvoisa puhemies! Laadukas varhaiskasvatus on hyvinvointiyhteiskunnan kulmakivi. Se tukee lasten kasvua, oppimista ja hyvinvointia sekä antaa eväitä koko elämän mittaiselle koulupolulle. On tärkeää, että perheet voivat luottaa siihen, että varhaiskasvatuspalvelut toimivat reilusti ja ennakoitavasti, oli kyseessä sitten kunnallinen tai yksityisen sektorin palvelu.

Sivistysvaliokunta on käsitellyt esityksen huolellisesti ja päätynyt hyväksymään lakiehdotukset muuttamattomina. Se on kuitenkin halunnut korostaa tarvetta seurata uuden lainsäädännön vaikutuksia yksityisen varhaiskasvatuksen määrän kehityksen, palveluntuottajien toimintaedellytysten ja ennen kaikkea lasten yhdenvertaisuuden näkökulmista. Tämä on tärkeä viesti siitä, että uudistusta ei toteuteta vain hallinnollisesti vaan ihmisten arkea ja lasten hyvinvointia aidosti seuraten.

Arvoisa puhemies! On erittäin myönteistä, että valiokunta on halunnut varmistaa lain vaikutuksen seuranta ja arviointia tulevina vuosina. Tämä vahvistaa päätöksenteon jatkuvuutta ja tuo varhaiskasvatuksen kehittämiseen sitä pitkäjänteisyyttä, jota lapsiperheet ansaitsevat. Haluan kiittää sivistysvaliokuntaa sen perusteellisesta ja vastuullisesta työstä tämän esityksen käsittelyssä. Meidän on toimittava lastemme puolesta. Tämä esitys vah-

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

vistaa perheiden mahdollisuuksia, lisää valinnanvapautta ja tukee yhdenvertaisia palveluja koko Suomessa. — Kiitoksia, arvoisa puhemies.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lahdenperä.

18.18 Milla Lahdenperä kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys tuo varhaiskasvatuksen palvelusetelille selkeän oman lain. Se lisää kunnille mahdollisuuksia järjestää palveluja joustavasti ja perheiden valinnanvapautta vahvistaen. Palvelusetelimalli voi helpottaa varhaiskasvatuksen saatavuutta etenkin alueilla, joilla kunnan omat palvelut eivät riitä tai etäisyydet ovat pitkiä.

On tärkeää, että järjestelmä on hallinnollisesti selkeä ja kunnille taloudellisesti toteuttamiskelpoinen. Tämä on sujuvampaa ja tasapuolisempaa varhaiskasvatusta tavoitteleva koko maan laajuisesti. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

18.19 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä lyhyt puheenvuoro, jonka nyt pidän, täytyy ymmärtää siinä valossa, että olen tietääkseni toiseksi iäkkäin täällä kansanedustuslaitoksessamme eli melkein ikäpresidentti. Tarkoitukseni on nyt aivan lyhyesti kommentoida sitä valtavaa muutosta, mikä tässä varhaiskasvatuksessa on tapahtunut.

Kun minun ja puolisoni vuosina 1977 ja 1982 syntyneet lapset olivat sen ikäisiä, jolloin varhaiskasvatusta annetaan, niin silloin kahden korkeakoulutetun perheessä ei kotikaupungissamme Turussa ollut mahdollista päästä niin sanotusti päiväkotiin. Tyttäreemme pääsi esikouluun vasta sitten kuusivuotiaana, ja poikamme taisi päästä sitten kuitenkin jo viisivuotiaana. Sitä ennen se oli järjestettävä itse, olivat ne kotiin palkattavat lastenlikat tai olivat ne mummit ja anopit ja muut, jotka sitten huolehtivat tästä asiasta.

Nyt viimeinen tietoni samasta kaupungista, Turusta, on se, että kaksi kolmasosaa varhaiskasvatuksessa olevien lasten perheistä on vapautettu kokonaan siitä maksusta, siis kahdella kolmasosalla heistä on maksuton varhaiskasvatus. No, sanoisin näin, että vasemmistolaisena poliitikkona olen tästä sillä tavalla todella otettu ja iloinen, että voisi melkein nyt, jos vähän väritän, sanoa, että meidän olemme näiltä osin jo ihan sosialismissa tässä. Eliikkä yhteiskunnalta saa valtavan palvelun, on se sitten yksityisen tuottamaa tai sitten kunnan itsensä tuottamaa, ja näin pitkällä olemme verrattuna siihen, mikä oli se tilanne, jonka tuossa äsken edellä kuvasin.

Haluan myös toisen asian sanoa: Keväällä 2020 — pystyn tämän ajankohdan muistamaan siitä, että silloin oli EU-vaalit, joissa olin ehdokkaana — kirjoitin Ilta-Sanomiin mielipidekirjoituksen, jossa ehdotin silloin lasten päivähoidon nimellä kulkevan toiminnon siirtämistä pois sieltä sosiaali- ja terveydenhuollosta nimenomaan sinne sivistystoimen yhteyteen. En toki ollut ajatuksinani yksin enkä ota minkäänlaista ansiota tästä suuresta muutoksesta, mutta se on varmasti ollut oikeansuuntainen muutos.

Turussa oli siihen aikaan lastensuojelulautakunta, jonka jäsen olin. Se oli suurin lautakunta budjetiltaan. Siihen kuului päivähoito, siihen kuuluivat lastensuojelu, kasvatus- ja perheneuvola ja pieni opintotukiyksikkö. Sittemminhän tietysti sitä opintotukiyksikköä ei nyt kuntatasolla enää ole ja nämä kasvatusneuvola ja lastensuojelu ovat siirtyneet sitten sinne hyvinvointialueille ja sitten päivähoito varhaiskasvatuksen nimellä on jäänyt kuntiin ihan merkittäväksi perustoiminnaksi.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Tällaisia ovat nämä pitkän tähtäimen muutokset, joita nyt sitten tässä sallittiin minunkin hetken aikaa muistella. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 54/2025 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen. Asian käsittely päättyi.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2025 kolmanneksi lisätalousarvioksi

Hallituksen esitys HE 152/2025 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2025 vp

Mietinnön pöydällepano

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Pöydällepanoa varten esitellään päiväjärjestyksen 16. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että mietintö pannaan pöydälle 12.11.2025 pidettävään täysistuntoon.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että lisätalousarvioehdotuksen ainoassa käsittelyssä noudatetaan seuraavaa menettelyä:

Asian käsittely alkaa keskiviikkona 12.11. kello 14 pidettävässä täysistunnossa yleis-keskustelulla, jossa on nopeatahtinen osuus, jolloin etukäteen varatut puheenvuorot saavat kestää enintään viisi minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään viisi minuuttia.

Muutosehdotukset on jätettävä keskuskansliaan viimeistään keskiviikkona 12.11. kello 10 mennessä. Asiaan liittyvät äänestykset ovat perjantaina 14.11. Siltä osin kuin lisätalousarvioehdotukseen ei ole ehdotettu muutoksia, se katsotaan hyväksytyksi valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaisena.

Menettelytapa hyväksyttiin.

Mietintö pantiin pöydälle 12.11.2025 pidettävään täysistuntoon.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 132/2025 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2025 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 12.11.2025 pidettävään täysistuntoon.

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 117/2025 vp

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

Valiokunnan mietintö StVM 16/2025 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 12.11.2025 pidettävään täysistuntoon.

19. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 90/2025 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 20/2025 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 12.11.2025 pidettävään täysistuntoon.

20. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain 3 §:n ja hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain 5 ja 25 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 76/2025 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 21/2025 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 12.11.2025 pidettävään täysistuntoon.

21. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialue- ja maakuntajakolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 91/2025 vp

Toimenpidealoite TPA 21/2025 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 22/2025 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 12.11.2025 pidettävään täysistuntoon.

22. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain 4 luvun muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 114/2025 vp

Valiokunnan mietintö StVM 20/2025 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 12.11.2025 pidettävään täysistuntoon.

Pöytäkirja PTK 107/2025 vp

23. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 12.11.2025 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.29.

Pöytäkirjan vakuudeksi: